

**УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
НИШ**

**Споразуми јавног тужиоца и окривљеног у
кривичном поступку
(мастер рад)**

Ментор:
проф. др Саша Кнежевић

Студент:
Зорана Топић
Број индекса: М042/15-О

Ниш, 2017 година.

САДРЖАЈ

1.УВОД	1
2.ОСНОВНА НАЧЕЛА КРИВИЧНОГ ПРОЦЕСНОГ ПРАВА	3
3.ПОЈЕДНОСТАВЉЕНЕ ФОРМЕ ПОСТУПАЊА У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА	6
4.СПОРАЗУМИ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА И ОКРИВЉЕНОГ У ПОЗИТИВНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	10
5.ПОЈАМ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА	12
<i>5.1.Предмет и садржина споразума о признању кривичног дела</i>	<i>15</i>
<i>5.2. Услови за закључење споразума о признању кривичног дела</i>	<i>27</i>
<i>5.2.Поступак закључења и поступак судске контроле споразума о признању кривичног дела</i>	<i>30</i>
5.2.1.Подношење споразума и рочиште за одлучивање о споразуму	32
<i>5.3. Одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела</i>	<i>38</i>
<i>5.4.Жалба против одлуке о споразуму о признању кривичног дела</i>	<i>44</i>
6.СПОРАЗУМ О СВЕДОЧЕЊУ ОКРИВЉЕНОГ	46
<i>6.1.Закључење и садржај споразума о сведочењу окривљеног</i>	<i>49</i>
<i>6.2.Одлучивање о споразуму о сведочењу окривљеног</i>	<i>55</i>
<i>6.3.Везаност суда за одлуку о прихватању споразума</i>	<i>61</i>
7.СПОРАЗУМ О СВЕДОЧЕЊУ ОСУЂЕНОГ	62
<i>7.1.Закључење и садржај споразума о сведочењу осуђеног</i>	<i>64</i>
<i>7.2.Одлучивање о споразуму о сведочењу осуђеног</i>	<i>68</i>
<i>7.3.Испитивање осуђеног сарадника и доказна вредност исказа осуђеног сарадника</i> <i>69</i>	
<i>7.4.Везаност суда за одлуку о прихватању споразума</i>	<i>70</i>
8.ОДЛАГАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА	72
9.СПОРАЗУМИ ИЗМЕЂУ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА И ОКРИВЉЕНОГ У УПОРЕДНОМ ПРАВУ	76
9.1.САД.....	77
9.2.Италија и Француска.....	79
9.3.Државе бивше СФРЈ.....	80

10.ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ ПРИМЕНЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА У ПРАКСИ ОСНОВНОГ СУДА У НИШУ У ПЕРИОДУ ОД 2013. ДО 2015. ГОДИНЕ	84
<i>10.1.Опис истраживања.....</i>	<i>84</i>
<i>10.2.Предмет истраживања.....</i>	<i>84</i>
<i>10.3.Циљ и задаци истраживања.....</i>	<i>85</i>
<i>10.4.Хипотезе које су проверене истраживањем</i>	<i>85</i>
<i>10.5.Узорак и метод истраживања.....</i>	<i>85</i>
<i>10.6.Анализа резултата истраживања.....</i>	<i>86</i>
ЗАКЉУЧАК.....	91
ЛИТЕРАТУРА.....	95
САЖЕТАК.....	100
АВСТРАСТ.....	101
БИОГРАФИЈА	102

1.УВОД

Последњих година, тачније од 2009. године, сведоци смо постепеног увођења и популаризације закључивања споразума између јавног тужиоца и окривљеног у кривичном поступку Републике Србије. Значају споразума које закључују јавни тужилац и окривљени у кривичном поступку доприноси и чињеница да се број споразума из године у годину повећава, самим тим знатно се убрзава кривични поступак, кривично правни систем постаје ефикаснији а сам поступак јефтинији. Окривљеном је остављена могућност да признањем кривичног дела избегне редован кривични поступак, а исто тако пружена је могућност већ осуђеним лицима да искористе уступке јавног тужиоца у замену за сведочење које некад може бити пресудно за откривање извршилаца и доказивање кривичног дела.

Предмет разматрања овог рада јесте детаљна анализа споразума јавног тужиоца и окривљеног у које по Законнику о кривичном поступку Републике Србије спадају: споразум о признању кривичног дела, споразум о сведочењу окривљеног и споразум о сведочењу осуђеног, са освртом на решења прихваћена од стране земаља у окружењу, као и решења европских земаља које су Србији до сада биле узор у законодавној теорији и пракси.

Рад је конципиран тако да се у првом делу бави искључиво теоријским питањима која се тичу споразума између јавног тужиоца и окривљеног. Овде је дефинисан појам споразума са посебним освртом на услове и садржину за закључење споразума. Надаље је обрађено питање поступка закључења споразума, затим судско одлучивање о закљученом споразуму као и врсте судских одлука, те могућност изјављивања редовних и ванредних правних лекова против тих одлука.

Као најзначајнија новина у нашем домаћем кривичнопроцесном законодавству споразум о признању кривичног дела води порекло из правног система Сједињених Америчких Држава, у ком постоји већ више од 200 година. У нашем законодавству први пут се јавља под називом споразум о признању кривице у Законнику о кривичном поступку из 2006. године, а како овај законик никада није почео са својом применом, до прве праве инкорпорације је дошло тек 2009. године изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2001. године. У овом облику споразум о признању кривице је постојао све до доношења Законика о кривичном поступку из 2013. године, када уз редефинисање услова

за закључење мења и свој назив у споразум о признању кривичног дела. Примена овог споразума већ девет година, а у садашњем облику већ четири године, нужно намећу питање његове успешности у смислу остварења циљева које је законодавац имао на уму приликом увођења овог института у домаће законодавство. Имајући ово у виду други, емпиријски, део рада је посвећен сагледавању практичне примене споразума о признању кривичног дела у пракси Основног суда у Нишу у периоду од 1. јануара 2013 године до краја 2015. године. У складу са дефинисаним предметом, циљевима, хипотезама и узорком истраживања, извршена је анализа свих предмета Основног суда у Нишу који су обухваћени наведеним временским и просторним границама истраживања.

2.ОСНОВНА НАЧЕЛА КРИВИЧНОГ ПРОЦЕСНОГ ПРАВА

У теорији кривичног процесног права нема општеприхваћене дефиниције начела, може се сматрати да је прихватљиво схватање по коме се основна процесна начела поимају као *општа правна правила која настају синтезом процесних прописа међународног или унутрашњег права из којих извиру, усмерена ка неким постулираним друштвеним вредностима чијем остварењу уређење кривичног поступка треба да служи.*¹ Своју функцију процесна начела распростиру на правну науку, правну политику и правну праксу. У односу на законодавца, начела се схватају као његов најбољи извор процесних институција у светлу криминалне политике, док се у односу на органе кривичног поступка схватају као помагала у тумачењу прописа кривичног процесног права, посебно онда кад они садрже правне стандарде или правне празнине које треба попунити.²

Под утицајем разнородних фактора, правних и ванправних, начела подлежу променама, мења им се обим и значење, разлози којима се правдају и циљеви којима служе, или се једна начела замењују другима-зато им је релативност одлика.³ На нормативном плану, у законодавним реформама се промене основних начела манифестују у виду проширења или смањења поља важења неког основног начела, у виду њиховог законског редефинисања па све до укидања појединог начела. Свака од тих промена у основним начелима одражава се, у мањој или већој мери, на уређење опште форме кривичног поступка, а одраз тих промена на уређење и повезивање структуралних елемената поступка нарочито је изражен код ограничења и укидања неког основног начела.⁴

Овде ће бити речи о начелима која су од значаја за процесне институте који се у овом ради обрађују, а то су:

¹Ђурђић В., Ревизија основних процесних начела на којима је уређен нови кривични поступак Србије, *Правна ријеч*, бр.33/2012, стр.449.

²Крапац Д., *Казнено процесно право-Прва књига*, Загреб, 2003, Правни факултет универзитета у Загребу, стр.78.

³Васиљевић Т., *Трансформација принципа кривичног процесног права*, Београд, 1969, Анали Правног факултета, бр.3-4, стр.300.

⁴Ђурђић В., Основна начела кривичног процесног права и поједностављене форме поступања у кривичним стварима, у: *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима-регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр.60.

Начело легалитета. Суштина начела легалитета је у обавези јавног тужиоца да предузме кривично гоњење тј. да захтева покретање кривичног поступка и да га одржава у току, чим се стекну законом предвиђени услови. Јавни тужилац само оцењује да ли су се стекли стварни и правни услови за гоњење: а.) стварни услови су испуњени ако постоје докази о основама сумње да је одрешено лице извршило неко кривично дело за које се гони по службеној дужности; б.) правни услови су испуњени кад се установи да је учињено дело по закону кривично дело и да не постоје процесне сметње са кривично гоњење (нпр. амнестија).⁵

Наше кривично процесно законодавство усвојило је начело легалитета као основни принцип кривичног гоњења. Предвиђено је у члану 6 став 1 Законика о кривичном поступку: “Јавни тужилац је дужан да предузме кривично гоњење када постоје основи сумње да је учињено кривично дело или да је одређено лице учинило кривично дело за које се гони по службеној дужности“.

Апсолутно важење начела легалитета за све случајеве није било могуће увести и одржати ни у нашем кривичнопроцесном законодавству. Већ од самог почетка, начело легалитета је само правило, а путем појединих правних установа уводи се и начело опортунитета као изузетак. Временом број тих изузетака бива све већи.⁶

Начело опортунитета. Супротно је начелу легалитета. Према начелу опортунитета, када се стекну законски услови за кривично гоњење, јавни тужилац је овлашћен да цени у сваком конкретном случају да ли је опортуно (целисходно) покретати кривични поступак. Отуда је могуће да кривично не гони иако су се стекле све законске претпоставке за покретање поступка, руководећи се обзирима целисходности за које нађе да постоје. Обзире целисходности мора да цени са становишта јавног интереса, тј. да ли је у јавном интересу да се учинилац кривично гони или не гони, а не произвољно ни по свом слободном нахођењу.⁷

У нашем кривичном поступку постоје следећи облици начела опортунитета, установљени као одступање од начела легалитета: а.) Условно одлагање кривичног гоњења, које је у нашем кривичном поступку основна форма начела опортунитета и о коме ће бити речи у даљем току рада; б.) одбацивање кривичне пријаве из разлога

⁵ Ђурђић В., *Кривично процесно право-Општи део*, Ниш, 2014, стр.67.

⁶ *Ibid.*, стр.68.

⁷ *Ibid.*

правичности; в.) опортунитет у поступку према малолетницима; г.) одобрење за кривично гоњење; д.) уступање гоњења страном држави; ђ.) опортунитет у поступку екстрадиције.⁸

Поједини аутори у наведене облике убрајају и споразум о признању кривичног дела као очигледно одступање од начела легалитета имајући у виду да се јавни тужилац споразумом може обавезати да одустане од кривичног гоњења за једно или више кривичних дела окривљеног која нису обухваћена споразумом. Уколико садржину споразума чини „одустајање јавног тужиоца од гоњења за друга кривична дела осумњиченог, јавни тужилац има могућност процене целисходности кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом, чиме се манифестује принцип опортунитета кривичног гоњења.“⁹ Дакле, споразум о признању кривичног дела, у делу који се односи на могућност јавног тужиоца да одустане од кривичног гоњења за једно или више кривичних дела која нису обухваћена споразумом, залази у сферу примене начела опортунитета кривичног гоњења.

Доследно придржавање закона и инсистирање на кривичном гоњењу сваког учиниоца и за свако кривично дело има не тако позитивне последице које се огледају у великом броју кривичних поступака и великом броју окривљених. Било је неопходно пронаћи решење за такву ситуацију. Тако је и дошло до тога да у одређеним случајевима држава из разлога опортунитета може да „попусти“, односно да одступи и да не покрене односно да одустане од кривичног гоњења. Дата је могућност да јавна тужилаштва у одређеним ситуацијама не врше кривични прогон уз (по правилу) сагласност оштећеног, а неретко и низ других претпоставки које морају да буду испуњене, да би се дошло до невршења кривичног гоњења односно одустанка од кривичног гоњења, тачније, до примене начела опортунитета уместо начела законитости и начела тражења истине.¹⁰

Начело процесне економије. Ово начело је заступљено када се непосредни циљ кривичног поступка остварује са најмањим утрошком времена и средстава. На нормативном плану, економичност се постиже установљавањем упрошћених форми

⁸ *Ibid.*, стр.67.

⁹ Кнежевић С., *op.cit.*, стр. 60.

¹⁰ Важић С., Улога суда у утврђивању чињеничног стања и нови Законик о кривичном поступку Сепублике Србије, у: Јовановић Иван, Станисављевић Мирољуб, (ур.), *Савремене тенденције кривичног процесног права у Србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012, стр. 208.

кривичног поступка и диверзионих модела, прилагођених природи и сложености кривичних ствари, чији је циљ да се поступак рационализује.¹¹

Независно од форме кривичног поступка, може се рећи да начело економичности извире из законске одредбе којом је установљена дужност суда да поступак спроведе без одуговлачења и да онемогући сваку злоупотребу права која припадају појединим учесницима у поступку, предузету с циљем да се поступак што више одуговлачи. Друго темељно извориште овог начела је право окривљеног на суђење у разумном року, које је предвиђено у свим међународним документима о људским правима, тако и Европском повељом о заштити људских права и основних слобода која у одредбама о праву на правично суђење статутира и право на суђење у разумном року, као и Уставом Србије.

Стање у правосудној пракси код нас не може се позитивно оценити јер су кривични поступци преспори и неоправдано дуго трају. Тиме је угрожена ефикасност кривичног поступка и доводи се у питање његова сврха, позната је Јерингова мисао да нема већа неправде од закаснеле правде. Кад се има у виду такво стање у процесној стварности и узме у обзир чињеница да је изрицање правде без закашњења увршћено у каталог основних људских права, постаје разумљиво зашто се и убрзање поступка, тј. повећање ефикасности наводи као незаобилазни циљ свих наших реформи кривичнопроцесног законодавства спроведених у последњих деценију две.¹² Економичност поступка јесте легитиман друштвени захтев, али не сме ићи на штету квалитета судских одлука, нити сме угорзити гарантована људска права у кривичном поступку.¹³

3. ПОЈЕДНОСТАВЉЕНЕ ФОРМЕ ПОСТУПАЊА У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА

Реформе кривичног процесног законодавства савремених држава извршених последњих деценија одликују се настојањем да се повећа ефикасност кривичног поступка. Пораст броја кривичних предмета које треба пресудити, нарочито оних са мањим запрећеним казнама, који није праћен одговарајућим повећањем броја судија и тужилаца, као и постојање формализма чија је сврха да обезбеди бољу заштиту оптуженог су прагматични разлози који су били мотив да разна међународна стручна тела и научни

¹¹ Ђурђић В., *op. cit.*, стр.85.

¹² *Ibid.*, стр.86.

¹³ *Ibid.*

скупови препоруче диференцијацију процесних форми као једно од средстава за решавање спорог, скупог и неефективног кривичног правосуђа. Овој теми био је посвећен Европски семинар ХЕУНИ-ја "Ка ефикасном, рационалном и хуманом кривичном правосуђу", одржан у Хелсинкију 1984.године; VII конгрес УН о спречавању криминалитета и поступању са представницима, одржан у Милану 1985. године, међународни семинар у Сиракузи 1995. године¹⁴ и др.¹⁵

Колико се значај придаје правди која се дели без закашњења, изражено је и у свим међународним документима о људским правима, која право на суђење у разумном року увршћују у основна права човека. Тако и Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода у члану 6. став 1, у одредбама на правично суђење увршћује у право на суђење у разумном року.¹⁶

Савет Европе, у заједничкој акцији својих чланица предузетој с циљем убрзања и поједностављења функционисања кривичног правосуђа, такође полази од повећаног броја кривичних случајева пред судовима, а посебно оних који се кажњавају мањим казнама, и од става да доцња у решавању злочина компромитује правосуђе и наноси штету његовом раду. Убрзање поступка је правни и политички проблем, па је разумљиво што је Комитет министара Савета Европе усвојио препоруку везану за поједностављење кривичног правосуђа, која поред упућивања на примену начела дискреционог гоњења, садржи и ове смернице за отклањање спорости кривичне правде у поступцима за лакша и масовна кривична дела: користити тзв.скраћене поступке, вршити вансудско поравнање као алтернативу суђењу, користити тзв. поједностављене поступке, поједноставити редован судски поступак-Recommendation N°R(87)18.¹⁷

Убрзање кривичне процедуре може ићи у правцу поједностављења опште форме кривичног поступка (путем мера којим ће се поједине фазе и стадијуми тог поступка упростити и учинити флексибилнијим), или у правцу развијања посебних упрошћених форми (тада, по правилу, изостају поједине фазе или стадијуми, или се с истим циљем посеже за неким инструментима вансудског решавања кривичних предмета). У упоредном

¹⁴ Види приказ: J. Pradel, *Revue penitentiaire st de droit penal*, 4/1995, str.213-224.

¹⁵ Ђурђић В., Поједностављене форме кривичног поступка у процесним кодексима транзиционих земаља, у: *Актуелне тенденције у развоју и примени европског континенталног права*, Ниш, 2010, стр.456.

¹⁶ Ђурђић В., Основна начела кривичног процесног права и поједностављене форме поступања у кривичним стварима, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима-регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр.58

¹⁷ Ђурђић В., *op. cit.*, стр.457.

праву све је више нових модалитета поједностављених форми кривичног поступка, разноврсних и међусобно различитих по начину на који су уређени. Утемељени су на идеји да се упрошћавањем процесних форми и њиховим прилагођавањем предмету судског поступка, омогући брже, рационалније и ефикасније суђење. Међутим, амбиција за упрошћавањем процесних форми не сме прећи доњу границу испод које процес више не представља чврст систем гаранција за остваривање једног "due process of law" и једне мериторно правилне одлуке.¹⁸

И српски законодавац се укључује у савремене токове рационализације кривичне процедуре у погледу поједностављења процесних форми. По узору на решења из процесног закона Немачке, из кога се у измењеном облику и са измењеним називима преузета законска решења, у Србији се најпре Закоником о кривичном поступку из 2001. године уведена два потпуно нова посебна кривична поступка: а) поступак за кажњавање пре главног претреса и б) поступак за кажњавање и изрицање условне осуде од стране истражног судије. То су била смела и радикална законска решења којима је у Србији дефинитивно срушен постулат традиционалног мешовитог типа кривичног поступка да нема пресуђења без главног претреса. Суд се на овај начин растеређује сувишног и непотребног изношења сваке кривичне ствари на глани претрес, за разлику од сумарног поступка који је такође изграђен на идеји упрошћавања процесних форми али у коме изостаје фаза истраге. Новелом из 2009. године наш законодавац је установио још једну нову форму поједностављеног поступка-споразум о признању кривице. Тиме је уведен један инструмент консесуалне правде, која је доскора била незамислива у мешовитом типу кривичног поступка.¹⁹

Дакле, поступак реформе кривичног процесног права у Републици Србији започет је доношењем Законика о кривичном поступку из 2001. године, а овај процес је трајао пуних десет година, да би се привремено окончао доношењем Законика о кривичном поступку из 2011. године. На свом путу реформе, кривично процесно право, доживело је бројене, целовите и суштинске промене. Један од два главна циља реформе је стварање нормативне основе за ефикаснији кривични поступак с тим да он не иде на уштрб правима загарантованих националним нормама, али и нормама међународног права. Други циљ

¹⁸ *Ibid.*, стр.457-458.

¹⁹ *Ibid.*, стр.459-460.

рада на реформи је усклађивање кривичног процесног законодавства Републике Србије са решењима присутним у савременом компаративном кривичном процесном законодавству и тенденцијама присутним у савременој кривичноправној науци уопште.²⁰

У складу са поменутиим циљевима реформе, Законик о кривичном поступку из 2001 године²¹ уводи не мали број новина којима се постављају нормативне основе и темељи за ефикаснијим кривичним поступком, али и даљем раду на реформи која је уследила. Везано за тему рада, свакако најзначајније су измене и допуне Законика о кривичном поступку из августа месеца 2009. године, којим је, на већ створеним основама озакоњен институт споразума о признању кривице, као једног од доминантних форми поједностављеног кривичног поступка. Корак даље, у разради овог института, кренуло се усвајањем Законика о кривичном поступку из 2011. године²², којим је учињен својеврсни заокрет у овој материји. Наиме, осим трансформације законског назива овог института у споразум о признању кривичног дела, одређена трансформација учињена је и у садржинском смислу самог института. Поред споразума о признању кривичног дела новоусвојеним Закоником предвиђени су и институти споразума о сведочењу окривљеног и споразума о сведочењу осуђеног, који представљају модификацију института сведок сарадник, којег је прописивао Законик из 2001. године.

Поједностављене форме поступања у кривичним стварима, данас представљају један од изузетно важних инструмената ефикасности кривичног поступка. Њихово увођење у континенталне правне системе настало је као резултат настојања да се убрзају кривични поступци и тако омогући растерећење судова у кривичним стварима. Намењене су суђењу за једноставније кривичне случајеве (лакша и средње тешка кривична дела), како би се правосудни апарат додатно растеретио оваквих случајева, а све у циљу повећања квалитета суђења за тежа кривична дела. Међутим, ако се има у виду да је одредбама ЗКП-а из 2011. године као један од материјалних услова за закључење споразума о признању кривичног дела изостављен ранији услов у погледу висине

²⁰Бејатовић С., Нови ЗКП и поједностављене реформе поступања у кривичним стварима, *Ревизија за криминологију и кривично право*, Београд, 2011, стр.43.

²¹ Законик о кривичном поступку, „Службени гласник РС“ бр.72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014

²² *Ibid.*

затворске казне²³ за које се споразум може закључити, долазимо до закључка да ће се институт споразума о признању кривичног дела примењивати и за изузетно тешка кривична дела као што су кривична дела организованог криминала и кривична дела ратних злочина, која су сама по себи значајно компликованија и сложенија по својој структури бића кривичног дела, али и специфичности извршилаца. На основу тога, са правом се можемо запитати да ли у наведеним случајевима поједностављење процесне форме поступања у кривичним стварима почива на начелу сразмерности између процесне форме, споразумно признање кривичног дела, и предмета суђења.²⁴ Кривични поступак у себи сублимира Уставом и Међународним актима загарантована људска права, посебно право на правично суђење, право на одбрану, право на изношење доказа у своју корист, право на испитивања сведока оптужбе и друга права, која се закључивањем споразума о признању кривичног дела, у складу са Закоником, значајно ограничавају закоником, значајно ограничавају и о њима треба додатно водити рачуна приликом закључивања споразума.

4. СПОРАЗУМИ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА И ОКРИВЉЕНОГ У ПОЗИТИВНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Са циљем примене поједностављених и ефективних процесних форми, одредбама Законика о кривичном поступку Републике Србије предвиђене су три врсте споразума које могу да закључе јавни тужилац и окривљени, и то:

- 1.) Споразум о признању кривичног дела (чл.313-319),
- 2.) Споразум о сведочењу окривљеног (чл.320-326),
- 3.) Споразум о сведочењу осуђеног (чл.327-330).

Споразум о признању кривичног дела јесте осавремењен институт споразума о кривици који у нашем закону датира од 2009. године, док су друга два споразума само варијанте "задобијања кооперативног сведока" и представљају основ да се исказ окривљеног или осуђеног лица искористи као доказ оптужбе против других оптужених

²³ Члан 282љ Закона о кривичном поступку из 2001. године прописује да се споразум о признању кривице може закључити када се кривични поступак води за једно кривично дело или за кривична дела у стицају за која је прописана казна затвора до 12 година.Чланом 313 ЗКП-а из 2011. године решење у погледу овог материјалног услова није прописано.

²⁴Бејатовић С., *op.cit.*, стр.43.

лица. Треба нагласити да су пре увођења споразума о признању кривице изменама Законика о кривичном поступку из септембра 2009. године, којима је у члану.282а-д предвиђен овај институт, већ постојали одређени институти који су предвиђали споразумевање јавног тужиоца и окривљеног.²⁵

Савремено кривичнопроцесно право карактерише сталан међусобни утицај два велика позитивноправна система 1.) континенталноевропског система и 2.) англосаксонског кривичнопроцесног система. Данас многи континенталноевропски кривични поступци садрже и неке елементе адверзијалних поступака, при чему је, свакако најтипичнији институт окончања поступка на темељу споразума тужиоца и окривљеног о признању кривичног дела, обрнуто, многи адверзијални кривични поступци прихватају нека решења из континенталноевропских процедура. Овакво спајање елемената има своје границе које се заснивају на присутној правној традицији одређене државе. Није једноставно да се правном систему једне државе који већ устаљено припада одређеном великом типу кривичног поступка вештачки калеме доминирајући елементи из другог типа, јер то може изазвати огромне практичне проблеме који се најпре огледају у несналажењу субјеката поступка што за последицу има неефикасан и неправичан кривични поступак.²⁶

Иако је циљ кривичног поступка да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне санкција под условима које прописује кривични закон, на основу законито и правично спроведеног поступка, споразуми између јавног тужиоца и окривљеног носе изврстан степен опасности да и невино лице буде осуђено. Иако не можемо оспорити чињеницу да се овим споразумима убрзава кривични поступак, поставља се питање да ли је у том случају увек реч о правичном поступку, при чему се мора имати у виду да се ефикасност не сме поистовећивати с брзином кривичног поступка, нити с његовим коначним исходом. Кривични поступак који је само брз а није правичан, не може бити идеал државе која је демократска и бар елементарно тежи да се одликује владавином права.

²⁵ Реч је о одлагању кривичног гоњења (члан 236.ЗКП из 2001. године) и сведоку сараднику (члан 504о-ћ ЗКП из 2001. године) који су практично прокрчили пут увођењу споразума о признању кривице.Веско Крстајић В., Споразум о признању кривичног дела, *Билтен Врховног касационог суда*, бр.2/2012, Београд, 2012, стр.54.

²⁶ Шкулић М., *Кривично процесно право*, Београд, 2014 година, стр.15.

5. ПОЈАМ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Споразум о признању кривичног дела је споразум *sui generis*, и представља писмену сагласност воља између јавног тужиоца са једне и окривљеног и његовог браниоца са друге стране, у случају када се договоре да окривљени савесно и добровољно у потпуности призна извршење једног или више кривичног дела за која се терети било кривичном пријавом, наредбом за спровођењем истраге или оптужним актом, а да тужилац учини за узврат окривљеном одређене повластице и уступке (одустајање јавног тужиоца од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривице, о трошковима кривичног поступка и о имовинско правном захтеву), пре свега у погледу блажег кажњавања.²⁷

У току кривичног поступка јвни тужилац и окривљени, на иницијативу једне или друге стране, могу закључити споразум о признању кривичног дела. Ова процесна установа преузета је из америчког кривичног поступка и код нас је први пут била прописана закоником из 2006. године, а била је допуштена за кривична дела за која је прописана казна затвора до десет година (чл.304 ЗКП/06).²⁸ Овај Законик о кривичном поступку из 2006 године укинут је након ступања на правну снагу а да се никада није ни примењивао. Новелом процесног законика из 2009. године споразум о признању кривице по први пут почиње да се примењује у правосудној пракси, а поље важења споразума проширено је на кривична дела са запређеном казном до дванаест година затвора (члан 282а ЗКП/01).²⁹ Нови Законик о кривичном поступку који је донет 2011. године (у општој примени од 1. октобра 2013 године) задржао је ову установу уз измене у појединим одредбама као и у самом њеном називу који сада гласи „Споразум о признању кривичног дела“ (члан.313-319).³⁰ Измена назива би се могла објаснити усаглашавањем са новом, објективно-субјективном дефиницијом појма кривичног дела која је дата у члану 14.КЗ из 2005. године. Да би признање било потпуно осумњичени треба да прихвати не само

²⁷ Бурђић В., *op. cit.*, стр.3 и 245.

²⁸ Члан 304. Законика о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр.46/06.

²⁹ Члан 282а. Законика о кривичном поступку, *Службени лист СРЈ*, бр.70/01, 68/02, *Службени гласник РС*, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007 и 72/2009.

³⁰ Члан 313-319. Законика о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр.72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014

субјективни елемент кривичног дела (кривицу) него и његове остале, објективне елементе.³¹

Постоји плуралитет фактора који су утицали на српског законописца да се 2009. године одлучи на тако озбињан корак какав је увођење споразума о признању кривице у систем позитивног кривичног процесног права Републике Србије. Као главни разлози могу се истаћи пораст броја кривичних предмета, дуги и исцрпљујући кривични поступци који су настали као резултат немогућности суда да претресе заказује у кратким роковима, незадовољство странака настало неокончавањем предмета и све већим бројем процесних уместо мериторних пресуда, бројне притужбе суду у Стразбуру, као и лимити фискаса који више није могао да финансира правосудни систем у оваквом формату. Синергија ових фактора довела је до потребе за тражењем алтернативних путева за повећање ефикасности правосуђа.³²

Ово није грађанскоправни уговор мада садржи признање тј. акт самооптуживања који обухвата не само признање чињеница него и правне закључке, по чему је близак акту признања тужбеног захтева у грађанској парници. Како је то споразум *sui generis*, а не класичан грађанскоправни уговор, он не производи непосредно дејство већ служи као правни основ за доношење пресуде о кривичној ствари. Отуда је његово дејство на кривичну ствар посредно.³³ Пресуђење на основу споразума о признању кривичног дела представља једну упрошћену процесну форму која служи рационализацији кривичног поступка. Због тога је у теорији и заступљено мишљење да је поступак пресуђења на основу страначког споразума о признању кривице врста посебног кривичног поступка.³⁴ У овом поступку долази до изражаја диспозиција странака: управо је споразум странака основ упрошћене процесне форме, и од утицаја је на судску одлуку о главној ствари, одређујући врсту и висину санкције која се у том поступку има изрећи.³⁵ Циљ ове

³¹ Грубач М., *Споразум о признању у кривичном и прекршајном поступку*, стр.41.

³² Радисављевић М., Ђетковић П, Искуства Тужилаштва за организовани криминал у примени института споразума о признању кривичног дела, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима- регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр.156.

³³ Ђурђић В., Споразум о признању кривичног дела-форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости“*, Косовска Митровица, 2016, стр.366.

³⁴ Кнежевић С., *Кривично процесно право - Општи део*, Ниш, 2015, стр.26.

³⁵ Tassi A., *Posebna postupanja*, у „*Talijanski kazneni postupak*“, Rijeka, 2002, 199 str.

поједностављене форме кривичне процедуре јесте брже и сигурније изрицање пресуде на бази узајамних уступака странака.³⁶ То се постиже изостављањем главног претреса (чиме се у потпуности искључује доказни поступак) и редуцирањем правних лекова против судске одлуке донете на основу страначке погодбе. У нашем кривичном поступку може изостати и фаза оптужења, ако се споразум закључи пре потврђивања оптужнице. Управо зато што у односу на општу процесну форму изостају поједине фазе у структури поступка (фаза оптужења, фаза припремања главног претреса и сам главни претрес), пресуђење на основу споразума о признању кривичног дела представља посебну форму кривичног поступка.³⁷ Законописци су одредбе о свим па и овом споразуму јавног тужиоца и окривљеног систематизовали у одредбе о општој форми кривичног поступка, или законском терминологијом, у одредбе о „редовном“³⁸ кривичном поступку, и то у главу „Истрага“, након одредби о истрази, не водећи рачуна о правној природи ових споразума. Концепцијски, према правној природи споразума о признању кривичног дела, место ових одредби је у трећем делу законика, који носи наслов „Посебни поступци“³⁹, попут „рочишта за изруцање кривичне санкције“, код којег такође изостаје фаза главног претреса. Осим тога, овај споразум је могуће закључити за већи број кривичних дела за која се води сумарни поступак, у коме изостаје фаза истраге, него кривичних дела за која се води „редовни“ кривични поступак, па тим одредбама, по логици ствари, није место у одредбама о општој форми поступка. Овај споразум странке могу закључити не само у истрази, како би се на основу погрешне законске систематике могло закључити, већ и након подизања оптужнице, до завршетка главног претреса, што је чланом 313.став 1. Закона о кривичном поступку изричито и предвиђено.

³⁶ Бркић С., *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, Нови Сад, 2004, 438 стр.

³⁷ Ђурђић В., *op. cit.*, стр.366.

³⁸ Након ширења сумарног кривичног поступка на кривична дела са запређеном казном до осам година затвора, законописци су изгубили из вида да се општа форма кривичног поступка више неће примењивати за највећи број кривичних дела, што ће рећи редовно, па је стога неадекватан назив „редовни“ кривични поступак. Према неким проценама сумарни кривични поступак водиће се за 80-85% предмета, што значи да ће бити правило, а не изузетак-Грубач М., *Нове установе и нова решења Законика о кривичном поступку Србије од 26.09.2011 године*, Правни запис бр.2/2011, стр.509 и 510.

³⁹ На таквом схватању правне природе овог поступка стоји македонски законодавац, будући да је одредба којима се уређује изрицање пресуде на основу споразума јавног тужиоца и осумњиченог систематизовао у одељак „Убрзани поступци“ у члановима 483-490. ЗКП Македоније.

5.1. Предмет и садржина споразума о признању кривичног дела

У континенталном правосуђу предмет споразума о признању кривичног дела јесу концесије оним окривљеним који су спремни да дају признање или пруже суду инкриминирајући доказ. У суштини су то услови под којима окривљени прихвата да призна кривично дело које му се ставља на терет, а најчешће се везују за ублажавање казне, преквалификацију кривичног дела. Наспрам ових концесија, као предмет споразума су и обавезе које окривљени преузима, поред признања које је обавезно. Те обавезе се односе на неки други кривични предмет (да тужиоцу пружи информације или доказе и сл.) или су у вези са кривичним предметом који се против окривљеног води (трошкови, имовинскоправни захтев и др.). Уз јавни интерес који се настоји закључењем споразума осигурати, а испољава се у брзом и ефикасном окончању кривичног поступка, у коме се уз економично коришћење свих државних ресурса утврђује право државе на кажњавање, јавни тужилац треба да заштити и интересе жртве, те се споразум о признању кривичног дела у одређеној мери јавља и као инструмент ресторативне правде.⁴⁰

Прописани предмети споразума о признању кривичног дела разнородне су природе и треба их схватити као формалне елементе споразума. Неки од њих морају а неки могу бити унети у овај споразум, па се могу квалификовати на обавезне и факултативне елементе.

Обавезни елементи су: 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе; 2) признање окривљеног да је учинио то кривично дело; 3) споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције; 4) споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет; 5) изјава о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случају из члана 319. став 3 Законика о кривичном поступку; 6) потпис странака и браниоца.

Факултативни елементи су: 1) изјава јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела; 2)

⁴⁰ Ђурђић В., Пресуђење на основу споразума о признању кривичног дела, у: *Инструменти за имплементацију Европских стандарда у правном систему РС*, Ниш, 2007, 58 стр.

изјава окривљеног о прихватању обавезе из члана 283. став 1. Законика о кривичном поступку, под условом да природа обавезе омогућава да се започне са њеним извршењем пре подношења споразума суду; 3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног.

Оптужница је, такође, обавезни део споразума, и у њеном диспозитиву се налази опис кривичног дела које је предмет оптужбе. Наиме, ако је споразум о признању кривичног дела закључен пре подизања оптужнице, јавни тужилац ће заједно са споразумом доставити суду и оптужницу која чини саставни део овог споразума (члан 313. став 4.ЗКП-а).

Код првог обавезног елемента поставља се питање, шта се подразумева под „описом кривичног дела које је предмет оптужбе“, односно чији опис треба да буде наведен (окривљеног или тужиоца). Окривљени је лице које има „свој“ поглед на кривично дело, како од објашњења мотива, услова и околности које су постојале приликом извршења, исто тако окривљени често није у могућности да запази све елементе кривичног дела. Окривљени може да изнесе само своју верзију догађаја, која је увек субјективна, непотпуна и мање или више одступа од објективног догађаја.⁴¹ Док, са друге стране, тужилац слику о догађају формира на основу признања окривљеног и других доказа којима располаже. Без „описа“, боље речено без чињеничног описа, не може се оцењивати да ли у радњама окривљеног стоје све чињенице и околности које се тичу кривичног дела и учиниоца. Овај опис треба да буде свеобухватан и да се односи на комплетан опис догађаја из кога се може утврдити да ли у таквом опису догађаја има свих општих, односно посебних елемената бића кривичног дела на која се споразум односи.⁴²

Признање окривљеног да је учинио кривично дело које је предмет споразума је најчешће коментарисани елемент садржаја споразума. За разлику од Законика из 2009.године, када је тражено да окривљени „у потпуности признаје кривично дело“ сада такве одредбе нема, али се прописује да споразум мора као свој посебан елемент садржати признање окривљеног да је учинио кривично дело које је предмет оптужбе. У

⁴¹Симоновић Б., Турањанин В., *Споразум о признању кривице, криминалистички и кривично процесни аспект доказивања*, Бања Лука, 2013, стр21-22.

⁴² Николић Д., Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 135.

новом законском решењу такође је одредба из ранијег закона „да постоје и други докази који поткрепљују признање кривице окривљеног (члан 282в став 8. Тачка 4 ЗКП-а/2009), замењена новом законском формулацијом „да постоје и други докази који нису у супротности са признањем окривљеног да је учинио кривично дело“. Пример за признање које је у супротности са другим доказима био би када окривљени признаје да је возио аутомобил и да је извршио кривично дело угрожавања јавног саобраћаја, а вештак у свом налазу и мишљењу тврди да повреде које је окривљени задобио јасно указују на то да он никако није могао бити на месту возача. Такво ново решење није добро јер је увек лако пронаћи доказе који нису у супротности са признањем, што повећава опасност да невино лице призна извршење кривичног дела и тако буде осуђено. Зато би било боље прихватити решење које је предвиђао претходни законик.⁴³

Надаље, Законик предвиђа да признање треба бити добровољно и свесно. Признање је добровољно ако је резултат слободне воље окривљеног и не сме бити последица силе, претње, принуде или незаконитих обећања, док свесно признање подразумева постојање пуне свести окривљеног да својим исказом потврђује наводе оптужбе.⁴⁴

Ако бисмо прихватили став да признање мора бити потпуно, што подразумева и правну квалификацију поставља се питање да ли окривљени, који је по правилу правни лаик, може, односно мора да зна правну квалификацију да би је признао. Ово би подразумевало да окривљени зна на пример, разлику између „обичног“ убиства из члана 113. и тешког убиства из члана 114. Кривичног законика, односно читав низ правних појмова и института. То се од окривљеног не може очекивати, а самим тим ни тражити, па би став да признање мора бити потпуно, што обухвата и правну квалификацију, требало ублажити утолико што признање мора бити потпуно у контексту чињеничних навода, а не и у погледу правне квалификације. Када је у питању правна квалификација конкретног догађаја, окривљеном стручну помоћ треба да пружи бранилац (то је још једно оправдање за обавезну одбрану код овог института), односно управо је ту потребно његово ангажовање да би се спречиле грешке или злоупотребе и помогло окривљеном.⁴⁵

⁴³ Делибашић В., *Споразуми јавног тужиоца и окривљеног*, Нови Сад, 2015, стр.41.

⁴⁴ Бајовић В., Споразум о признању кривице, *Ревизија за криминологију и кривично право*, Београд, 2009, стр.323.

⁴⁵ Делибашић В., *op. cit.*, стр.38.

У пракси се окривљени увек води прагматичним разлозима и није му важна правна квалификација кривичног дела већ искључиво кривична санкција која ће му бити изречена, зато се основано може очекивати да ће окривљени прихватити тежу правну квалификацију и блажу казну, него обрнуто. Бранилац је тај који овом питању мора да посвети велику пажњу, јер од правилне правне квалификације зависи и могућност или немогућност изрицања одређене кривичне санкције.

У литератури се обично сматра да је неопходно потпуно признање. Признање окривљеног код споразума о признању кривичног дела представља изјаву окривљеног да се у потпуности слаже како са чињеничним наводима тужиоца, тако и са његовом правном квалификацијом. Било каква ограничења или услови које би окривљени истакао, не би се могли уклопити у овако схваћен појам признања. Тако, примера ради, признањем се не би могла сматрати изјава окривљеног да је тачно да је одузео туђе покретне ствари-одређену количину прехранбених производа, али да је то учинио како би нахранио децу коју на други начин није могао да прехрани. Оваква или слична ограничења морала би бити тумачена као изјаве које у суштини указују на позивање окривљеног на недостатак противправности његовог понашања (крајња нужда).⁴⁶

Тачан је став да је неопходно потпуно признање окривљеног, ако се признање посматра у односу на оптужницу, тј. оно мора да буде потпуно у односу на диспозитив оптужнице. Међутим, уколико се споразум прави пре него што је оптужница предата суду, односно ако је прво сачињен споразум, па се уз њега прилаже оптужница која је саставни део споразума, ситуација је нешто другачија. Може се догодити, да тужилац донесе наредбу о спровођењу истраге због кривичног дела разбојничка крађа или тешко убиство, али да се током преговарања о споразуму тужилац и окривљени „договоре“ да је у питању кривично дело крађа или убиство. Тада то признање суштински није потпуно, него је делимично, али тужилац уз такво признање саставља оптужницу која је у потпуности сагласна с признањем окривљеног, и због тога само привидно фигурира „потпуно“ признање окривљеног.⁴⁷

У случају када се споразум о признању кривичног дела сачињава након што је оптужница предата суду, признање не мора бити суштински потпуно у односу на

⁴⁶ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Београд, 2013, „Службени гласник РС“; стр.668.

⁴⁷ Делибашић В., *op. cit.*, стр.40.

диспозитив те оптужнице. Наиме, тужилац располаже оптужницом, односно има право да је мења, па и да одустане од дела или целе оптужнице, у пракси се може догодити да се склопи споразум о признању кривичног дела које не одговара сасвим диспозитиву постојеће оптужнице. Тада тужилац прво мења диспозитив оптужнице да би признање било „потпуно“, али посматрано у односу на ту нову, измењену оптужницу. У сваком случају не би било могуће да у споразуму о признању кривичног дела окривљени признаје нешто што се разликује од коначног става тужилаштва изнетог у оптужници која се прилаже уз споразум.

Споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције. Закоником из 2011. године ово је предвиђено као обавезан елемент. Дакле, дозвољено је било и оквирно уговарање казне. Од стране нове радне групе оцењено је да ова одредба о уговарању распона казне не одговара сврси и правној природи споразума и да није у сагласности са начином одмеравања казне у нашем Кривичном законик у па се прешло на решење из Законика од 2009. године да казна мора бити одређена и у висини а не само по врсти.⁴⁸

Споразумети се о врсти и мери казне значи да се тужилац као заступник оптужбе и окривљени, када су утврдили да је окривљени извршио кривично дело, договарају о врсти и висини казне која ће окривљеном у поступку након потврђивања споразума бити изречена. Овде се ради о примени такозваног судског одмеравања казне на основу правила о одмеравању и законом прописане казне за кривично дело које је предмет споразума.⁴⁹

Могућност уговарања распона казне је оправдано критикована у стручној литератури, као елемент који је аутоматски преузет из америчког законодавства. Поставља се питање како суд може да се определи за конкретну дужину казне унутар распона утврђеног споразумом када није био у прилици да изведе доказе и на основу њих утврди околности (било отежавајуће или олакшавајуће) од којих у кривичноправном смислу зависи висина казне, за разлику од САД-а код којих постоје правила помоћу којих би се израчунавала висина казне о чему ће детаљније бити речи у наставку рада.

Иако би уговорен распон био несумњиво ужи од оног предвиђеног Кривичним закоником, ово уноси једну врсту несигурности јер окривљени не зна шта га чека иако је

⁴⁸ Николић Д., *op.cit.*, стр.138.

⁴⁹ Ђурђић В., Страначки споразум о признању кривице у кривичном поступку, *Ревизија за криминологију и кривично право*, бр.3/2009, Београд, 2009.

притом закључио споразум са јавним тужиоцем и одрекао се права на суђење и улагање жалбе. Ово би прилично демотивационо деловало за окривљеног да закључује споразуме са тужиоцем ако не може са извешношћу очекивати која им врста и мера казне бити изречена.

Код уговарања врсте и висине казне тужилац преузима улогу коју иначе има суд у редовном кривичном поступку, тачније он у име суда врши одмеравање казне-индивидуализацију у том конкретном случају. Приликом договарања о врсти и висини казне тужилац се мора придржавати свих правила из Кривичног законика који регулишу ову област, и са окривљеним може уговорити само ону врсту казне или кривичне санкције која је прописана овим закоником јер у противном суд неће прихватити споразум.

За једно кривично дело закон може прописати више казни, али се само једна од њих може уговорити-изрећи као главна. Споразум о било којој другој кривичној санкцији мора бити потпуно у складу са одредбама Кривичног законика којима је прописана та санкција и одређени услови њеног изрицања.⁵⁰

Рад на уговарању врсте казне или кривичне санкције је лакши део за тужиоца и окривљеног. Много тежи и комплекснији је део одмеравања висине казне.⁵¹

Споразум о трошковима кривичног поступка и о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву. Одредбе о трошковима кривичног поступка садржане су у члановима 261-267 ЗКП-а. Странке морају да се договоре о трошковима кривичног поступка, при чему могу да се споразумеју да се окривљени ослобађа плаћања трошкова. Треба имати у виду да се ради о трошковима насталим у преткривичном поступку, истрази и о трошковима насталим на главном претресу, с обзиром на то да се споразум може закључити све до завршетка главног претреса. Окривљени се ослобађа плаћања трошкова кривичног поступка само под условима из члана 264. став 4. ЗКП-а.

Кривичним закоником, чланом 91., је прописано да нико не може задржати имовинску корист прибављену кривичним делом, односно да ће се та корист одузети

⁵⁰ Бејатовић С., Споразум о признању кривичног дела: нови ЗКП РС и регионална компаративна анализа, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Зборник Савремене тенденције кривичног процесног права у Србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012, стр.116.

⁵¹ Шкулић М., Главни претрес у новом ЗКП Србије, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Зборник Савремене тенденције кривичног процесног права у Србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012, стр. 88-124.

судском одлуком којом је утврђено извршење кривичног дела. Зато је споразум о одузимању имовинске користи обавезан део споразума о признању кривичног дела, иако се назива споразумом овде је реч о обавезном одузимању комплетне имовинске користи која је прибављена кривичним делом.

Нешто је другачија ситуација када је у питању имовина која је проистекла из кривичног дела, где се мора имати у виду Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, који прописује да се имовином проистеклом из кривичног дела сматра имовина власника која је у очигледној несразмери са његовим законитим приходима. Споразум о овој имовини може, али не мора бити саставни део споразума о признању кривичног дела. Кад год је то могуће добро је да се и ово важно питање реши, при чему тужилаштво има извесну слободу приликом преговарања, односно могућност да направи нагодбу.уступак по питању ове имовине.⁵² Треба имати у виду да се на основу горе поменутог закона поступак за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела покреће тек након правноснажности пресуде. То практично значи да би јавни тужилац и окривљени у споразуму о признавању кривичног дела могли да се договоре само о привременом одузимању имовине проистекле из кривичног дела, а да би јавни тужилац поступак за трајно одузимање ове имовине покретао тек након правноснажности пресуде донете на основу споразума о признању кривичног дела.⁵³

Изјава о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у случају из члана 319. став 3. ЗКП-а. Право на жалбу је високо рангирано међу правима окривљеног у кривичном поступку, те је као такво предвиђено и чланом 36. Устава Републике Србије против одлуке којом се решава о његовом праву или на закону заснованом интересу.

Сва три субјекта која учествују у закључивању споразума, дакле тужилац, окривљени и бранилац окривљеног, одричу се права на жалбу против осуђујуће пресуде која ће бити донета на основу споразума о признању кривичног дела. Како су се окривљени и његов бранилац, свако понаособ, одrekli права на жалбу, то се у случају да неко од лица која су овлашћена на улагање жалбе (брачни друг окривљеног, сродници и др.) имају применити одредбе члана 434. став 5. Законика о кривичном поступку да се

⁵² Delibašić V., Plea Agreement, Archibald Reiss Days, Volume III, Belgrade, 2014, str.269-270.

⁵³ Делибашић В., *op. cit.*, стр.45.

одрицање од жалбе не може опозвати. Такву жалбу, или евентуално недозвољену жалбу окривљеног или његовог браниоца суд ће одбацити.

Од овог општег правила постоји изузетак само ако је пресуда која је донета није у складу са закљученим и правноснажно усвојеним споразумом.

Пресуда мора одговарати споразуму у потпуности када је реч о висини казне или друге кривичне санкције, квалификацији кривичног дела, врсти и висини трошкова, одлуци о имовинском захтеву, одлуци о одузимању имовинске користи простекле из кривичног дела итд. Суд, након што усвоји споразум није овлашћен да мења било који од елемената који су уговорени споразумом, као ни да у пресуди изостави неки од уговорених елемената споразума. Ако је у споразуму било неких неправилности онда га суд није требало прихватити, односно морао га је одбити.

Потпис странака и браниоца. Законик предвиђа као обавезан елемент потписе странака, јавног тужиоца и окривљеног. Приликом закључења споразума окривљени мора имати браниоца који је гарант окривљеном да је поступак закључења правилно спроведен, као и да је окривљени разумео све предности и мане закљученог споразума. Бранилац својим потписом потврђује правилност и законитост садржине закљученог споразума и гарантује да окривљени свестан својих последица које произилазе из закљученог споразума. Његов потпис је и гарант окривљеном да споразум није на његову штету.

Поред горе наведених обавезних елемената које мора да садржи споразум о признању кривичног дела, закон прописује и неколико факултативних:

Изјава јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела. О опортунитету кривичног гоњења код споразума о признању кривичног дела може се говорити у случају споразума о оптужници, када тужилац не покреће кривични поступак или одустаје од кривичног гоњења за једно или више кривичних дела окривљеног у замену за признање неких других кривичних дела.⁵⁴

У ситуацији када јавни тужилац окривљеном ставља на терет више кривичних дела, предмет споразума може бити одустајање од кривичног гоњења за нека од њих. Осим давања овакве могућности закон не одређује никакве услове када тужилац може учинити. Дакле, остављено је тужиоцу на слободну процену када и под којим условима ће

⁵⁴ Бајовић В., *Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ*, Београд, 2009, стр.177.

уговорити овај елемент. Али, тужилац у својим списима мора имати бар службену белешку зашто одустаје од гоњења за нека друга кривична дела. (нпр. сарадња окривљеног на откривању или доказивању неких других кривичних дела против других окривљених).

Ако се споразум склопи пре потврђивања оптужнице, а саставни део споразума буде и одустајање тужиоца од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом, логично би било да се та дела не нађу у оптужници. Међутим, тада окривљеног не би штитило правило *ne bis in idem* јер у том случају нема судске одлуке о кривичном делу од којег се одустало. Практично, тужилац би могао након правноснажне пресуде донете на основу споразума, да поново покрене поступак за дела од којих је приликом склапања споразума одустао. Да би се евентуалне злоупотребе спречиле, било би неопходно да окривљени, односно његов бранилац захтева да дела од којих тужилац одустаје буду наведена у диспозитиву оптужнице, а да тужилац тек на рочишту на коме се о споразуму решава од њих одустане. Тада би суд био обавезан да у односу на та кривична дела донесе одбијајућу пресуду, те би од момента њене правноснажности окривљени био заштићен правилем *ne bis in idem*. Одбијајућа пресуда се доноси уколико јавни тужилац одустане од оптужбе од тренутка започињања главног претреса до његовог завршетка, тако да би се у овом случају применила аналогија.⁵⁵

Могућност тужиоца да одустане од кривичног гоњења за нека кривична дела оставља читав низ нерешених проблема када је реч о оштећеном. Да ли постоји могућност да оштећени користи своја права која иначе има у кривичном поступку (члан 50-52. Законика о кривичном поступку)? Да ли и ко обавештава оштећеног да је јавни тужилац одустао од кривичног гоњења, да ли оштећени може да изјави приговор непосредно вишем јавном тужиоцу, уколико тужилац одустане од кривичног гоњења пре потврђивања оптужнице, као и какву одлуку по приговору може или мора да донесе непосредно виши јавни тужилац, односно да ли мора да се придржава споразума о признању кривичног дела или не мора.

Уколико би виши јавни тужилац наложио да се ипак настави кривично гоњење, поставља се питање каква би у том случају била судбина споразума о признању кривичног дела, а питање је још озбиљније уколико тужилац склопи споразум након што је

⁵⁵Делибашић В., *op. cit.*, str.269.

оптужница потврђена, па се у склопу споразума обавезе да одустане од кривичног гоњења за нека кривична дела. Да ли оштећени тада има право да преузме кривично гоњење? Ако преузме, да ли тужилац накнадно може преузети гоњење од оштећеног? Како се то одражава на пресуду? Може ли она постати правноснажна и како? Важи ли онда остали део споразума, при чему треба имати у виду да је један од мотива окривљеног да склопи споразум био жеља да избегне прогон за та дела.⁵⁶

Пошто тужилац може одлучити само изузетно да не предузме кривично гоњење, не би требало да сувише често користи ову могућност, поготово у ситуацији када има поуздане доказе да их је окривљени учинио. Док са друге стране, користећи ово своје право тужилац не би смео да врши притисак на окривљеног тако што ће му стављати на терет већи број кривичних дела, па и она за која зна да их окривљени није учинио, а да затим у склопу споразума о кривичном делу за које тужилац верује да га је окривљени стварно учинио, олако „одустаје“ од ових других, јер би то било својеврсно изнуђивање признања.⁵⁷

Изјава окривљеног о прихватању обавезе из члана 283 став1. Законика о кривичном поступку. Чланом 283. став1. Законика о кривичном поступку прописано је да јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година, под условом да осумњичени прихвати једну или више мера прописаних истим чланом. Реч је, дакле, о факултативном праву тужиоца на примену одлагања кривичног гоњења.

Да би се окривљеном нека од ових обавеза наметнула споразумом, услов је да је њено испуњење или започињање испуњења могуће до подношења споразума суду. Да ли ће окривљени извршити обавезу до подношења споразума суду зависи од природе саме обавезе. Док се неке обавезе (нпр. уплата новчаног износа у хуманитарне сврхе) извршавају једном престацијом, код испуњења других потребно је одређено време, у ком случају је само потребно да окривљени почне да испуњава обавезе до подношења споразума суду. Закон таксативно предвиђа врсте ових мера:

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

- 1.) Да осумњичени отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету.
- 2.) Плаћање одређеног новчаног износа у корист хуманитарне организације, фонда или јавне установе. Овде је неопходно најпре утврдити шта су хуманитарне организације и фондови, јер је велики број квазихуманитарних организација и фондова. Наиме велики је број организација како у свету тако и код нас са наводном хуманитарном делатношћу, а у ствари исте служе за прање новца и обављање разних других криминалних послова. Зато би се можда требало уредсредити на организације као што су: Црвени крст, фондови за борбу против неизлечивих болести, задужбине итд., оне су универзалне и друштвено верификоване. Док код јавних усанова, оваква плаћања треба усредсредити на Народну библиотеку, градске, школске и друге библиотеке итд. Свакако да овде јавни тужиоци морају бити опрезни и обавештени, да не би погрешним избором примаоца новчане накнаде компромитовали себе и овај кривичноправни институт.
- 3.) Обављање одређеног друштвено корисног и хуманитарног рада. У свету и код нас се, од сазнања да се казном затвора, нарочито кратком казном лишења слободе, постиже супротан циљ, приступило тражењу алтернативног решења. Једна од најуспелијих алтернатива казни лишења слободе је рад у јавном интересу. Алтернативе се данас траже не само за казну лишења слободе, него и за казну уопште.
- 4.) Испуњавање доспелих обавеза издржавања. Ова мера везана је за извршење кривичног дела избегавања давања издржавања из члана 195. Кривичног законика. Ради се о заостатку осумњиченог у плаћању обавезе издржавања која је утврђена ваљаним извршним насловом (пресуда, поравнање), али то може бити и без ових извршних исправа, само на основу кривичне пријаве. У недостатку извршног наслова, овлашћени тужилац ће позвати осумњиченог и оштећеног и покушати да утврди и висину и временски период заостатка, наравно, уз пуну сагласност позваних лица и у таквом случају може одложити кривично гоњење.
- 5.) Подвргавање одвикавању од алкохола или опојних дрога. Ако се у поступку преговарања утврди да је осумњичени, односно окривљени, учинио кривично дело које је предмет преговора о закључивању споразума о признању кривичног дела услед сталне зависности од употребе опојних дрога, или зависности од употребе алкохола и да код таквог учиниоца постоји озбиљна опасност да ће услед неке од ових зависности и даље

вршити кривична дела, интерес је друштва да се отклони узрок вршења кривичних дела. Како је код оваквих учинилаца узрок вршења кривичних дела употреба алкохола или опојних дрога, нужно је да се они подвргну одговарајућем лечењу. И алкохолизам, и зависност од злоупотребе коришћења опојних дрога углавном узрокује вршење имовинских кривичних дела (крађа, проневера, утаја...итд.) и све у циљу да би се обезбедила средства за набавку дрога или алкохола, док су често и узроци вршења насиља у породици али и других кривичних дела. Приликом преговарања о овој мери тужилац треба да се придржава одредби члана 83. и 84. Кривичног законика и услова под којим се ова мера изриче. Да ли ће се обавезно лечење уговорити у здравственој установи или ће се уговорити подвргавање таквом лечењу на слободи треба да буде предмет оцене у сваком конкретном случају. Трајање договореног лечења не може бити дуже од рокова који су предвиђени чланом 84. и 85. Кривичног законика.

6.) Подвргавање психосоцијалној терапији. Ова мера нема традицију у нашем кривичном праву и судској пракси. Ову меру треба уговорити код споразума за оне учиниоце кривичних дела који дела врше из разлога структуре своје личности и асоцијалног понашања.

7.) Извршење обавезе установљене правоснажном одлуком суда или поштовање ограничења утврђених правоснажном судском одлуком. Код ове обавезе неопходно је постојање правоснажне судске одлуке којом је обавеза установљена. Овде се ради како о обавезама утврђеним кривичним одлукама, тако и о одлукама суда у парничном и ванпарничном поступку.

Једно од интересантних питања, када је реч о садржају споразума о признању кривичног дела, јесте и то да ли се овим споразумом може условити окривљени да сведочи у поступку који се води против саокривљених лица. Приликом одговора на то питање, с једне стране, треба рећи да такву могућност законик не предвиђа, а с друге стране, да то и није потребно посебно предвидети, односно наводити у споразуму, јер је свако лице које се као сведок позива дужно да се одазове позиву, а ако није искључено или ослобођено од дужности сведочења, дужно је и да сведочи. То значи да таква дужност постоји и за окривљеног који је склопио споразум о признању кривичног дела и који је на основу тог споразума осуђен. Приликом одлучивања да ли ће се такво лице позвати за

сведока и током његовог испитивања примењују се одредбе Законика о кривичном поступку које важе за сведоке (члан 91.-112.).

Споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која може бити одузета од окривљеног. Овај елемент споразума односи се само на учиниоца кривичног дела који је имовину стекао вршећи кривично дело или дела. На овај део споразума примењују се одредбе из Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела.⁵⁸ Више о овоме је речено приликом излагања о четвртном обавезном елементу споразума.

5.2. Услови за закључење споразума о признању кривичног дела

У српском кривичном поступку, споразум о признању кривичног дела могућ је под следећим условима:

1.) Да је за официјелна кривична дела против окривљеног покренут општи или сумарни поступак. За закључење споразума закоником није прописан услов да буде подигнута оптужница. Међутим, законописци су схватили да судског кривичног поступка не може бити без оптужног акта, будући да савремени кривични поступак почива на начелу оптужбе, па су, уместо да достављање закљученог споразума вежу за поднету или потврђену оптужницу, предвидели посве неуобичајено решење⁵⁹, које осим што је концепцијски дубиозно, компликује поступак прихватања споразума и даљи поступак у случају када суд одбије закључени споразум. Суштина те законске новине је у наметању обавезе јавном тужиоцу да заједно са споразумом достави суду и оптужницу, „која чини саставни део“ споразума (члан 313.став 4.), али та оптужница, по изричитој законској одредби не подлеже судској контроли (члан 313 став 5.). Тиме је, поред самосталне оптужнице, уведена и нека врста везане оптужнице, која је саставни део неког другог процесног средства, па се има утисак да судски поступак почиње и тече на основу споразума странака а да је оптужни акт само прилог.⁶⁰

⁵⁸ Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, „Службени гласник РС“ бр. 32/2013.

⁵⁹ Изгледа су законописци били инспирисани идејом црногорског законодавца.Према чл.302. ст.2. ЗКП ЦГ, ако се споразум подноси пре подизања оптужнице, у том случају посебна тачка споразума мора да садржи све податке прописане за садржај оптужнице.И у црногорском кривичном поступку оптужница је, дакле, саставни део споразума, али формални није посебан акт као што је то у нашем праву.

⁶⁰ Ђурђић В., *op.cit.*, стр.375.

У закону се у одредбама о закључењу споразума не помиње оптужни предлог, на основу којег се покреће сумарни поступак, што отвара питање да ли је споразум о признању кривичног дела предвиђен и за сумарни поступак, а ко јесте, у недостатку изричитих законских одредби, од које фазе је могуће да буде закључен.⁶¹ Разлог је што су законописци одредбе о споразуму сместили међу одредбе о истрази у општој процесној форми, у одредбе о редовном кривичном поступку. Треба тумачити да из опште одредбе о одступањима у сумарном поступку (члан 495.) следи да се у сумарном поступку сходно примењују и одредбе о страначким споразумима. Сходна примена, је „генерална клаузула“ која се користи приликом тумачења права применом аналогије *intra legem*, тј. по сличности на коју се упућује у самом закону, и значи на сличан, одговарајући начин. То би у конкретној ситуацији значило на начин који одговара природи и процесним установама овог посебног поступка, па будући да је за њега карактеристичан оптужни предлог а да оптужнице уопште нема, сва правила о одредбама споразума везују за оптужницу имају се везивати за оптужни предлог. Пошто у сумарном поступку нема истраге, треба тумачити да је закључење споразума могуће од момента када јавни тужилац предузме прву доказну радњу пре подизања оптужног предлога, јер то је фактички прва истражна радња јавног тужиоца.⁶²

2.) Да је у питању кривично дело за које се гоњење предузима по службеној дужности јавног тужиоца. Споразумевање о коме је реч у одредбама члана 313. до 319. Законика о кривичном поступку могуће је између јавног тужиоца и окривљеног, не и између окривљеног и других тужилаца, приватног и оштећеног као тужиоца. Остали тужиоци могу се споразумевати са окривљеним на друге начине и ван кривичног поступка.⁶³

С обзиром на врсту и тежину, у обзир долази било које кривично дело. Према ЗКП/2001. Споразум је могао бити закључен само у поступку за кривично дело за које је прописана казна затвора до 12 година. Измена је образложена констатацијом да је искључење кривичних дела за која је прописана тежа казна „супротно природи и циљевима овог

⁶¹ Радисављевић М, Њетковић П., Искуства тужилаштва за организовани криминал у примени института споразума о признању кривичног дела, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, стр. 163.

⁶² Ђурђић В., *op.cit.*, стр.377-378.

⁶³ Грубач М., *op.cit.*, стр.46.

института⁶⁴ У САД нема ограничења, али када је у питању закључење споразума за најтежа кривична дела потребно је одобрење Министарства правде.

3.) Да окривљени у попуности призна кривично дело или кривична дела за које га оптужба терети. Окривљени треба да призна кривично дело које му се ставља на терет и да евентуално прихвати и неке друге обавезе (да врати имовинску корист, или да испуни неку од обавеза које су предвиђене чланом 283.став 1. коју му тужилац одреди), а јавни тужилац му за узврат чини неку од погодности предвиђених чланом 314.ЗКП-а. Признање мора бити дато свесно и добровољно и не може бити квалификовано неком околношћу која у поступку треба да се утврди, и која би, ако стварно постоји, искључила постојање кривичног дела (нпр.тврдњом осумњиченог да је био у стању крајње нужде или одбране). О овоме је већ било речи.

4.) Да је закључен у писаној форми и да окривљени има браниоца од почетка преговора са јавним тужиоцем, па до краја судског поступка за потврду споразума. Одбрана је обавезна у оба поступка, пред јавним тужиоцем и пред судом. Ако окривљени сам не изабере браниоца јавни тужилац или председник суда пред којим се води поступак поставиће му га по службеној дужности.

5.) Да је споразум поднет суду пре завршетка главног претреса. Реч је о првостепеном главном претресу, а не о претресу пред жалбеним судом или новом главном претресу пред првостепеним судом после укидања пресуде од тране жалбеног суда, јер је то део ожалбеног поступка, не првостепени главни претрес. До измена ЗКП-а тај рок је био краћи: до изјашњења оптуженог о оптужби на почетку главног претреса. Ако је споразумевању дат циљ да повећа ефикасност и убрза кривични поступак, ова измена је била неоправдана, иако има земаља у којима је споразумевање могуће чак и у поступку по правним лековима. По правилу, одбрана ће предлагати споразумевање, односно прихватити тужиочеву иницијативу пред сам крај главног претреса, тако да ће се у случају постизања споразума скоро цео првостепени кривични поступак водити узалуд, па од споразума неће бити никакве стварне користи.⁶⁵

⁶⁴ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр.666.

⁶⁵ Грубач М., *op.cit.*, стр.48.

5.2. Поступак закључења и поступак судске контроле споразума о признању кривичног дела

До закључења споразума о признању кривичног дела долази након преговора чији је циљ да окривљени изјави да признаје кривично дело које му се ставља на терет. Иницијатива за преговоре о закључењу споразума може потећи од јавног тужиоца, окривљеног или браниоца, док суд нема никаква права у погледу иницијативе, као уосталом ни у процесу преговарања и закључења споразума.⁶⁶

За кривична дела за која се спроводи истрага, преговорима о закључењу споразума о признању кривичног дела може се приступити од доношења решења о спровођењу истраге, а за кривична дела за која се води скраћени поступак од завршетка спроведених истражних радњи, односно од поднетог оптужног предлога.⁶⁷ Ако је у питању кривично дело за које се спроводи редован поступак, а тужилац се одлучи за непосредно оптужење, дакле за подизање оптужнице без спровођења истраге, преговори могу да почну од подизања оптужнице.⁶⁸

Законик не тражи посебну форму за иницијативу којом се покрећу преговори, што значи да је то неформални акт једне од странака или браниоца. Сам предлог нема никакво правно дејство и странке увек могу изменити услове које су изнеле у предлогу или одустати од њега. Међутим, постоји могућност злоупотребе иницијативе која би потекла од окривљеног или браниоца уколико би она била у писменој форми. Она се огледа у опасности да такав поднесак обелодане медији или да се, у случају неуспеха преговора „случајно“ нађе у списима, током суђења у којем окривљени негира извршење кривичног дела. Из тог разлога, у случају када окривљени или његов бранилац иницирају преговоре, они то обично чине усмено.⁶⁹ Међутим, у пракси се, знатно мање него да су учињене у писаној форми, јављају и злоупотребе усмених иницијација.

Када окривљени иницира преговоре он то, по правилу, чини преко браниоца. И тужилац преговоре у пракси најчешће иницира преко браниоца, док бранилац, када види да постоје интереси клијента да склопи споразум, то сугерише окривљеном, па ако

⁶⁶ Бејатовић С., *op.cit.*, стр.109.

⁶⁷ Николић Д. *op.cit.*, стр.133-134.

⁶⁸ Делибашић В., *op.cit.*, стр.24.

⁶⁹ Делибашић В., *op.cit.*, стр.264.

окривљени то прихвати, с таквим предлогом обраћа тужиоцу. Улога браниоца је веома значајна при закључењу споразума, при чему он води рачуна да се исти закључи у складу са законом и уз максималну заштиту интереса окривљеног кога брани. Коначну одлуку о томе да ли прихвата споразум о признању кривичног дела увек доноси окривљени. У Сједињеним Америчким Државама бранилац је дужан да пренесе сваку понуду тужиоца о споразуму о признању кривичног дела и да обезбеди да његов клијент у потпуности разуме могућности и ризике повезане са његовом одлуком. Може се у одређеном смислу претпоставити да иста обавеза постоји и по нашем Законнику о кривичном поступку, иако она није изричито наведена.⁷⁰

Ако тужилац има необориве доказе и добре шансе за осуђујућу пресуду, споразум о признању кривичног дела је нешто што бранилац треба да препоручи клијенту. С друге стране, ако тужилац има слабе доказе или се његова понуда подудара са оним што бранилац очекује као исход суђења, онда, по правилу, бранилац свом клијенту може да препоручи да одбије понуду тужиоца јер на суђењу не може много да изгуби. Као што је већ речено, у сваком случају, коначну одлуку доноси клијент.⁷¹

Преговори о условима признања кривичног дела или кривичних дела која се окривљеном стављају на терет могу започети тек пошто супротна страна прихвати учињени предлог (законописци погрешно узимају да странке и бранилац могу преговарати „када се упуту предлог“ јер сваки предлог једне стране не мора да прихвати друга страна-постојање предлога јесте неопходан услов али не и довољан).⁷²

Услови о којима се преговара пре свега су законом допуштени и предвиђени предмети споразума о признању кривичног дела, о којима је напред било речи. То могу да буду и они елементи због којих се споразум постиже а који у споразуму не морају бити наведени, као што су разни модалитети сарадње окривљеног са јавним тужиоцем. Окривљени и његов бранилац могу преговарати са јавним тужиоцем и о чињеничном опису и о правној квалификацији дела.

Уколико се преговори успешно заврше, приступа се закључењу споразума. За споразум о признању кривичног дела законом је прописано да се закључује у писменој

⁷⁰ Lochary R., Вештине заступања кривичним поступцима, у: Делибашић Вељко, Тинтор Југослав, Бељански Владимир, (ур.), *Вештине заступања у кривичним поступцима – приручник за адвокате*, Београд, 2013, стр.10.

⁷¹ *Ibid.*, стр.11-12.

⁷² Ђурђић В., *op. cit.*, стр.63.

форми. Овом одредбом се обезбеђује судска контрола законитости споразума и прихватљивости сваког договореног предмета споразума, са становишта јавног интереса и заштите права оштећеног, а уједно се обезбеђује и како треба да гласи диспозитив осуђујуће пресуде коју ће суд на основу споразума изрећи.

Споразум потписују јавни тужилац, окривљени и његов бранилац. Није неопходно да споразум потписује и оштећени, јер он своја права може заштити на рочишту за усвајање споразума о признању кривичног дела и изјављивањем жалбе против судске одлуке о усвајању споразума. Споразум треба сачинити у онолико примерака колико је потребно за странке, браниоца, оштећеног и суд.

Споразум о признању кривичног дела закључен у писаној форми подноси се надлежном суду на оцену и усвајање.

5.2.1. Подношење споразума и рочиште за одлучивање о споразуму

Споразум, након што је закључен у писаној форми, подноси се надлежном суду. Јавни тужилац споразум предаје органу суда који о њему одлучује: ако је споразум постигнут до потврђивања оптужнице подноси се судији за претходни поступак, а након потврђивања се подноси председнику већа.

Поступак суда за разматрање и доношње судске одлуке о споразуму регулисано је чланом 315. Законика о кривичном поступку. О споразуму о признању кривичног дела одлучује се на рочишту.

По пријему у писаној форми закљученог споразума, суд најпре испитује постоје ли какви недостаци споразума странака због којих се он по закону мора одбацити. У случају када не одбаци споразум суд заказује рочиште на коме одлучује о тој погодби странака.

Рочиште, у зависности од фазе кривичног поступка у којој се споразум подноси, заказује или судија за претходни поступак, или председник судећег већа односно судија појединац, који функционални састав и одлучује о споразуму. У недостатку изричите законске одредбе, треба тумачити да се рочиште заказује наредбом аналогно заказивању главног претреса. У наредби о заказивању рочишта одређују се дан, час и место рочишта и из ње се мора видети да се ради о рочишту за одлучивање о споразуму о признању кривице.

Према изричитим законским одредбама на рочиште се позивају јавни тужилац, окривљени и његов бранилац. Рочиште се држи без присуства јавности. Овакво решење се критикује јер споразум на тај начин не подлеже никаквој јавној контроли. Истиче се да је јавност поступка један од темељних принципа Европске конвенције о људским правима, као и то да је јавност темељни предуслов за правичан поступак, што је Европски суд за људска права потврдио у својим бројним одлукама. Уз констатацију да се не може пренебрегнути чињеница да се не могу баш сви детаљи истражног поступка учинити доступним за јавност на овом рочишту, заузима се став да би оно ипак требало бити отворено за јавност.⁷³

О самом рочишту треба водити записник који у уводном делу не треба да се разликује од других судских записника, изузев јасног означаења да се ради о записнику сачињеном пред одређеним судом на рочишту на коме се одлучује о споразуму. На записнику треба констатовати ко све присуствује рочишту и треба да је јасно видљиво о ком споразуму је реч.⁷⁴

Обавезно је присуство окривљеног и браниоца на овом рочишту, из одредби о одлукама суда поводом поднетог споразума произилази да се споразум одбацује једино у случају недоласка уредно позваног окривљеног. Док недолазак изабраног или постављеног браниоца није разлог за одбачај споразума, већ ће недолазак бити цењен као и у редовном поступку, а то значи да ће се поново заказати рочиште на које ће се позвати тај бранилац, или одредити други, али само ако окривљени остаје при закљученом споразуму.

За разлику од обавезног присуства окривљеног са браниоцем, присуство јавног тужиоца није облигаторно и рочиште се може одржати у његовом одсуству, наравно под условом да је благовремено и уредно позван. Тужилац је, као овлашћени представник државе, у законом дозвољеним границама извршио свој службени део посла. Споразум је потписао, оверио печатом и потписом и службено доставио суду. Имајући ово у виду можемо закључити да његово присуство није облигаторно али је пожељно, пре свега због

⁷³ Dehn J., *Убрзање поступка наспрот начела истине, Како је пропала реформа/Шта да се ради?*, Београд, 2012, стр.9.

⁷⁴ Николић Д., *op. cit.*, стр.145.

усменог образложења разлога који су га руководили да закључи споразум са таквом садржином.⁷⁵

Тужилац као и окривљени и његов бранилац могу све до завршетка првог рочишта одустати од споразума. У таквој ситуацији суд треба да одбије споразум, јер више нема одброволности у његовом закључивању. Суд не цени да ли су странке потписале и закључиле споразум па да оне више с њима не могу располагати. Напротив, све док суд не усвоји споразум, он не производи шире правно дејство, изузев међу странкама. Законик странкама изричито не даје право одустанка од споразума, али оно произилази индиректно, из законом прописане ситуације да ће суд споразум одбацити ако на рочиште не дође уредно позвани окривљени.⁷⁶

Када држи рочиште ради одлучивања о споразуму суд ће проверавати на погодан и подобан начин све околности које му омогућавају доношење мериторне одлуке о споразуму, дакле, о усвајању или одбијању. Да би овај посао урадио и стручно и савесно, поразуму се не сме прићи бирократски, формално, без одговарајуће провере и одговора који ће код судије створити уверење и вредносне судове да стручно, непристрасно, у скалду са законом, донесе одлуку.⁷⁷

Сам поступак разматрања споразума на рочишту треба да тече тако да суд у записнику констатује, поред општих података, и то да споразум није одбачен и да се рочиште може одржати. Након констатације да се може одржати рочиште судија упознаје окривљеног са његовим правима које има у овом поступку. Посебно га упозорава на право на одбрану, упознаје га са садржином споразума и детаљно образлаже и упознаје окривљеног са свим последицама које ће произићи из усвојеног споразума, а посебно да ће на основу споразума без суђења бити донета пресуда која ће свим елементима споразума дати правну снагу, као и клаузулу извршности која подразумева право на принудно извршење. Окривљени ће бити упознат да неће бити главног претреса, да се неће изводити никакви докази а нарочито да, ако се споразум усвоји, он признаје извршење радњи које се квалификују као кривично дело, те да на пресуду која ће садржати цео предмет споразума нема право жалбе. Дакле, биће му не само предочени него и објашњени значај и природа његовог признања и одрицања од жалбе, што значи да

⁷⁵ *Ibid.*, стр.146.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ *Ibid.*

након усвајања споразума и његове правноснажности нема више права жалбе на пресуду.⁷⁸

Да би могао да се упусти у оцену валидности споразума, суд на рочишту за оцену споразума мора утврдити постојање или непостојање одређених услова, то јест њихово присуство при закључењу, па и то да ли је окривљени савесно и добровољно признао кривично дело или дела која су предмет споразума.⁷⁹ Свест која се тражи код окривљеног значи да треба утврдити његову способност да мисли и расуђује о објективном свету, те о себи самом и својим поступцима. Свест као услов за усвајање споразума овде у ствари представља оцену урачунљивости окривљеног. Урачунљивост је скуп интелектуалних и вољних елемената које чине човека способним да мисли, расуђује и одлучује о својим поступцима и да управља њима. Свест је елемент не само урачунљивости него и виности, и то свих њених одлика, било позитивно било негативно. Треба рећи да је урачунљивост правна категорија чије се постојање претпоставља и закључак о томе доноси суд из целокупног понашања окривљеног, а непостојање урачунљивости увек се мора утврђивати, и то преко вештака неуропсихијатра. Урачунљивост постоји када је учинилац способан да схвати значај свог дела, али и када је способан да управља својим поступцима. Она може бити слојевита. Но, само несумњиво урачунљивом лицу треба дозволити закључење споразума о признању кривичног дела.⁸⁰

Поред свести као интелектуалног елемента постоји и други елемент који је волунтаристички, а то је воља. Добровољност у признавању кривичног дела и закључењу споразума значи да окривљени кривично дело признаје и споразум закључује само онда и зато што то жели и што то хоће, а не зато што то мора. Нико, ни тужилац, ни суд не само да не могу, него и не смеју на било који начин обавезати, присиљавати или непримерено подстрекивати окривљеног да призна кривично дело и закључи споразум. Добровољност се у примени овог института не може уско тумачити, буквалним прихватањем „да је окривљени савесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела...“. Уским тумачењем произишло би да се признање односи само на кривично дело, и то како на чињенични опис тако и на правну квалификацију. Наиме, добровољност мора бити присутна код окривљеног и код свих договорених услова, односно предмета споразу.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ *Ibid.*, стр.147.

Дакле, све што је претходило закључењу споразума-преговарање, признање кривичног дела, закључење-договор и потписивање споразума, морају бити радње извршене како свесно тако и добровољно. Добровољност искључује силу, претњу, уцену, дакле сваку делатност која утиче на слободну вољу код изјашњавања о кривици и елементима споразума учиниоца кривичног дела.

Најчешћи начин који се у другим земљама примењује да би се утврдило да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело које је предмет споразума јесте да судија који руководи рочиштем постави одређена унапред припремљена питања окривљеном, која доприносе сагледавању околности које су претходиле и биле присутне у тренутку закључења споразума. Циљ таквих питања је сагледавање стања свести и воље окривљеног у то време.⁸¹

Наш Законик даје суду право и обавезу да не рочишту на коме одлучује о признању кривичног дела утврди да ли је споразум донет уз поштовање одредби материјалног права члана 54., 56. и 57. Кривичног законика Србије, и не само ове одредбе него и друге, као на пример одредбе о стицају, продуженом кривичном делу итд. Када је реч о казнама, односно друге одредбе материјалног права када је реч о другим кривичним санкцијама. Овде се ради о судском испитивању закљученог споразума о признању кривичног дела са становишта да ли је при уговарању казне или друге санкције јавни тужилац као уговарач правилно применио материјално право.⁸²

Законик чланом 317. ставом 1. тачка 2. као посебан услов тражи да је окривљени потпуно свестан последица закљученог споразума. То би значило свест о свим могућим последицама које производи закључени споразум о признању кривичног дела. Но, поред израза „потпуно о свим последицама“, Законик ипак издваја као најважније две последице које споразум производи, и то: одрицање права на суђење и да прихвата ограничења права на улагање жалбе.

Окривљени мора потпуно, значи без изузетка, бити свестан да ће, ако је рецимо у споразуму договорена казна од једне године, бити осуђен на ту врсту и висину казне, да ће му она бити изречена осуђујућом пресудом и да је та судска одлука правоснажна, дакле, и

⁸¹ Судије у Сједињеним Америчким Државама постављају унапред припремљених 11 питања. Видети: Rule 11. Pleas of Federal Rules on Criminal Procedure, преузето: 20.12.2016. године, https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_11;

⁸² Николић Д., *op.cit.*, стр. 149.

извршна, те да му се предочи да ће одмах после димијања пресуде бити упућен на издржавање казне. Све што је уговорено у споразуму биће преточено у пресуду чијем извршењу ће се одмах прићи, чега окривљени треба да буде свестан. Све то суд му је дужан објаснити на разумљив начин окривљеном, а сам начин зависи од општег образовања окривљеног и стања ствари на рочишту на ком се одлучује о споразуму о признању кривичног дела. После овог рочишта окривљени ће бити осуђен на казну, обавезан (или не) на накнаду штете и на друге уговорене обавезе, како то стоји у споразуму. Оно што је уговорено усвојеним споразумом, након правоснажности решења о његовом усвајању више неће бити подвргавано никакавој провери. Окривљени се, дакле, не може жалити вишем суду. Евентуална жалба окривљеног или браниоца неће бити разматрана него ће бити одбачена као недозвољена.⁸³

На овом рочишту суд цени и доказе који поткрепљују признање кривице. Квалитет и квантитет доказа морају бити такви да код суда, боље речено код било ког судије, створе уверење да нема сумње да је потпуно признање окривљеног истинито и да је окривљени стварно учинио или није делатности које чине елемент бића кривичног дела које је признао. Приликом оцене доказа судија ће користити не само своје стручно искуство него и своје дискреционо право које подразумева његово убеђење да су признање и докази таквог квалитета да се могу оценити високим степеном извесности истине. Извођење доказа на рочишту је искључено јер је супротно циљу установе-да се избегне суђење, односно доказивање.

Заштита права оштећеног. Када суд на рочишту одлучује о споразуму, он мора утврдити, односно посебно оценити његов део који се односи на одштетни захтев, наравно, уколико су из извршења дела или у вези са извршењем дела поврешена нека имовинска права оштећеног. Обавеза суда је да при доношењу одлуке о усвајању споразума оцени да ли су делом споразума који се односи на имовинскоправни захтев поврешена права оштећеног. Права оштећеног могу бити поврешена и тако што се уопште не регулишу споразумом, иако имовинскоправни захтев очигледно произилати из самог догађаја. Потпуну накнаду штет по основима и висини јавни тужилац може у споразуму договорити само ако за то има потпун и несумњив пристанак оштећеног лично или његовог пуномоћника с пуноважним овлашћењем. Споразум којим је уговорена потпуна

⁸³ *Ibid.*, стр.150.

накнада имовинскоправног захтева нужно је детаљно и прецизно навести све видове имовинске и неимовинске штете како по врсти тако и по висини новчаних износа за сваки вид. Ако се споразумом имовинскоправни захтев решава само делимично, онда то мора јасно бити написано и наведено да се за важећи део имовинскоправног захтева од уговореног, како по основима тако и по висини, оштећени упућује на парницу. Јавни тужилац и окривљени могу договорити да се оштећени за остваривање имовинскоправног захтева упутују на грађанску парницу и да имовинскоправни захтев уопште не буде предмет споразума. Законик не само да дозвољава, него се оваква одлука кривичног суда у пракси појављује као најчешћа, увек кад је изгледно да би се расправљање и утврђивање основаности имовинскоправних захтева оштећеног продужило, што би компликовало кривични поступак и довело до његовог знатног одуговлачења.⁸⁴

Пре доношења одлуке суд ће узети изјаву од оштећеног, кога ће питати да ли је учествовао у закључивању дела споразума о његовим имовинскоправним захтевима, да ли је задовољан истим, и, ако је исплаћен, да ли се одриче будућих захтева по основима и по висини у односу на кривично дело и окривљеног на које се споразум односи.

У пракси је веома важно да пре рочишта на коме се одлучује о споразуму о признању кривичног дела бранилац буде сигуран да је окривљени спреман да покаже суду да разуме споразум о признању кривичног дела, кривичну санкцију која је уговорена, као и права којих се одриче. Дешава се да окривљени одустане или околиша када треба да потврди своје признање пред судом. Зато бранилац мора да предвиди такву ситуацију и да буде сигуран да ће окривљени бити спреман да преузме одговорност када дође на рочиште на којем се разматра споразум.⁸⁵

5.3. Одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела

Коначна реч и у односу на споразум о признању кривичног дела припада кривичном суду. Такво правило представља посебан одраз права кривичног санкционисања (*ius puniendi*), које у принципу припада кривичном суду, иако у односу на њега постоје и одређени изузеци (мере које представљају неку врсту парасанкција, а које

⁸⁴ *Ibid.*, стр.151.

⁸⁵ Lochary R., *op. cit.*, стр.10.

намеће јавни тужилац у оквиру установе опростаја кривичног гоњења итд.), мада формално није спорно да само суд може изрицати кривичне санкције.⁸⁶

Судија за претходни поступак доноси о споразуму исте одлуке као и председник већа:

Одбацивање споразума о признању кривичног дела. Одлука којом се споразум одбацује је у форми решења. До одбацивања споразума о признању кривичног дела долази ако споразум не садржи обавезне елементе прописане чланом 314. Став 1. Ако споразум не садржи све податке које по наведеној законској одредби мора да садржи, судија за претходни поступак или председник већа би пре доношења решења био дужан да позове јавног тужиоца да у одређеном року отклони тај недостатак (члан 229. став 2.). Као и сваки други поднесак, споразум се одбацује ако јавни тужилац то не учини у одређеном року.⁸⁷ Сам одбачај није сметња да странке поднесу нови споразум без недостатака због којих је претходни споразум одбачен. О исправљеном споразуму требало би донети мериторну одлуку.

Такође, ако на рочиште није дошао уредно позван окривљени, а који није оправдао свој изостанак, суд ће решењем одбацити споразум. Овакво решење је логично јер, с једне стране, без присуства окривљеног није могуће испитати да ли је он свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе, а с друге стране, својим недоласком на рочиште окривљени суштински показује да није заинтересован за споразум, односно може се тумачити да је од споразума одустао.⁸⁸ Ако окривљени који је уредно позван из оправданих разлога није могао да дође на рочиште на којем се одлучује о споразуму о признању кривичног дела, може у року из од 8 дана од када је престала сметња због које није могао да дође поднети молбу за повраћај у пређашње стање (чл.226-227 ЗКП-а). Када је реч о коришћењу права на тражење повраћаја у пређашње стање, оваква могућност није предвиђена. Законик повраћај дозвољава у неким другим ситуацијама, а на решење о одбачају није дозвољена жалба. Када се анализира цео систем Кривичног законика, налазимо да се ни у једном случају тако стриктно не кажњава недоласак окривљеног одбачајем акта који је по својој правној природи у његову корист, а

⁸⁶ Шкулић М., *Основне новине у кривичном процесном праву Србије – Измене и допуне Законика о кривичном поступку и одредбе Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима*, Београд, 2009, стр.855.

⁸⁷ Грубач М., *op.cit.*

⁸⁸ Делибашић В., *op.cit.*, стр.271.

да му се не дозвољава право жалбе.⁸⁹ Дозволом повраћаја не би била прекршена ниједна одредба Законика о кривичном поступку. Ако је окривљени оправдао изостанак одредиће се друго рочиште.

У законику није прописано да се након доношења решења о одбацивању споразума⁹⁰, споразуми и сви списи у вези са њим уништавају, као ни то да судија који је донео такво решење не може учествовати у даљем току поступка. То би требало урадити јер уколико споразум остане у списима или у даљем току поступка учествује судија који је донео решење, основано се може претпоставити да то ствара предубеђење о кривичи окривљеног, јер је у једном тренутку он ипак „признао“ кривично дело. При том, не постоји ни један разлог да се не поступи на идентичан начин када је у питању решење о одбацивању, као што се то ради када је донето решење о одбијању споразума. Зато би било прихватљиво да се, применом аналогије, и на ову ситуацију примене правила која важе за случај да дође до одбијања споразума.⁹¹

Одбијање споразума о признању кривичног дела. Решење о одбијању споразума о признању кривичног дела суд ће донети ако нађе да постоји неки од разлога за обуставу поступка предвиђених у члану 338. став 1. Законика о кривичном поступку. Разлози из овог члана јесу разлози за обуставу поступка од стране већа у поступку испитивања оптужнице. Ти разлози могу да се јаве и код одлучивања о споразуму јер се свака оптужница за кривично дело која је предмет споразума не испитује од стране оптужног већа (чл.313 став 5.). Ти разлози су :1.) Да дело које је предмет споразума није кривично дело, а нема услова за примену мера безбедности; 2.) Да је кривично гоњење застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење; 3.) Да нема довољно доказа за оправдању сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет споразума, односно оптужбе.

Као разлог за одбијање споразума посебно је интересантан недостатак доказа, ако се има у виду да се истрага покреће наредбом када постоје основи сумње, и да се већ тог момента може склопити споразум о признању кривичног дела, након чега се истрага и не спроводи, што би значило да тужилац више не прикупља доказе. Зато би се могло догодити да пред суд дођу споразум и оптужница без довољно доказа, па се поставља

⁸⁹ Николић Д. *op.cit.*, стр.144.

⁹⁰ Против овог решења није дозвољена жалба, па оно постаје правноснажно моментом доношења.

⁹¹ Делибашић В, *op.cit.*, стр. 271.

питање зашто се предвиђа одбијање споразума у тој ситуацији када постоји признање окривљеног. У теорији се налази објашњење према којем се на овај начин „суду жели дати додатна контрола у поступку оцене доказа приложених уз споразум, чиме се спречавају ситуације у којима би окривљени олако, у страху од строжег кажњавања, признавали и кривична дела у погледу којих нема довољно доказа њихове кривице“.⁹² Међутим, треба имати у виду да се оваквим решењем не спречавају ситуације у којима ће окривљени олако признати кривицу, јер њему, прво, није познато са колико квалитетних доказа располаже тужилац и, друго, не може знати да ће се суд одлучити за одбијање споразума, па опасност да он из неког разлога олако прихвати споразум и даље постоји. Зато би се пре могло рећи да је законодавац на овај начин желео да натера тужиоца да и када у најранијој фази поступка склопи споразум о признању кривичног дела, уколико нема довољно доказа неопходних за потврђивање оптужнице, настави са њиховим прикупљањем, па да тек након што их прикупи у довољној мери, поднесе споразум и оптужницу суду на одлучивање.⁹³

Такође, суд ће одбити споразум ако није испуњен један услов или више услова неопходних за прихватање споразума, који су прописани у члану 317. став 1. Законика о кривичном поступку. Када ово решење постане правоснажно,⁹⁴ споразум о признању кривичног дела и сви списи у вези са њим се уништавају у присуству судије који је донео решење и о томе се саставља записник, а поступак се враћа у фазу која је претходила закључењу споразума. Судија који је донео решење о одбијању споразума не може учествовати у даљем току поступка.

Прихватање споразума. Одлука о прихватању споразума је у форми пресуде. Пресуда је судска одлука којом се окончава судски поступак и мериторно одлучује о оптужби из оптужног акта (приватне тужбе, оптужног предлога или оптужнице). Пресуда у кривичном поступку углавном се доноси након одржаног главног претреса. Постоји поступак за кажњавање пре главног претреса, поступак за кажњавање и изрицање условне осуде од стране истражног судије, као и овај поступак, но, ово су изузеци од правила да је

⁹² Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр.677.

⁹³ Делибашић В, *op.cit.*, стр.272.

⁹⁴ Против овог решења није дозвољена жалба, па оно постаје правоснажно моментом доношења.

пресуда резултат контрадикторног, непосредног и по правилу јавног извођења доказа пред судом. Дакле, изузеци од правила да нема пресуде без суђења и суђења без пресуде.⁹⁵

Специфичност у односу на редовни поступак за доношење кривичне пресуде представља и овај поступак, где се пресуда доноси на основу споразума. Претходни услов за доношење ове пресуде је постојање правоснажног решења о усвајању споразума. Судија који је одлучивао о споразуму у списима мора констатовати да је решење којим је исти усвојен правоснажно.⁹⁶

Судија за претходни поступак изриче пресуду којом се окривљени оглашава кривим, а председник већа пресуду којом се оптужени оглашава кривим. Пресудом се изриче казна, односно друга кривична санкција и одлучује о осталим питањима предвиђеним споразумом. Суд ће прихватити споразум о признању кривичног дела и огласити окривљеног кривим ако утврди:

1. Да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе;
2. Да је окривљени свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума;
3. Да постоје и други докази који нису у супротности с признањем окривљеног да је учинио кривично дело;
4. Да је казна, или друга кривична санкција, односно друга мера о којој су јавни тужилац и окривљени закључили споразум предложена у складу с кривичним или другим законом.

Наведене чињенице судија за претходни поступак, односно председник већа утврђује на основу исказа окривљеног који даје на рочишту, односно из списка јавног тужиоца

Ако је споразумом о прихватању кривичног дела предвиђено одустајање јавног тужиоца од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом, суд у односу на та кривична дела доноси пресуду којом се оптужба одбија. Доношење те пресуде могуће је само за кривично дело обухваћено оптужницом. Судија за претходни поступак или председник већа доноси јединствену пресуду која има двоструки

⁹⁵ Николић Д., *op.cit.*, стр.152.

⁹⁶ *Ibid.*

диспозитив: оптужени се оглашава кривм за једна кривична дела, а оптужба одбија за друга.⁹⁷

Одбијајућа пресуда се може, ако то процесно буде изводљиво у посебној пресуди којом се оптужба одбија сходно члану 422. ЗКП-а, а може бити и део осуђујуће пресуде, како се то иначе ради у редовном поступку. Писмено израђена одбијајуће пресуда треба да одговара одредбама члана 428. став 7. Без оцене доказа и само навођење да је јавни тужилац одустао од кривичног гоњења на основу претходно закљученог споразума о признању кривичног дела. Ово због тога што се с правоснажношћу ове пресуде сматра да је та кривична ствар у односу на тог окривљеног правоснажно пресуђена без обзира на то што се ради о одбијајућој пресуди.⁹⁸

Као свака друга пресуда, пресуда којом се прихвата споразум мора да има увод, изреку и образложење. У уводу је потребно назначити да се пресуда доноси на основу споразума о признању кривичног дела, треба навести податке о времену одржавања рочишта, да је оно одржано без јавности итд. Разлози којима се суд руководио приликом прихватања споразума спадају у образложење пресуде.

Уколико су испуњени услови суд ће донети пресуду којом се споразум прихвата. Пошто ће споразум у пракси, по правилу, садржати конкретну кривичну санкцију а не распон казне, онда ће таква санкција бити изречена пресудом која се доноси. Због таквог решења извлачи се закључак да је у тој ситуацији суд сведен на улогу нотара, а да јавни тужилац због улоге коју има у уговарању казне, добија моћ која га по том питању готово изједначава са судијом. Сматра се да казна, која је резултат договора и као таква не подлеже контроли јавности и судије, добија пуким прихватањем судије једну врсту „потврде квалитета“.⁹⁹ Иако овакви приговори нису без основа, треба рећи да контрола споразума од стране суда ипак није сведена само на потврђивање споразума већ се на тај начин проверава и уједно гарантује законитост приликом примене овог института, што је свакако од великог значаја.

⁹⁷ Грубач М., *op.cit.*, стр.58.

⁹⁸ Николић Д, *op.cit.*, стр.153.

⁹⁹ Dehn J., *op. cit.*, str.9-10.

5.4. Жалба против одлуке о споразуму о признању кривичног дела

Право на делотворан правни лек је основно људско право и зато је гарантовано међународним документима и највишим правним актима савремених држава.¹⁰⁰

Решење по коме се странке и бранилац одричу од права на жалбу (члан 314. став 1. тачка 5. ЗКП-а) изазива критике, при чему се тврди да одрицање од права на жалбу у споразуму уопште не би требало да буде могуће, већ да правноснажност треба на наступи тек по истеку уобичајених рокова за улагање жалбе. Тиме би се окривљеном оставило довољно времена за размишљање, што би га спречило да се исхитрено и под утиском тренутног олакшања одрекне од права на жалбу.¹⁰¹

Одлука суда доставља се јавном тужиоцу, окривљеном и његовом браниоцу. Оштећеном се не доставља ни пресуда о прихватању споразума, иако може да садржи и споразум о имовинскоправном захтеву, а осим тога, оштећени по члану 433. има право жалбе због одлуке суда о трошковима кривичног поступка и о досуђеном имовинскоправном уахтеву. Недостављањем пресуде о прихватању споразума ова права оштећеног се не искључују, али се њихово остваривање знатно отежава.

Против решења којим се споразум о признању кривичног дела одбацује или одбија, жалба није дозвољена. Иако су се странке и бранилац одрекли права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, према одредбама члана 319. став 3. Законика о кривичном поступку постоји ограничена могућност жалбе против пресуде којим се споразум усваја и оптужени (окривљени) оглашава део те пресуде, који се односи на споразум могу побијати јавни тужилац, окривљени и бранилац, у року од 8 дана од достављања пресуде.

Пресуда се у делу који се односи на споразум може побијати само по два основа:

1. Због постојања разлога за обуставу поступка из члана 338 став 1. Законика о кривичном поступку, одосно:

а.) Ако дело које је предмет споразума-пресуде, није кривично дело;

Овде се као интересантно намеће питање како би у пракси уопште могло да дође до тога да предмет споразума буде нешто што није кривично дело, а да у склапању тог споразума

¹⁰⁰ Ђурђић В., *op.cit.*, стр.251.

¹⁰¹ Dehn J., *op.cit.*, str.10.

учествују јавни тужилац и бранилац, односно како би суд уопште донео осуђујућу пресуду за нешто што није кривично дело. Поред три стручне „контроле“, јавног тужиоца, браниоца и суда, тако нешто у пракси не би смело да се догоди, осим у ситуацији када је, на пример, у међувремену дошло до декриминализације кривичног дела које је било предмет споразума.¹⁰²

б.) Ако је кривично гоњење застарело, или је обухваћено амнестијом или помиловањем, или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење.

в.) Нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе.

Имајући у виду да се споразум може склопити и непосредно након што је донета наредба о спровођењу истраге, када, по правилу, постоје само докази за основ сумње да је одређено лице учинило кривично дело, односно да је учињено кривично дело. Уколико се одмах по донођењу решења склопи споразум, тада се истрага ни не спроводи, што значи да се не прикупљају докази на основу којих би основ сумње, преко основане сумње, требало да прерасте у оправдану сумњу. Из тог разлога, могао би се заступати став да је тужилац и након склопљеног споразума дужан да прикупља доказе који би били неопходни за постојање оправдане сумње. Ипак, у досадашњој судској пракси, након склапања споразума, докази се нису даље прикупљали (осим у случају да има саокривљених који нису склопили споразум, па се у односу на њих спроводи редован поступак), а није реално ни очекивати да ће се овај жалбени основ често користити јер је окривљени споразум прихватио управо зато што не жели да улази у ризик који са собом носи редован поступак.¹⁰³

2. Због тога што се не односи на предмет споразума.

Овде је реч о ситуацији у којој је суд, прихватајући споразум, изашао ван оних оквира које су странке споразумом поставиле. Примера ради, када би суд својом одлуком повредио чињенични идентитет кривичног дела за које постоји признање окривљеног, изрекао кривичну санкцију тежу од договорене или изрекне тежу правну квалификацију кривичног дела од договорене, а то су све ситуације када би се жалбом користили пре свега окривљени и бранилац, мада нема препрека да се у том случају жали и јавни

¹⁰² Делибашић В., *op.cit.*, стр.59.

¹⁰³ Делибашић В., *op.cit.*, стр.274-275.

тужилац, који и иначе има право да изјави жалбу како на штету оптуженог, зако и у његову корист. Не би требало да буде спорно да право на жалбу постоји и у случају када суд изрекне блажу правну квалификацију или кривичну санкцију од договорене. Тада би право на жалбу имао само тужилац, јер окривљени и његов бранилац не могу изјавити жалбу на штету окривљеног.¹⁰⁴

Суд својом одлуком не може да мења споразум странака, већ га само прихвата или одбија.

Остали делови пресуде побијају се жалбом по општим прописима о жалби против пресуде: у року из члана 432, од стране свих лица која по члану 433. имају право жалбе и по свим основима по којима се пресуда може побијати. Закључак да се ограничења из члана односе само на део пресуде који се тиче споразума о признању кривичног дела изводи се из речи „против пресуде којом је прихваћен споразум...“, није речено „против пресуде којом се оптужени оглашава кривим“.

Поставља се питање да ли постоји могућност изјављивања неког од ванредних правних лекова против одлуке којом се споразум прихвата. на једном месту не спомиње ванредне правне лекове. Законик о кривичном поступку на жалост не садржи одговор на ово питање. „Према новим законодавним решењима, у кривичном поступку постоје свега два ванредна правна лека. То су: захтев за заштиту законитости и понављање кривичног поступка. У контексту споразума о признању кривичног дела, законодавац ни на једном месту не спомиње ванредне правне лекове. На основу таквог понашања законодавца, оправдано је питање њихове дозвољености у овом поступку. Иако могу да се извуку оба закључка, дакле, да јесу дозвољени и да нису, јединствен је став у теорији кривичног процесног права о њиховој дозвољености.“¹⁰⁵

6. СПОРАЗУМ О СВЕДОЧЕЊУ ОКРИВЉЕНОГ

Кривично-правни институт давања имунитета од кривичног гоњења потекао је из англосаксонске (common law) правне традиције, где се углавном користи у поступцима

¹⁰⁴ Делибашић В., *ibid.*, стр.275.

¹⁰⁵ Турањанин В., *Споразум о признању кривичног дела – докторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016, стр.260.

против организованих криминалних група.¹⁰⁶ Гледано са историјског аспекта, овај институт потиче још из средњег века у Енглеској где су такви сведоци називани „сведоци круне“, који би за сведочење добијали одређене погодности, а пре свега блаже казне.¹⁰⁷ У 17. и 18. веку формирана су правна правила која су на јаснији начин одређивала услове под којима су „сведоци круне“ добијали повластице за своје сведочење.¹⁰⁸ Да је институт сарадње са извршиоцима кривичних дела био познат и изван Енглеске, сведочи и Cesare Bessaria у својем делу *Dei delitti et delle pene* које је објављено 1764 године.¹⁰⁹ Један од најпознатијих таквих процеса у САД-у је суђење против мафијашког „кума“ Johna Gottija, који је 1992. године осуђен на 100 година затвора, без могућности помиловања, на темељу сведочења његовог саветника Sammuja Gravana, којем је у замену за ово сведочење додељен пун имунитет.¹¹⁰ Колевка овог института у Европи била је Италија, која је у периоду од 1969. године до 1975. године, за време тзв. „оловних година“ као одговор на растуће појаве тероризма и терористичких организација, изградила целокупан систем заснован на сарадњи припадника криминалних група ради откривања и доказивања других кривичних дела. Јачање организованих криминалних група и њихово међусобно повезивање али и деловање, ставило је пред међународну заједницу пробелм али и потребу унификавања одређених правила путем којих би се на адекватан начин државе, самостално или заједнички, бориле против организованих криминалних група. Тако је у Палерму децембра 2000. године усвојена Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала,¹¹¹ а у Њујорку октобра 2003. године, Конвенција Уједињених нација против корупције.¹¹²

Институт који доприноси ефикаснијем кривичном поступку јесте и споразум о сведочењу окривљеног који уводи наш Законик о кривичном поступку из 2011 године.¹¹³

¹⁰⁶ Приморац Д., Шарић С., Свједок под имунитетом у кривичном законодавству Босне и Херцеговине, *Зборник радова Правног факултета у Сплиту*, број 3/2013, Сплит, 2013, стр.591.

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ Tak J. P. Peter, *Deals with Criminals: Supergrass, Crown Witnesses and Pentiti*, 5 Eur. J. Crime Crim. L. And Crim. Just. 1, 1997, p.3., преузето: 12.02.2017. године, <http://heinonline.org>.

¹⁰⁹ *Ibid.*,

¹¹⁰ Приморац Д., Шарић С., *op. cit.*, стр.592.

¹¹¹ Закон о потврђивању конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола, *Службени лист СРЈ-Међународни уговори*, бр.6/2001.

¹¹² Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против корупције, *Службени лист СЦГ-Међународни уговори*, бр.12/2005.

¹¹³ Законик о кривичном поступку из 2011 године, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014

Овом институту претходила је установа сведока сарадника, која је код нас уведена новелом процесног законика из 2001. године, у оквиру главе XXIXа која је носила назив Посебне одредбе о поступку за кривична дела организованог криминала, корупције и друга изузетно тешка кривична дела. Међутим, није реч о новом институту јер сличан процесни субјект – крунски сведок (crown witness) већ традиционално постоји у неким упоредним кривичнопроцесним законодавствима, а поред њега постоје и други слични процесни механизми, који се своде на подстицање одговарајуће кооперативности лица која и сама могу да буду кривично гоњена, уколико пристану да својим сведочењем допринесу осуди неког другог окривљеног који по оцени надлежних органа представља већу опасност.¹¹⁴

Споразум о сведочењу окривљеног је варијанта „задобиања кооперативног сведока“, и представља основ да се исказ окривљеног лица искористи као доказ оптужбе против других оптужених. Он представља само другачије нормативно техничко регулисање института сведока сарадника. Без обзира на промену законске терминологије и сада се неспорно ради о лицу које има одговарајући хибридни процесни карактер, тако да поседује неке процесне особине окривљеног и одређена процесна својства која карактеришу сведока. Ипак је тежиште на процесном својству окривљеног, што је јасно и када се има у виду да је у питању лице које се кривично гони, што је вероватно и био разлог за промену процесне терминологије.¹¹⁵ Стварање законске могућности да један субјект обавља и функцију окривљеног и функцију сведожења у директној супротности са начелом монофункционалности, према коме, један процесни субјект врши само једну процесну функцију.¹¹⁶ Осим тога, у европском континенталном праву функције одбране, коју врши окривљени и сведочења, коју врши сведок, противречне су и међусобно се искључују: окривљени није дужан да исказује нити да говори истину, док сведок позван од суда има обавезу да сведочи, и то истинито.¹¹⁷

Под појмом сведока сарадника подразумева се окривљени који обезбеђује тужиоцу информације и своје сведочење против других окривљених у замену за блажу казну или

¹¹⁴ Шкулић М., Основне новине у кривичном процесном праву Србије – Измене и допуне Законика о кривичном поступку и одредбе Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, Београд, 2009, стр.525-526.

¹¹⁵ Делибашић В., Основне новине у законика о кривичном поступку из 2011, у: *Подизање капацитета адвокатууре за поступање у кривичним поступцима*, Београд, 2016, стр.21.

¹¹⁶ Делибашић В., Споразум о сведочењу окривљеног, *Реформа кривичног права*, Копаоник, 2014, стр.215.

¹¹⁷ *Ibid.*, стр.215.

редукцију оптужнице, док се под преговарањем о сарадњи и закључењу споразума подразумева процес у коме окривљени признаје кривицу за извршено кривично дело и пристаје да сведочи против других окривљених.¹¹⁸

6.1. Закључење и садржај споразума о сведочењу окривљеног

Јавни тужилац и окривљени могу закључити споразум о сведочењу окривљеног за кривично дело за које је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности. У односу на раније решење значајна новина је да јавни тужилац може закључити споразум не само с лицем коме се на терет ставља неко од наведених кривичних дела, већ и с лицем које је окривљено за било које друго кривично дело. Овакво решење може довести до две различите ситуације. У првој, споразум се склапа с лицем које је окривљено у истом поступку у којем ће његов исказ бити коришћен. У другој, споразум се склапа са окривљеним против кога се води други поступак у односу на онај у којем ће сведочити. Специфичност другог од поменутих два случаја јесте у томе што у наведеној ситуацији јавни тужилац, који с окривљеним склапа споразум, није исти онај јавни тужилац који користи доказ окривљеног у поступку који се води против учиниоца кривичног дела организованог криминала или ратних злочина. Поред тога, у оваквој ситуацији и одлуку о прихватању споразума, као и све даље одлуке који из ове проистичу, доноси, не суд пред којим окривљени сведочи на основу споразума, већ суд пред којим се против окривљеног иначе води кривични поступак.¹¹⁹

Процесни тренутак у коме се може склопити споразум одређен је од доношења наредбе о спровођењу истраге па до завршетка главног претреса. Поред ове временске ограничености, услови да би споразум могао да се закључи јесу:

1. Да је окривљени у потпуности признао да је учинио кривично дело које му се ставља на терет.

Опис кривичног дела одражава опис који је јавни тужилац навео у оптужници а чије извршење окривљени признаје. Неопходно је у споразуму навести све елементе индивидуализације кривичног дела, такође и место, време, начин, средство извршења, као

¹¹⁸ Турањанин В., Споразум о сведочењу окривљеног у кривичном процесном законодавству Србије, *Нова правна ревизија часописа за домаће, немачко и европско право*, број 2/2012, Сарајево, 2012, стр.65.

¹¹⁹ Делибашић В., *op.cit.*, стр.22.

и саизвршиоце уколико их је било као и друге чињенице и околности које су од значаја за кривично дело које окривљени признаје да је учинио. Ова изјава мора имати исти квалитет који се захтева и код признања кривичног дела приликом закључивања споразума о признању кривичног дела.

Није сасвим јасно да ли се споразум може склопити само са оним окривљеним који је дао признање пре него што се уопште и започело са преговорима, или то може бити и окривљени који је првобитно негирао извршење кривичног дела, па је у току преговора пристао, и да призна дело које се њему ставља на терет, и да сведочи против дргих окривљених. Уколико се прихвати друга могућност, мора се нагласити да сами преговори могу бити злоупотребљени, односно да могу бити својеврсно средство за изнуђивање доказа-признања. Тако, треба имати у виду и то да споразум између јавног тужиоца и окривљеног о његовом сведочењу, представља једну од најстаријих и највећих опасности која подстиче на лажно сведочење.¹²⁰

2. Да је значај исказа окривљеног за откривање, доказивање или спречавање кривичног дела за које је посебним законом одређено да поступа тужилаштво посебне надлежности, претежније од последица кривичног дела које је учинио окривљени сарадник.

Законом о кривичном поступку из 2006 године било је прописано да се према постојећем чињеничном стању основано може претпоставити да би утврђивање важних чињеница у кривичном поступку било немогуће или знатно отежано уколико сведок сарадник не би био саслушан, као услов за добијање статуса. Фактичко је питање када се може претпоставити да би утврђивање важних чињеница у кривичном поступку било немогуће или знатно отежано без коришћења исказа сведока сарадника. С обзиром да овакве одредбе нема у тренутно важећем законнику, сада би статус окривљеног могао да добије и онај окривљени чији исказ није неопходан, односно у ситуацији када и без тог доказа има сасвим довољно других доказа. Уколико такав споразум склопе јавни тужилац и окривљени, а испуњени су и сви други закониски услови, суд нема могућност да не прихвати споразум само зато што има довољно доказа и без тог исказа.

Окривљени за кога постоји основана сумња да је организатор организоване криминалне групе не може бити предложен за окривљеног сарадника. Из разлога опште етике и основних моралних принципа није допустиво да они који су сами својим радњама

¹²⁰ *Ibid.*

довели до стварања организације из које ће касније проистећи одређена кривична дела, могу касније, захваљујући својој кооперативности, бити знатно блаже кажњени, односно ослобођени од казне. Ову формулацију би требало шире тумачити, тако да се статус не би могао доделити ни једном од суорганизатора организоване криминалне групе.¹²¹ Спорно је питање да ли тај статус може добити и лице које није организатор, али које је у дужем временском периоду руководило организованом криминаланом групом, односно било једно од главнокомандујућих у тој групи. Доследном применом одредаба закона, и такво лице би могло да добије статус окривљеног сарадника. Зато правни писци сматрају да би било добро да се у законски текст унесе ограничење којим би се и ова лица искључила из могућности да добију статус окривљеног сарадника. Ово из разлога што није оправдано да лица која су најодговорнија за настанак или функционисање одређене криминалне групе, постану окривљени сарадници, јер је један од основних постулата криминалне политике да кривичноправна репресија, пре свега, буде фокусирана на лица која су криминално најопаснија, односно чије радње подразумевају највиши степен штетности и опасности по друштво и правни систем, а то су, у овом случају, првенствено лица која су криминалну групу организовала или била на њеном челу.¹²²

Међутим, у пракси сарадње јавног тужиоца и окривљеног присутна је пракса да тужиоци најчешће закључују споразуме са онима који знају највише о оснивању и криминалном деловању групе, те се неретко дешава да организатор или вођа сведочи о осталим припадницима „клана“.¹²³

Од почетка преговора са јавним тужиоцем о закључењу споразума о сведочењу окривљеног, па до доношења одлуке суда о споразуму, окривљени мора имати браниоца. Реч је о обавезној одбрани. Одлуком суда о споразуму, против окривљеног који склапа споразум кривични поступак се не завршава, тако да би било боље да је, у случају да суд прихвати споразум, предвиђена обавезна одбрана до окончања поступка који се води против окривљеног сарадника. На овај начин би се заштитила његова права и пружила му се пружила додатна гаранција да ће суд испунити обавезе које проистичу из споразума који је окривљени сарадник испунио.

¹²¹ *Ibid.*, стр.23.

¹²² *Ibid.*, стр.22.

¹²³ Бајовић В., *op. cit.*, стр.86.

Јавни тужилац ће пре закључења овог споразума позвати окривљеног у року, који не може бити дужи од 30 дана, самостално и својеручно, што детаљније и потпуније, истинито опише све што зна о кривичном делу поводом којег се води поступак и о другим делима која спадају у делокруг тужилаштва посебне надлежности. Уколико је окривљени неписмен, његов прелиминарни исказ ће бити снимљен у аудио формату. Ово са разлога да би суд имао јасан увид у то о чему окривљени има сазнања и о чему је спреман да сведочи те да одлучи о могућности склапања споразума. Овакви записи, односно снимци могу служити и као својеврсна контрола потпуности и истинитости исказа који окривљени накнадно даје пред судом.

Споразум о сведочењу окривљеног сачињава се у писаном облику и подноси се суду најкасније до завршетка главног претреса, са записником сачињеним о исказу који је окривљени дао, као прилогом. Споразум садржи шест облигаторних елемената:

1. Опис кривичног дела које је предмет оптужбе;

То је у суштини чињенични опис садржан у диспозитиву оптужног акта, у поступку који се води против окривљеног који склапа споразум.

2. Изјаву окривљеног да у потпуности признаје кривично дело, да ће дати исказ о свему што му је познато о кривичном делу за које је прописано да поступа тужилаштво посебне надлежности и да ништа неће прећутати, чиме се у ствари обавезује да сведочи у поступку пред судом пред којим се води поступак због тог кривичног дела. Не може се позвати на погодност ослобођења од дужности сведочења и ослобођења од дужности одговарања на поједина питања;

Овим се окривљени обавезује да сведочи у поступку пред судом пред којим се води поступак због кривичног дела за које је прописано да поступа тужилаштво посебне надлежности. Спорно је да ли окривљени овом изјавом преузима обавезу да каже и све што му је познато о кривичним делима за која није прописано да поступа тужилаштво посебне надлежности. С обзиром на то да тужилаштво посебне надлежности, уколико су испуњени услови, може да гони и за кривична дела која нису у његовој искључивој надлежности, треба прихватити да је окривљени дужан да сведочи и о тим кривичним делима, јер се овом изјавом обавезује да ништа неће прећутати. Било би прилично нелогично да му се дозволи да прећути оно што зна о кривичним делима која нису у искључивој надлежности тужилаштва посебне надлежности, тим пре што се поставља

питање и како би окривљени (који је најчешће правни лаик) и могао да зна у чију надлежност спада гоњење за поједина кривична дела.¹²⁴

Окривљени изјављује и да је упозорен на дужност да говори истину, да не сме ништа прећутати и да давање лажног исказа представља кривично дело, као и да ће се захтевати да пре сведочења положи заклетву.

3. Споразум о врсти и мери или распону казне или друге санкције која ће бити изречена, о ослобођењу од казне или о обавези јавног тужиоца да одустане од кривичног гоњења окривљеног у случају давања исказа на главном претресу у складу са обавезама које је преузео.

Како је јавном тужиоцу у овом поступку првенствени интерес да прибави сведочење окривљеног сарадника, тако је окривљеном са друге стране у интересу да за своје сведочење буде адекватно награђен у виду повољнијег кажњавања за кривично дело за које се гони.

С обзиром да се споразум може склопити и пре потврђивања оптужнице, постоји опасност за окривљеног да не буде заштићен правилом *ne bis in idem*, јер у том случају, након што тужилац одустане од кривичног гоњења окривљеног, с поштом нема судске одлуке, против окривљеног се може поново водити поступак за исто кривично дело.

Како законик није посебно прописао да ли и која права има оштећени, то значи да би он могао да користи она своја права која и иначе има у случају да тужилац одустане од кривичног гоњења окривљеног.

4. Споразум о трошковима кривичног поступка, одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет;

Да ли оштећени подношењем имовинскоправног захтева чије је остварење практично немогуће, на пример, подношењем потпуно нереалног захтева који се тиче накнаде штете, може да блокира склапање споразума о сведочењу окривљеног, односно да ли ће споразум пропасти уколико окривљени из било којег разлога није у могућности да испуни постављени имовинскоправни захтев. Имајући у виду чињеницу да се овде ради о споразуму између јавног тужиоца и окривљеног, и да се само они могу договарати о елементима споразума, а не и оштећени који подноси имовинскоправни захтев, овакву законску формулацију би требало тумачити на начин да ће се споразум о

¹²⁴ Делибашић В., *op.cit.*, стр.25.

имовинскоправном захтеву наћи у споразуму о сведочењу окривљеног само уколико постоји сагласност окривљеног по питању тог имовинскоправног захтева. У случају да таква сагласност не постоји, у споразуму о сведочењу окривљеног треба навести да ће се у вези са поднетим имовинскоправним захтевом оштећени упутити да своја права може остварити парничном поступку.¹²⁵

5. Изјава о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум;

6. Потпис странака и браниоца.

Факултативно, споразум о сведочењу окривљеног може садржати и споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног, где се ради о одузимању имовине сходно посебном закону (тзв. проширено одузимање имовинске користи). За разлику од одузимања имовинске користи прибављене кривичним делом из члана 321. став 1. тачка 4. Законика о кривичном поступку, где је одузимање према КЗ обавезно (члан 91. Став 1.КЗ), одузимање имовине према ЗОИПКД-а¹²⁶ ипак пружа већи простор за споразумевање и дискрециону оцену јавног тужиоца.¹²⁷ С једне стране, према законодавчевој терминологији, овде се ради о инкорпорирању једне врсте споразума у други, док је са друге стране остало нејасно око којих питања се тужилац и окривљени уопште могу споразумети.¹²⁸ Према члану 17. и 19. ЗОИПКД-а¹²⁹ финансијска истрага против власника, када постоје основи сумње да поседује знатну имовину проистеклу из кривичног дела, покреће се наредбом јавног тужиоца који њоме и руководи. У финансијској истрази прикупљају се докази о имовини, законитим приходима и трошковима живота окривљеног, окривљеног сарадника или оставиоца, докази о имовини коју је наследио правни следбеник, односно докази о имовини и накнади за коју је имовина пренета на треће лице. Према члану 3. Став 1. Тачка 2. ЗОИПКД-а, под имовином проистеклом из кривичног дела сматра се имовина власника која је у очигледној несразмери са његовим законитим приходима, док се у тачки 4. истог члана наводи да се власником сматра окривљени, окривљени сарадник, правни следбеник или треће лице.

¹²⁵ *Ibid.*, стр.27.

¹²⁶ Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, *Службени гласник РС*, бр.32/2013 и 94/2016.

¹²⁷ Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр.685.

¹²⁸ Турањанин В., *op. cit.*, стр.69.

¹²⁹ Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, *Службени гласник РС*, бр.32/2013 и 94/2016.

Кривична дела у односу на које се ЗОИПКД-а примењује таксативно су набројана у члану 2. Закона. Према Законику имовина проистекла из кривичног дела може се одузети привремено и трајно. Захтев за привремено одузимање имовине подноси јавни тужилац, када постоји опасност да би касније одузимање имовине проистекле из кривичног дела било отежано или онемогућено. Поступа за трајно одузимање имовине покреће се по захтеву јавног тужиоца у року од три месеца од дана достављања правноснажне пресуде којом је утврђено да је учињено кривично дело из члана 2. Закона. У оба случаја о одузимању имовине одлучује суд у одговарајућем функционалном саставу. Из основних начела ЗКП-а одредби ЗОИПКД-а произилази да нико не може задржати корист проистеклу из вршења кривичног дела, стога ни јавни тужилац, окривљени и бранилац о овом питању не могу закључити споразум у правом смислу речи. Споразум би једино могао да се односи на договор око начина одузимања имовине.¹³⁰

6.2. Одлучивање о споразуму о сведочењу окривљеног

О споразуму о сведочењу окривљеног одлучује суд, у одговарајућем функционалном саставу који зависи од фазе поступка у којој је споразум закључен и поднесен суду. До потврђивања оптужнице о споразуму одлучује судија за претходни поступак, а ако је је споразум поднет након потврђивања оптужнице, одлуку доноси председник већа. Решење о одбацивању, прихватању или одбијању споразума о сведочењу окривљеног доноси се на рочишту на које се позивају јавни тужилац, окривљени и бранилац. Законодавац изричитом законском одредбом искључује јавност са рочишта на коме се одлучије о споразуму о признавању кривичног дела, док се у члану 322. ЗКП-а, ни на једном месту не наводи да се рочиште одржава без присуства јавности.¹³¹ Закључивање споразума о сведочењу окривљеног, исто као и закључивање споразума о признању кривичног дела, представља одступање од општих правила кривичног поступка. Уочљиво је да Законик приликом регулисања споразума о сведочењу окривљеног и споразума о сведочењу осуђеног упућује на сходну примену чланова којима је исто питање уређено у споразуму о признању кривичног дела. У члану 315. став 3. ЗКП-а прописано је да се рочиште на коме се одлучује о споразуму о признању кривичног дела држи без присуства

¹³⁰ *Ibid.*, стр.70.

¹³¹ Делибашић В., *op.cit.*, стр.227.

јавности, из разлога што члан 322. ЗКП-а ни у једном ставу не врши упућивање на члан 315. став 3, изводи се закључак да јавност са овог рочишта није искључена.¹³² Питање је да ли је овакво решење оправдано с обзиром на значај споразума у поступцима који су много компликованији од поступака у којима се закључује споразум о признању кривичног дела. На рочиште се непосредно не позивају оштећени и његов пуномоћник, али пошто је на рочишту омогућен приступ општој јавности оштећени може присуствовати рочишту искључиво као публика. Међутим, обавезан позив за субјекте који учествују на рочишту не значи и њихово обавезно присуство, а у зависности од њиховог неодазивања наступају и различите правне последице. Законик о кривичном поступку изричито предвиђа ситуације које наступају уколико се на рочиште не појави уредно позвани окривљени сарадник, а уколико се на рочиште не појаве јавни тужилац или бранилац, аналогично је неопходно применити опште одредбе ЗКП-а које се односе на недолазак ових лица на главни претрес, односно рочиште би морало бити одложено и заказано за други термин. Међутим, уколико пођемо од чињенице колики је значај овог споразума за поступак, мала је вероватноћа да тужилац посебне надлежности не приступи рочишту, поготово из разлога што суд не мора усвојити предложени споразум, при чему тужиочева усмена аргументација може бити од великог значаја.¹³³

На рочишту суд, на начин како је описано у делу који се односи на прихватање споразума о признању кривичног дела, проверава формалну и материјалну страну споразума о сведочењу окривљеног и у зависности од тога доноси одлуку. Рочиште представља обавезну фазу поступка из чега произилази да суд не може споразум одбацити ван рочишта. Уколико споразум садржи све законом прописане елементе суд ће донети решење којим ће споразум прихватити, односно уколико садржи неки материјални недостатак донеће решење којим споразум одбија.

Одбацивање споразума о сведочењу окривљеног. Суд ову одлуку доноси у форми решења. Приликом доношења решења о одбацивању сходно се примењују одредбе члана 316. Законика о кривичном поступку, те се решење доноси ако споразум не садржи обавезне елементе, или ако на рочиште није дошао окривљени који је уредно позван, а који није оправдао изостанак. Законик не прописује шта се у том случају ради са

¹³² Турањанин В., *op.cit.*, стр.65-72.

¹³³ *Ibid.*, стр.70.

споразумом и списима, нити да ли се судија који је одбацио споразум изузима из даљег поступања. Већина писаца је мишљења као и приликом одбацивања споразума о признању кривичног дела, да би требало наведени споразум са свим списима уништити, а да судија који је донео такво решење не може да учествује даљем току поступка.

Сваки споразум који се доставља суду, мора да садржи све, чланом 321. став 1. ЗКП-а, обавезне елементе. Уколико се у споразуму неки од обавезних елемената изоставе, споразум са формално правног аспекта није подобан да се судија упушта у његову садржину и одлучује о његовој судбини. Из тог разлога доноси се формална одлука, у виду решења о одбацивању споразума, на које, сагласно члану 316 и члану 319 ЗКП-а, а у вези са чланом 322. став 3.ЗКП-а, жалба није дозвољена. Након исправки формалних грешака или недостатака, уколико није протекао рок за подношење споразума суду, он се може накнадно поново поднети.

Прихватање споразума о сведочењу окривљеног. Решење о прихватању споразума суд доноси ако утврди да је окривљени:

1. Окривљени свесно и добровољно пристао да сведочи под условима неопходним за закључење споразума;

Суд првенствено утврђује да ли је окривљени савесно и добровољно пристао да сведочи под условима предвиђеним у члану 321. Став 1. Тачка 2. ЗКП-а. Овај услов се састоји из два дела, из савесног и добровољног признања окривљеног да је извршио кривично дело које је предмет оптужбе и свесне и добровољне изјаве окривљеног о његовом прихватању да сведочи под условима прописаним у члану 321. став 1. тачка 2. ЗКП-а. Начин на који суд проверава да ли је окривљени савесно и добровољно признао извршење кривичног дела које му се ставља на терет детаљно је описано у делу који се односи на прихватање споразума о признању кривичног дела. Поступајући судија се на основу личног искуства мора уверити да је окривљени савесно и добровољно пристао да сведочи након што је упознат са свим специфичностима његовог статуса као окривљеног сарадника.

2. Да је у потпуности свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума;

Ово представља други кумулативни услов који мора бити испуњен да би се споразум могао усвојити. Суд првенствено мора да се увери да је окривљени свестан да ће првостепени и суд правног лека бити обавезани споразумом када је реч о одлуци о

кривичној санкцији, трошковима кривичног поступка, одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом, имовинскоправном захтеву и уколико је уговорено и одузимање имовине проистекле из кривичног дела. Суд се такође мора уверити да је окривљени свестан обавезе која се односи на сведочење у складу са чланом 321. став 1. тачка 1. ЗКП-а, као и да уколико окривљени не испуни споразумом преузету обавезу не може рачунати на погодности постигнуте споразумом. На крају, неопходно је да суд утврди да је окривљени свестан да се одриче права на жалбу против одлуке суда донете на основу споразума.

3. Да је казна или друга санкција или мера, ослобођење од казне или одустанак јавног тужиоца од кривичног гоњења предложен у складу са Закоником о кривичном поступку или Кривичним законом.

Последњи услов да би суд прихватио споразум о сведочењу окривљеног јесте испитивање да ли је казна или друга кривична санкција или мера, ослобођење од казне или одустанак јавног тужиоца од кривичног гоњења предложена у складу са одредбама Законика о кривичном поступку и Кривичног законика. Суд најпре утврђује да ли је казна или друга кривична санкција или мера утврђена у складу са законом. Разлика у односу на споразум о признању кривичног дела, по овом питању, је могућност уговарања ослобођења од казне окривљеног уколико испуни споразумом преузете обавезе. Ослобођење од казне може се уговорити у ситуацијама када Кривични законик предвиђа могућност да окривљени буде ослобођен од казне.

Суд споразум о сведочењу окривљеног прихвата решењем. У овом случају ради се о одлуци којом се констатује да постоје предуслови за примену овог постигнутог споразума.¹³⁴ За разлику од споразума о признању кривичног дела, где суд после одржаног рочишта доноси пресуду којом споразум прихвата, у овом случају суд доноси решење којим се саглашава да су испуњени законски услови за сведочење окривљеног које обавезује суд првог и другог степена док ће се ефекти споразума по окривљеног манифестовати тек после испуњења споразумом преузетих обавеза.

Одбијање споразума о сведочењу окривљеног. До обијања споразума доћи ће у случају да суд утврди:

¹³⁴ Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр.687.

1. Да дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности;
2. Да је кривично дело застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење;
3. Да нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе;

Законодавац оваквим решењем жели да онемогући прихватање споразума у случајевима у којима је квалитет доказа прикупљених од стране тужиоца у односу на окривљеног сарадника такав да је недовољан и за потврђивање оптужнице. На овај начин суду се жели дати додатна контрола у поступку евалуације доказа приложених уз споразум, чиме се спречавају ситуације у којима би окривљени сарадник олако, у страху од строжијег кажњавања, склапао споразум о сведочењу и признао кривична дела за која нема довољно доказа да их је скривио.¹³⁵

4. Да није испуњен један или више услова за прихватање споразума.

Када решење о одбијању постане правноснажно, споразум и сви списи у вези са њим се уништавају у присуству судије који је донео решење и о томе се саставља записник. На овај начин се штите правни интереси окривљеног сарадника у даљем току поступка, али и лица која су починила неко од кривичних дела из члана 162. став 1. тачка 1. ЗКП-а, како би се избегло упознавање суда и других лица са чињеницама које се у поступку не могу користити као доказ против њих. Из истих разлога судија који је донео такво решење не може учествовати у даљем току поступка.

Из формулације става 2. члана 324. ЗКП-а „када решење из става 1. Овог члана постане правоснажно“ изводи се закључак да је против решења којим се споразум о сведочењу окривљеног одбија дозвољена жалба која се може изјавити сагласно општој одредби из члана 465. став 1. ЗКП-а која се односи на жалбу против решења, која се изјављује у року од 3 дана од дана достављања решења. Будући да нигде у ЗКП-у није прописано ко одлучује о жалби, произилази да то мора бити ванрасправно веће суда.¹³⁶ Међутим, основ за другачији став може се пронаћи применом аналогije у одредбама ЗКП-а које регулишу споразум о признању кривичног дела, где је изричито предвиђена забрана

¹³⁵ *Ibid.*, стр.690.

¹³⁶ Турањанин В., *op.cit.*, стр.70.

жалбе против овог решења.¹³⁷ Ипак, формулација целог члана је таква да постоји могућност изјављивања жалбе.¹³⁸

Окривљени сарадник се испитује након саслушања оптужених и након испитивања се удаљава из суднице, тако да практично не присуствује свом суђењу. Обавезно удаљавање окривљеног сарадника има за циљ да га заштити од nelaгодности даљег боравка у судници заједно са другим окривљенима против којих је сведочио. Међутим, његово присуство у даљем току поступка није ни потребно јер је моментом сведочења испунио преузете обавезе из споразума.

Законик о кривичном поступку не садржи посебна правила у погледу оцене исказа који је суду дао окривљени сарадник. Приликом процене који је степен доказног кредибилитета таквог исказа, суд примењује општа правила која се односе на оцену доказа у кривичном поступку, што се односи и на оцену исказа свих учесника у поступку уопште (окривљени, сведоци, вештаци), па и оцену исказа окривљеног сарадника, при чему се, пре свега, ослања на начело слободне оцене доказа. Важну улогу за конкретну процену суда има и утврђивање да ли лице које даје исказ, у овом случају окривљени сарадник, има или нема одређених мотива за давање лажног исказа. У доказном смислу најбоље исказе дају она лица за која је потпуно извесно да су апсолутно неутрална, односно да је тешко замислити да имају било какав интерес у кривичном поступку, по питању одлуке коју ће донети суд, а посебно у погледу одлуке о кривици окривљеног. Начелно, лица која имају интерес да се донесе одлука суда у овом или оном правцу нису поуздана, па је суд дужан да обрати посебну пажњу на њихов исказ. За окривљеног сарадника није спорно да има интерес да кривични поступак тече у одређеном правцу, као и да је чак и терминолошки посматрано, у једном посебном кооперативном односу, пре свега, са јавним тужиоцем и отуда и његов назив окривљени сарадник, тако да је тиме пре потребна додатна опрезност суда приликом доказне оцене његовог исказа. Свакако, том приликом се не сме испустити из вида чињеница, да лице које добија статус окривљеног сарадника није високоморалних квалитета, односно да то што се одлучило да сарађује, не значи да се оно преко ноћи променило и постало морални и примерени грађанин, спреман да поштује законе. Напротив, таква његова одлука може бити чисто прагматичне природе,

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ *Ibid.*

па се у том контексту може догодири и да његов исказ приликом сведочења буде потпуно лажан. Наиме, да би добили статус окривљеног сарадника, многа лица су спремна да лажно терете нека друга лица, тим пре ако им се укаже прилика да терете своје личне непријатеље, криминалну конкуренцију или лица која уопште не познају.¹³⁹

6.3. Везаност суда за одлуку о прихватању споразума

Решење о прихватању споразума о сведочењу окривљеног обавезује провстепени и суд правног лека приликом доношења одлуке о кривичној санкцији, о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом, о имовинскоправном захтеву и о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, под условом да је окривљени сарадник у потпуности испунио обавезе из споразума. Будући да се обавезе окривљеног протежу у правцу потпуног признања кривичног дела које је предмет оптужбе и сведочења против другог лица за неко од наведених кривичних дела, то ће окривљени испунити преузете обавезе, с једне стране, приликом закључивања споразума када призна извршење кривичног дела, и с друге стране, моментом завршетка сведочења против других лица.¹⁴⁰ Решење о прихватању споразума о сведочењу окривљеног представља одлуку суда чије је дејство одложено до тренутка у којем је потврђено да је окривљени сарадник испунио своју обавезу која се огледа у његовом потпуном и истинитом сведочењу.¹⁴¹ Суд првог степена и суд правног лека везани су споразумом, и његову садржину уносе у пресуду. На ову пресуду странке и бранилац сходно члану 321. став 1. тачка 5. ЗКП-а, немају право на улагање жалбе.

Суд ће ставити ван снаге решење о прихватању споразума и поступити на исти начин као када се донесе решење о одбијању споразума, у два случаја:

- a. Ако окривљени сарадник није испунио обавезе из споразума;
- b. Ако јавни тужилац покрене истрагу против окривљеног сарадника или сазна за ранију осуђиваност и поднесе предлог суду за стављање ван снаге споразума.

Из овакве формулације произилази да је суд обавезан да стави ван снаге решење о прихватању споразума, увек када јавни тужилац стави такав предлог, уколико покрене

¹³⁹ Делибашић В., *op.cit.*, стр.30.

¹⁴⁰ Турањанин В., *op. cit.*, стр.70.

¹⁴¹ Илић Г. П., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр.692.

истрагу против окривљеног или сазна за његову ранију осуђиваност, без икаквих додатних услова. То даље значи да ће се споразум ставити ван снаге и када тужилац покрене истрагу, а испостави се да окривљени уопште није учинио кривично дело које му се ставља на терет. Није баш сасвим јасно ни зашто би ранија осуђиваност окривљеног била разлог за стављање споразума ван снаге, тим пре што јавни тужилац има могућност да увидом у извештај из казнене евиденције, пре склапања споразума, сазна за ранију осуђиваност окривљеног.¹⁴²

Ни у једном од наведена два случаја јавни тужилац не мора суду предложити стављање ван снаге споразума.¹⁴³ Његова процена о потреби подношења оваквог предлога у поменутих ситуацијама и овде ће се заснивати на поређењу значаја сведочењанокривљеног сарадника, с једне стране, и оправданост даљег остајања споразума на снази некон сазнања за нова кривична дела или ранију осуђиваност окривљеног сарадника, с друге стране.¹⁴⁴

Уколико суд стави ван снаге решење којим је споразум прихваћен, са споразумом и свим повезаним списима, према члану 326. став 2. ЗКП-а, поступиће се као у случају када је суд решењем споразум о сведочењу окривљеног одбио. Односно, споразум и сви са њиме повезани списи уништавају се у присуству судије који је донео такво решење, који не може учествовати у даљем току поступка.

7. СПОРАЗУМ О СВЕДОЧЕЊУ ОСУЂЕНОГ

Институт који свакако доприноси ефикаснијем кривичном поступку је и споразум о сведочењу осуђеног. Споразум о сведочењу осуђеног представља нови институт у нашем кривичнопроцесном праву, а потреба за оваквом врстом споразума који је присутан у упоредном праву појавила се у пракси, првенствено тужилаштва посебне надлежности. Наиме, уочено је да значајне податке у поступцима против извршилаца кривичних дела организованог криминала и ратних злочина могу пружити и лица која су већ правоснажно осуђена. Међутим, имајући на уму да је поступак против ових лица већ правоснажно окончан, поставило се питање њиховог мотивисања за сведочење.

¹⁴² Делибашић В., *op. cit.*, стр.29.

¹⁴³ Илић Г. П., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр.692.

¹⁴⁴ *Ibid.*

Законодавац решење овог проблема проналази у новој врсти споразума, који је назван „споразум о сведочењу осуђеног“.¹⁴⁵

Споразум о сведочењу осуђеног, слично као и споразум о сведочењу окривљеног, представља варијанту задобијања тзв. кооперативног сведока. У погледу осуђеног који склапа овај споразум, овде је (с обзиром на то да је реч о лицу које је већ правноснажно осуђено) више нагласак на његовом „сведочком“ статусу (без обзира на то што се овде формално ради о учиниоцу кривичног дела), него када је у питању споразум те врсте са окривљеним, који се актуелно кривично гони, а у погледу којег, без обзира на то што је у потпуности признао кривично дело, формално важи и претпоставка невиности.¹⁴⁶

Споразум о сведочењу осуђеног у бити има велике сличности, али са друге стране и велике разлике са институтом сведока сарадника који је регулисао Законик о кривичном поступку из 2001. године. Институт сведок сарадник и осуђени сарадник разликују се првенствено по форми у којој ова лица добијају кооперативни статус у кривичном поступку. Док је обавеза која произилази из овако стеченог статуса код оба вида кооперативних сведока иста, а односи се на сведочење на главном претресу против лица која се терете да су извршила кривично дело или кривична дела за које је према посебном закону надлежно тужилаштво посебне надлежности, разлике постоје у начину на који осуђени сарадник стиче кооперативни статус у поступку. Док код споразума о сведочењу осуђеног имамо уговарање права и обавеза јавног тужиоца и осуђеног лица у складу са одредбама ЗКП-а, код осуђеног сведока сарадника и јавног тужиоца нема склапања споразума, тако да је на тај начин осуђени сведок сарадник био у знатно неповољнијем положају у односу на осуђеног сарадника. Новелираним одредбама ЗКП-а из 2001. године постављају се почетни кораци који воде ка потпуном процесноправном регулисању института осуђеног сарадника. Већ се тада пошло од уверења да осуђена лица, која су припадници одређене криминалне групе, поседују веома корисне информације и сазнања која би јавни тужилац могао да употреби у кривичним поступцима према другим припадницима организоване криминалне групе, а првенствено према организатору и вођи групе. Ово произилази из самог структурно јединства и хомогене структуре групе, која је по правилу иако често веома бројна, али с друге стране веома затворена према споља,

¹⁴⁵ *Ibid.*, стр.693.

¹⁴⁶ Шкулић М., *Кривично процесно право – Треће издање*, Београд, 2011, стр.342.

неретко добро позиционирана у свим структурама друштва, тако да се докази на којима би се заснивала оптужба против чланова групе веома често нису доступни органима гоњења. Са друге стране, чест је случај да приликом вршења кривичног дела од стране организоване криминалне групе једини сведоци јесу у ствари чланови криминалне групе, који када се пред судом појаве као сведоци поседују информације од кључног значаја за предмет поступка.¹⁴⁷ Управо из ових разлога институт осуђеног сведока сарадника из ЗКП-а из 2001. Године, у ЗКП-у из 2011. године, уређен је на нешто другачији начин.

7.1. Закључење и садржај споразума о сведочењу осуђеног

Закоником о кривичном поступку предвиђен је један материјални услов који мора бити испуњен да би се споразум могао закључити, а који у исто време има и улогу ограничавајућег фактора на пољу његове примене. У члану 327. став 1. Законика о кривичном поступку предвиђено је да се споразум о сведочењу окривљеног може закључити за кривично дело из члана 162. став 1. тачка 1. Законика.¹⁴⁸ Ради се о кривичним делима за које је према Закону о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, одређено да кривично гоњење предузимају тужилаштва посебне надлежности, односно Тужилаштво за ратне злочине и Тужилаштво за организовани криминал.

Основни услов за закључивање ове врсте споразума јесте да је значај исказа осуђеног за откривање, доказивање или спречавање кривичних дела из члана 162. став 1. ЗКП-а, претежније од последица кривичног дела за које је ово лице осуђено. Лице које склопи овакав споразум с јавним тужиоцем назива се „осуђени сарадник“. Када је исказ осуђеног у довољној мери битан да би се могло прихватити да је његов значај претежнији од последица кривичног дела за које је сам осуђен, фактичко је питање које се решава у сваком конкретном случају.¹⁴⁹

Сагласно решењу које је усвојено, споразум се може закључити и с лицима која су осуђена за друга кривична дела, а не само за дела организованог криминала или ратних

¹⁴⁷ David Leimbach, Minimizing the risk of injustice in cooperation agreements, *The Dartmouth Law Journal*, Vol VII:2, 2009, p.177. преузето: 11.02.2017. године, <http://heinonline.org>

¹⁴⁸ Члан 162. став 1. тачка 1. гласи: „за које је посебним законом одређено да поступа тужилаштво посебне надлежности“.

¹⁴⁹ Делибашић В, *op. cit.*

злочина. На тај начин је у великој мери проширен круг лица која могу добити статус осуђеног сарадника, а самим тим проширена је и могућност јавног тужиоца да прибави неопходан доказни материјал за гоњење учинилаца најтежих кривичних дела.¹⁵⁰ У ствари, она лица која су учинила кривично дело организованог криминала или ратних злочина, по правилу, неће ни склопити ову врсту споразума, него ће склопити споразум о сведочењу окривљеног, тако да у пракси треба очекивати да ће се споразум о сведочењу осуђеног чешће склапати управо са лицима која су осуђена за друга кривична дела и у другим поступцима. Изузетак од овог правила биће случај када окривљени склопи споразум о признању кривичног дела, па на основу тог споразума буде правноснажно осуђен, а затим као осуђено лице склопи споразум с јавним тужиоцем о сведочењу. Иако се овде може поставити начелно питање да ли се исто лице може два пута „наградити“ односно два пута привилеговати, прво када склапа споразум о признању кривичног дела, када му се по правилу изриче блажа казна од оне коју би добио у редовном поступку, а затим и приликом склапања споразума о сведочењу осуђеног, када се његово сведочење награђује умањењем казне или ослобођењем од казне, треба прихватити да је то могуће јер законик такву могућност не забрањује, односно не искључује. При томе треба имати у виду да основ по коме се окривљени „награђује“ није исти. У првом случају, када се склапа споразум о признању кривичног дела, окривљени се „награђује“ јер се одриче права на суђење чиме се у доброј мери штете финансијска средства државе, а истовремено се суду и тужилаштву омогућава да време које би утрошили на то суђење искористе за обављање других послова. Док са друге стране, када је реч о споразуму о сведочењу осуђеног, основ за привилеговање је у сведочењу осуђеног чиме он у значајној мери помаже тужилаштву да брже и ефикасније реши конкретан предмет, па се у суштини „награђује“ помоћ коју осуђени пружа.¹⁵¹

Споразум о сведочењу осуђеног се не може закључити са лицем које је осуђено као организатор организоване криминалне групе као ни са лицем које је правоснажно осуђено на казну затвора од четрдесет година. Овде законодавац свесно лимитира јавног тужиоца у избору, како би се избегле ситуације у којима би се најодговорнијим лицима, која су организовала извршење најтежих кривичних дела, дала могућност да сведоче у

¹⁵⁰ Илић Г., *op. cit.*, стр.693.

¹⁵¹ Делибашић В., *op.cit.*, стр.4-5.

поступцима против извршилаца на нижим нивоима организовања, чиме би се обесмислила природа овог института.¹⁵²

Приликом закључења споразума осуђени мора имати браниоца, и то од почетка преговора са јавним тужиоцем, па све до доношења одлуке суда о споразуму.

Споразум о сведочењу се сачињава у писаном облику и подноси се суду до завршетка главног претреса. Значи, споразум мора бити склопљен и прихваћен од стране суда пре него што се заврши главни претрес у поступку у коме осуђени сарадник треба да сведочи.

За разлику од остале две врсте споразума јавног тужиоца и окривљеног, споразум о сведочењу осуђеног не садржи факултативне елементе, већ само обавезне. Овакво решење је оправдано из разлога што се ради о већ осуђеном лицу, а основни циљ споразума првенствено је обезбеђивање преко потребног доказног материјала у виду сведочења осуђеног, док с друге стране осуђени сарадник тежи ка ублажавању казне.

Законик предвиђа шест бавезних елемената:

1. Опис кривичног дела које је предмет оптужбе;

Као и у друге две врсте споразума између јавног тужиоца и окривљеног овај елемент је нужен како би самим споразумом било дефинисано у ком поступку и поводом ког кривичног дела ће осуђени дати исказ. На овај начин се у споразум уноси основни услов за његово постојање, а то је опис кривичног дела из члана 162. став 1. тачка 1. ЗКП-а, из којег ће судија који буде одлучивао о споразуму бити у могућности да се упозна са испуњеношћу овог материјалног услова.

2. Изјаву осуђеног да ће дати исказ о свему што му је познато о кривичном делу за које је прописано да поступа тужилаштво посебне надлежности и да ништа неће прећутати. Не може се позвати на погодност ослобођења од дужности сведочења и ослобођења од дужности одговарања на поједина питања;

Како се овде ради о осуђеном, споразум не садржи признање, нити могућност да јавни тужилац одустане од кривичног гоњења, јер се овде ни не ради о лицу које се кривично гони, већ о осуђеном.¹⁵³

¹⁵² Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр.693-694.

Као и код споразума о сведочењу окривљеног, и овде је видљив хибридни карактер процесног положаја овог лица, имајући у виду да и поред чињенице да сведочи осуђени сарадник нема све оне процесне гаранције које су обезбеђене за сведока. Рестриктивнији приступ оправдан је другачијом процесном улогом, јер, за разлику од сведока, који исказ даје не очекујући било какву корист од тога, осуђени сарадник то чини очекујући заузврат договорене погодности, првенствено на плану ублажавања изречене кривичне санкције.¹⁵⁴

3. Споразум о врсти и мери или распону казне или друге санкције која ће бити изречена, о ослобођењу од казне или о обавези јавног тужиоца да одустане од кривичног гоњења окривљеног у случају давања исказа на главном претресу у складу са обавезама које је преузео.

Ово представља други елемент који одсликава природу овог споразума али и главни мотив на страни осуђеног лица да сарађује са јавним тужиоцем. Као и код претходна два споразума, и у овом случају јавни тужилац и окривљени могу се споразумети о тачној и прецизној мери казне или друге кривичне санкције, односно о распону казне или о ослобођењу од казне али при том морају водити рачуна о Кривичним закоником прописаним условима.

4. Изјаву јавног тужиоца да ће у року од 30 дана од дана правноснажног окончања поступка осуђујућом пресудом у којем је осуђени дао исказ у складу са обавезама из тачке 2. поднети захтев за ублажавање казне према члану 557. Законика о кривичном поступку.

Испуњење обавезе осуђеног сарадника на главном претресу на коме се појавио као сведок оптужбе повлачи и обавезу јавног тужиоца да испуни споразумом преузете обавезе. Овакав вид изјаве има за циљ заштиту права осуђеног лица које је испунило своју обавезу из споразума. Међутим, обавеза јавног тужиоца да поднесе предлог за ублажавање казне према осуђеном сараднику везана је искључиво за моменат наступања правноснажности пресуде. Испуњење обавезе јавног тужиоца, првенствено лежи у рукама суда који суди у поступку у коме се осуђени сарадник појавио као сведок. Без обзира на моменат сведочења окривљеног сарадника у поступку, јавни тужилац ће поднети предлог суду за ублажавање казне тек након правноснажности осуђујуће пресуде. Шта значи уколико суд донесе ослобађајућу пресуду или поступак буде завршен неком од процесних пресуда,

¹⁵³ Шкулић М., *Основне новине у кривичном процесном праву Србије, нови Законик о кривичном поступку из 2011. године*, Београд, 2013, стр.117.

¹⁵⁴ Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр.695.

осуђени сарадник не може очекивати на споразумом уговорене погодности. Иста је ситуација и уколико окривљени у поступку у којем осуђени сарадник сведочи умре и поступак због тога буде обустављен, чак и уколико је осуђени сарадник у потпуности испунио своју обавезу, неће доћи до покретања поступка за ублажавање казне.¹⁵⁵

5. Изјава о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум;

Изјављивање жалбе у ситуацији када је суд у потпуности прихватио споразум о сведочењу осуђеног, не би била у складу са правном природом овог института. Стране су с споразумеле да би споразум произвео одређено правно дејство међу њима, а такође и да би одређена права али и обавезе из њега заживеле.

6. Потпис странака и браниоца.

Својим потписом странке и бранилац изјављују своју сагласност са текстом споразума и овим назначавaju да он представља њихову заједничку вољу.

7.2. Одлучивање о споразуму о сведочењу осуђеног

О споразуму о сведочењу осуђеног одлучује судија за претходни поступак, а ако је споразум поднет суду након потврђивања оптужнице одлуку доноси председник већа. Подразумева се да одлуку доноси суд који је надлежан за суђење у поступку у којем осуђени сарадник треба да сведочи.

Решење о одбацивању, прихватању или одбијању споразума о сведочењу осуђеног доноси се на рочишту на које се позивају јавни тужилац, осуђени и бранилац. Ни у члану 329. ЗКП-а као и у члану 322. ЗКП-а, које се односи на рочиште за одлучивање о споразуму о сведочењу окривљеног, законик не напомиње да је општа јавност са рочишта искључена, што наводи на закључак да на рочишту на коме се одлучује о споразуму општа јавност није искључена.

Приликом доношења решења суда о овом споразуму сходно се примењују одредбе законика које се односе на одбацивање споразума о признању кривичног дела, као и о прихватању и одбијању споразума о сведочењу окривљеног.

¹⁵⁵ Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр.696.

Уколико пронађе да споразум садржи неки формални недостатак, решењем ће одбацити споразум, а уколико утврди постојање разлога из члана 338. став 1. ЗКП-а или да није испуњен један или више услова из члана 323. ЗКП-а суд ће га одбити решењем.

Решење о прихватању споразума доноси суд ако утврди да је осуђени свесно и добровољно пристао да сведочи под условима неопходним за закључење споразума, да је у потпуности свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума, као и да је договорено умањење казне или друге санкције или ослобођење од казне осуђеног у складу са кривичним или другим законом.

Члан 329. став 3. ЗКП-а наводи да се приликом доношења решења о одбацавању споразума, прихватању или одбијању споразума примењују чланови 316, 323 и 324. ЗКП-а.

7.3. Испитивање осуђеног сарадника и доказна вредност исказа осуђеног сарадника

Након прихватања споразума о сведочењу осуђеног, он се може испитати, како у тогу истраге, тако и на главном претресу. Осуђени сарадник ће пре сведочења положити заклету, а затим ће се упозорити да је дужан да говори истину и да не сме ништа прећутати, као и да се не може позвати на погодност ослобођења од дужности одговарања на поједина питања. Овакво решење је логично, јер за разлику од „обичног“ сведока, који свакако има право да у одређеним ситуацијама буде ослобођен дужности сведочења или одговарања на поједина питања, осуђени сарадник се за свој исказ награђује, па је управо та чињеница један од разлога да му се ова права одузму.¹⁵⁶

Законик о кривичном поступку не садржи посебна правила у погледу оцене исказа који је суду дао осуђени сарадник. Приликом процене који је степен доказног кредибилитета таквог исказа, суд примењује општа правила која се односе на оцену доказа у кривичном поступку, што се односи и на оцену исказа свих учесника у поступку

¹⁵⁶ Делибашић В., *op.cit.*, стр.35.

уопште (окривљени, сведоци, вештаци), па и оцену исказа осуђеног сардника, при чему се, пре свега, ослања на начело слободно оцене доказа.¹⁵⁷

7.4. Везаност суда за одлуку о прихватању споразума

Након што је правноснажно окончан поступак, уз услов да је реч о осуђујућој пресуди и да је осуђени дао исказ у складу са обавезама које је споразумом преузео, јавни тужилац у року од 30 дана подноси захтев за ублажавање казне (члан 557 ЗКП-а), а оваква обавеза за јавног тужиоца проистиче из изјаве коју је дао приликом склапања споразума о сведочењу осуђеног. О захтеву за ублажавање казне одлучује суд који је судио у првом степену осуђеном сараднику, а пошто то не мора бити исти суд који је судио у поступку у коме је осуђени сарадник сведочио, поставља се питање који тужилац покреће поступак, да ли онај који је склопио споразум о сведочењу осуђеног и који је поступао у поступку у коме је осуђени сведочио или тужилац који поступа пред судом који поступа пред судом који о захтеву треба да одлучи, а који уопште и није учествовао у склапању споразума. Имајући у виду да се стварна надлежност јавног тужиоца одређује у складу с одредбама законика које важе за утврђивање стварне надлежности суда, то би требало да буде јавни тужилац који поступа пред судом који о захтеву одлучује.¹⁵⁸

О захтеву за ублажавање казне суд одлучује у седници ванрасправног већа (веће из члана 21. став 4. ЗКП-а) које је састављено од троје судија, а пре доношења одлуке узима изјаву од осуђеног сарадника. При том суд врши увид у решење о прихватању споразума о сведочењу осуђеног, након чега пресудом одбија или усваја захтев за ублажавање казне. Суд ће пресудом одбити захтев ако утврди да осуђени сарадник није у потпуности испунио обавезе из споразума о сведочењу, што ће се у пракси ретко догодити, јер ако осуђени сарадник није испунио своје обавезе јавни тужилац неће ни подносити захтев за ублажавање казне.¹⁵⁹

Законик не прецизира када ће суд усвојити захтев већ само наводи да ће то учинити пресудом и да ће преиначити правоснажну осуђујућу пресуду у погледу одлуке о казни и

¹⁵⁷ Делибашић В., Споразум о сведочењу окривљеног, у: *Реформа кривичног права, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије и Интермех*, Копаоник, 2014, стр.209.

¹⁵⁸ Делибашић В., *op. cit.*, стр.35.

¹⁵⁹ *Ibid.*, стр.36.

осуђеном сараднику изрећи казну у складу са договором из споразума о сведочењу осуђеног, подразумева се да ће то учинити ако утврди да је осуђени сарадник испунио своје обавезе из споразума и да је поступак у коме је он сведочио завршен правноснажном осуђујућом пресудом. Уколико закључи да је осуђени сарадник у потпуности извршио преузету обавезу из споразума, пресудом ће усвојити захтев за ублажавање казне и преиначити одлуку о казни која у правноснажној осуђујућој пресуди. У том случају суд има обавезу да изрекне осуђеном сараднику кривичну санкцију која је утврђена у споразуму о сведочењу осуђеног. С тим у вези, треба истаћи да у случају усвајања захтева за ублажавање казне суд преиначује одлуку о казни, што има ширу домашај од ублажавања казне.¹⁶⁰

Решење о прихватању споразума о сведочењу осуђеног обавезује суд приликом доношења одлуке о кривичној санкцији у поновљеном поступку, под условом да је осуђени сарадник у потпуности испунио обавезу из споразума. По Делибашићу, законодавац је овде направио пропуст јер се не ради о понављању поступка који је регулисан чл.470-481, већ је реч о једној врсти поступка за преиначење одлуке о казни, поступку за ублажавање казне који је регулисан чл.557-561, па је у складу са тим требало рећи да решење о прихватању споразума обавезује суд у поступку за ублажавање казне.¹⁶¹ Наиме, преиначење одлуке о казни може имати за последицу не само ублажавање изречене казне, већ и изрицање друге кривичне санкције или ослобађање од казне.¹⁶²

С обзиром на то да споразумом странке манифестују вољу да се одређена кривична ствар реши тако да међу њима постоји сагласност, изјављивање жалбе против одлуке суда донете на основу споразума о сведочењу који је у потпуности прихваћен, не би одговарало природи и циљевима овог института. Зато се странке споразумом обавезују да неће изјављивати жалбу против одлуке донете по захтеву за ублажавање казне када је суд захтев усвојио и донео одлуку на основу њему усаглашенох предлога (члан 561.ЗКП-а).¹⁶³

¹⁶⁰ Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А, *op. cit.*, стр. 1045.

¹⁶¹ Делибашић В., *op. cit.*, стр.36.

¹⁶² Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А, *op. cit.*, стр. 1045.

¹⁶³ *Ibid.*, стр.696.

8.ОДЛАГАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

Иако условно одлагање кривичног гоњења представља својеврсни вид споразума између јавног тужиоца и осумњиченог, мора се нагласити да стриктно формално, и у контексту терминологије која се употребљава у Закону о кривичном поступку, ово ипак није споразум између јавног тужиоца и окривљеног¹⁶⁴ о којима је било речи у овом раду.

Споразум се огледа у чињеници да осумњичени треба да се сагласи с налогом јавног тужиоца, односно да прихвати да испуни обавезу која му се намеће, при чему он има потпуну слободу одлучивања да ли ће прихватити, а затим и испунити одређену обавезу.¹⁶⁵

Реч је о институту који није нов у нашем кривичнопроцесном праву и који је уведен у домаћи кривичнопроцесни систем још реформом из 2001. године и који је заснован на идеји чији су циљ рационализација кривичног правосуђа, растерећење судова и проналажење ефикаснијих и хуманијих мера социјалног и правног поступања према појединим учиниоцима кривичних дела.¹⁶⁶

Одлагање кривичног гоњења представља један од видова одступања од начела легалитета кривичног гоњења. Реч је о примени супротног – начела опортунитета код којег је јавном тужиоцу, уместо обавезе кривичног гоњења сваког учиниоца кривичног дела које се гони *ex officio*, остављена могућност процене оправданости кривичног гоњења. У основи овог института налази се потреба избегавања дуготрајних и скувих кривичних поступака кад је реч о лакшим кривичним делима али и уверења да, нарочито код ових кривичних дела, ресторативним механизмима треба дати превагу над оним превентивно ретрибутивног карактера. Наиме окривљеном се уместо кривичног поступка и санкције нуди могућност да испуни одређену друштвено корисну обавезу, док му се за узврат нуди најпре одлагање кривичног гоњења и коначно одустајање од кривичног гоњења, уколико испуни преузете обавезе.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Ђурђић В., Утицај јавног тужиоца на казнену политику у новом кривичном поступку Србије; у: Бејатовић С., Симовић М., Митровић Љ., (ур.), Казнена политика као инструмент државне политике на криминалитет, Бања Лука, 2014, „ЈУ Службени Гласник Републике Српске“, стр. 79-92;

¹⁶⁵ Делибашић М. В., *op. cit.*, стр. 143.

¹⁶⁶ Грубач М., Вучковић Б., *Коментар Законика о кривичном поступку Црне Горе*, Тиват, 2010, стр. 656.

¹⁶⁷ Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, 2013, стр. 651-652.

Условно одлагање кривичног гоњења у тренутно важећем закону предвиђено је чланом 283. где се ставом 1. наведеног члана ЗКП прописује да јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година, ако осумњичени прихвати једну или више обавеза предвиђених чланом 283. став 1. тачка 1 до 7. Закона о кривичном поступку и то: 1) да осумњичени отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету; 2) да осумњичени плати одређени новчани износ у корист хуманитарне организације, фонда или јавне установе¹⁶⁸; 3) да осумњичени обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад; 4) да испуни доспеле обавезе издржавања; 5) да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога; 6) да се подвргне психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања; 7) да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда, односно поштује ограничења утврђена правноснажном судском одлуком. Реч је о различитим обавезама, чије испуњавање јавни тужилац може захтевати у зависности од конкретног случаја, узимајући у обзир циљеве института. Обавезе предвиђене законом могу се поделити у четири групе, и то: 1) репарационо/ресторативне обавезе; 2) хуманитарне обавезе; 3) медицинско/психолошке обавезе; и 4) обавеза која је мешовитог карактера.¹⁶⁹

Велика сличност између обавеза које осумњичени прихвата и кривичних санкција даје основа за тврдњу да се на овај начин учинилац кривичног дела ипак у одређеној мери санкционише (нпр. обавеза хуманитарниг карактера-плаћање новчаног износа у хуманитарне организације слично је новчаној казни).

Јавни тужилац осумњиченом шаље *позив за примену одлагања кривичног гоњења* а у том позиву би требало да буду наведени: 1) подаци о јавном тужиоцу тј. назив јавног тужиоца; 2) КТ. број; 3) датум и место састављања позива; 4) лични подаци осумњиченог; 5) разлог позивања – примене одредаба члана 283 ЗКП-а и 6) обавештење да ће се у случају не одазивања сматрати да осумњичени не прихвата условно одлагање кривичног гоњења, те да ће против њега бити покренут кривични поступа. По прибављању сагласности осумњиченог, јавни тужилац доноси наредбу о одлагању кривичног гоњења.

¹⁶⁸ О овој обавези више речи у делу везаном за Закон о изменама и допунама Закона о кривичном поступку из 2014. године.

¹⁶⁹ Шкулић М., Начело опортунитета кривичног гоњења и малолетничка делинквенција, *Опортунитет кривичног гоњења*, Београд, 2009, стр. 302-303.

Јавни тужилац ће одлуку о условном одлагању кривичног гођења донети у форми *наредбе*, што представља новину у односу на ранија законска решења. Наиме, стари ЗКП није прописао форму одлуке којом се одлаже кривично гођење односно одлуке којом се одбацује кривична пријава након извршења обавезе осумњиченог. Обе ове одлуке донесиле су се у форми решења. Данас, у наредби јавни тужилац ће одредити рок у којем осумњичени мора извршити преузете обавезе, с тим да рок не може бити дужи од годину дана. И ово представља повећање јавнотужилачких овлашћења јер претходно овај рок није могао бити дужи од шест месеци.¹⁷⁰

За разлику од претходног закона који се није бавио питањем надзора над испуњењем обавеза, нови Закон о кривичном поступку доноси још једну новину, и то у члану 283. став 2. предвиђа да ће надзор над извршењем обавеза обављати повереник из органа управе надлежног за послове извршења кривичних санкција, у складу са прописима који доноси министар надлежан за послове правосуђа.

Даље, како је концепција новог ЗКП-а заснована на јачању улоге и овлашћења јавног тужиоца у кривичном поступку, сасвим је логично да се сагласност суда и пристанак оштећеног за примену одлагања кривичног гођења не тражи. То је добро решење јер се јавном тужиоцу оставља много већа слобода и шири простор за примену овог института који се показао веома ефикасним, па се може очекивати још шира и чешћа примена.¹⁷¹ Полазећи од уверења да ће, као државни орган у чијој надлежности је између осталог, и старање о правима оштећене стране, адекватно штитити интересе оштећеног, јавном тужиоцу је и овде пружена могућност несметаног одлучивања.¹⁷²

Условно одлагање кривичног гођења је прелазна фаза у поступку где је главни циљ да осумњичени испуни преузете обавезе као и одустајање од вођења кривичног поступка. Ако осумњичени у року изврши све преузете обавезе, и о томе достави доказ који се прилаже у списе (нпр. уплатнице које доказују да је у корист одређене хуманитарне организације уплатио износ на који се обавезао)¹⁷³ јавни тужилац ће одбацити кривичну пријаву, о томе обавестити оштећеног, а оштећени нема могућност подношења приговора против овакве одлуке непосредно вишем јавном тужиоцу (члан

¹⁷⁰ Бејатовић С., Шкулић М., Илић Г., *Приручник за примену Закона о кривичном поступку*, Београд, 2013, стр. 222.

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² Илић П. Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 652.

¹⁷³ Бејатовић С., Шкулић М., Илић П. Г., *op. cit.*, стр. 222.

283. став 3.). Овакво решење би се могло критиковати, јер оштећени може бити незадовољан одлуком тужиоца, односно сматрати, на пример, да осумњичени није у потпуности испунио преузету обавезу, па би ради заштите права оштећеног, требало прописати могућност да оштећени поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу. У случају да оштећеном и поред примене члана 283. ЗКП-а штета није у потпуности или делимично надокнађена од стране осумњиченог, њему преостаје да имовинскоправни захтев остварује у парничном поступку.¹⁷⁴

Уколико окривљени није испунио само онај услов од више постављених услова за одлагање кривичног гоњења, а који фактички и правно није могао испунити, суд ће одбити оптужбу.

Јавни тужилац одбацује кривичну пријаву у форми *решења* која би требала да садржи: 1) податке о јавном тужиоцу тј. назив јавног тужиоца; 2) КТ. број; 3) датум и место састављања решења; 4) назначење да се кривина пријав, са назначењем подносиоца, одбацује уз чињенични опис кривичног дела, како би на несумњив начин био одређен идентитет кривичног догађаја на који се пријава односи и осумњичени тиме био заштићен од могућег покушаја да се за то дело поново предузме кривично гоњење и 5) назначење да оштећени нема право на приговор тј. жалбе о чему је обавештен.

Уколико осумњичени, у предвиђеном року не испуни преузету обавезу, јавни тужилац је обавезан да, оптужним предлогом или предузимањем појединих истражних радњи, покрене кривични поступак.

Дакле, за остварење условног одлагања кривичног гоњења потребно је да се испуне следеће претпоставке: а) да јавни тужилац оцени да је условно одлагање кривичног гоњења сврсисходно и б) да осумњичени у остављеном року добровољно изврши обавезе које му наложи јавни тужилац. За налагање било које обавезе више није потребна сагласност оштећеног.¹⁷⁵ Међутим постоји још један услов који је објективне природе и ради се о томе да је за извршено кривично дело запређена новчана казна или казна затвора до пет година.

За разлику о раније важећег ЗКП-а из 2009. године, који је омогућавао да јавни тужилац кривично гоњење одложи и на главном претресу тј. до његовог завршетка, уз

¹⁷⁴ Илић П., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op. cit.*, стр. 653.

¹⁷⁵ Ђурђић В., *op. cit.*, стр. 70.

сагласност суда пред којим се води претрес, тренутно важећи ЗКП предвиђа да се кривично гоњење може одложити све до покретања кривичног поступка, а да након покретања кривичног поступка јавни тужилац губи могућност за применом поменутог института.

Још једна могућност коју споразум о признању кривичног дела пружа јесте и могућност одлагања кривичног гоњења, што значи да се ова два института међусобно не искључују. С тим у вези, намеће се питање да ли се на овај начин неоправдано шири могућност примене института одлагања кривичног гоњења и на она кривична дела за која је запређена казна затвора преко пет година, па чак и за најтежа кривична дела. Проширење примене института одлагања кривичног гоњења у оквиру споразума о признању кривичног дела је ипак оправдано јер се на тај начин поред санкционисања учиниоца кроз споразум о врсти, мери или распону казне или кривичне санкције могу налагањем наведених обавеза унети елементи ресторативне правде и третмана окривљеног.

9. СПОРАЗУМИ ИЗМЕЂУ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА И ОКРИВЉЕНОГ У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

У савременом кривичном поступку све важнији постају институти који омогућавају скраћивање кривичног поступка или његов бржи завршетак, на основу сарадње осумњиченог, односно оптуженог са органима кривичног гоњења.

Несумњива је чињеница да је споразум о признању кривичног дела са разним својим модалитетима прихваћен у бројним државама. Најшира примена споразума је у САД, Великој Британији (око 90% кривичних предмета се решава помоћу споразума) и Канади (више од 80% се решава на овај начин). Све више егзистира и у државама које припадају континенталном правном систему. Није, дакле, необичан став нашег законодавца када је његово увођење у питању.

У погледу инкриминација код којих је пресуђење на основу споразума странака законом дозвољено, две су групе законодавстава: једна законодавства допуштају пресуђење на основу страначког споразума код свих кривичних дела, без обзира на њихову природу и тежину (САД, Босна и Херцеговина, Хрватска и др.) док другу групу чине

законодавства која ту могућност везују за кривична дела одређене тежине (Италија, Француска и др), а као лимит изнад којег споразум није допуштен узимају одређену запрећену казну.¹⁷⁶

Што се европско-континенталног правног система тиче, испред свих земаља-представница овог система, Босна и Херцеговина је била та која је прва законом¹⁷⁷ изричито регулисала овај институт. Неки аутори овај чин приписују својеврсној „американизацији“ нашег права.¹⁷⁸

9.1.САД

Споразум о признању кривичног дела изворно је настао у САД. Тамошњи назив за овај институт је *plea bargaining* што у преводу значи „ценкање, нагађање о признању“, а у колоквијалном говору означава се појмом *deal*-, „нагодба, договор“.¹⁷⁹ Први пут се у кривичноправној процедури САД применио 1808. године у кривичном поступку чији је предмет био кривично дело незаконите продаје алкохола, а поводом случаја убиства нешто касније, 1848. године.¹⁸⁰ Иако се овај институт у САД примењује већ више од 200 година, легитимитет му је први пут признат тек 1970.године од стране Врховног суда САД у случају *Brady v. United States*.¹⁸¹

Занимљиво је да је овај институт настао у Америци, а не у Великој Британији која је у више случајева потврдила статус колевке англосаксонске традиције. Разлог за то је чињеница да је у Британији доста дуго покретање кривичног поступка било у рукама оштећеног, а не тужиоца као државног органа. Једино постоји могућност да суд узме у обзир признање окривљеног, али се то с једне стране, не чини у договору окривљеног са тужиоцем, нити је с друге стране, то обавезно. Ублажавање казне онима који признају кривицу у Великој Британији је формално легитимисано Законом из 1994 године.

¹⁷⁶Ђурђић В., *op. cit.*, стр. 370 и 371.

¹⁷⁷ Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, *Службени гласник БиХ*, бр.3/03.

¹⁷⁸ Кандић Љ., Споразум о признању кривице, *Годишњак студената*, година II, број 1/2014, Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву, 2014, стр.173.

¹⁷⁹Бајовић В., *Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду; стр.55.

¹⁸⁰ *Ibid.*, стр 56-57.

¹⁸¹ <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/397/742/case.html> , преузето: 22.02.2017 године.

Иако је споразум о признању кривице, изворно настао у америчком праву, није одмах наишао на одобравање. Првобитно је представљао чист доказ корумпираности тужиоца и службеника да би се постепено, став о њему мењао јер се показало да доноси корист за сваког субјекта у кривичном поступку. Тужилац је, при закључењу споразума, био растерећен извођења и прибављања нових доказа, а био је сигуран у своју победу јер је суд, у случају прихватања, увек доносио осуђујућу пресуду. Судија је од овог споразума добијао сигурност јер је знао да његова пресуда неће бити предмет оцене у другостепеном поступку јер споразум није допуштао улагање жалбе, а велике користи имао је окривљени јер је могао бити и блаже кажњен, али имати и друге погодности зависно од тога о ком се облику споразума ради. У америчком праву постоји споразум о оптужници, санкцији, свједочењу, чињеницама, прећутни споразум, тужилачка и судијска нагодба, појединачне и групне нагодбе.¹⁸²

Према једном истраживању, на сваке две секунде током радног времена суда по један случај реши се на овај начин. Мање од 10% случајева се реши у редовном поступку, док се више од 90% оконча неким видом споразума тужиоца са окривљеним. Наиме, тако високи проценти у САД-у, који у ствари, класично суђење пред поротом претварају у својеврстан изузетак је последица како већ постојеће традиције тако и неких особености укупног правног система и судске праксе. Ради се, пре свега, о чињеници да је казнена политика у тој земљи вишеструко тежа него што је то код нас случај, па између осталог и због тога, већина окривљених тежи да се поступак оконча на овај начин и спремни су на преговарање у старту, а с обзиром на правила тзв. смерница о изрицању казни у САД (*guidelines*), окривљени, а уз сугестије својих бранилаца, пристају и на прилично озбиљне казне. Онда када се амерички тужилац споразумева са окривљеним, често је врло битна „ставка“ спремност окривљеног да се појави као сведок против других „озбиљнијих“ осумњичених лица.¹⁸³

Споразум о признању кривичног дела (*plea bargaining*) закључује се између тужилаштва Сједињених Америчких Држава и окривљеног. Поступак за закључивање Споразума регулисан је како законима држава чланица тако и у више федералних закона. Као један од најважнијих федералних закона указујемо на Федерално правило о

¹⁸² Бајовић В., *op. cit.*, стр. 84-89.

¹⁸³ Благојевић Г., *Рефлексије споразума о признању кривице на јавну бјезбедност у Републици Српској – мастер рад*, јануар, 2014, стр.11.

кривичном поступку 11 (Ц) (1) (Ц) који регулише део нагодбе – споразума о казни, боље рећи одмеравање казне. По овом закону, ако прихвати Споразум, судија мора прихватити и казну из споразума, али споразум може бити и одбачен, ако суд процени да предвиђена казна није адекватна. Посебну специфичност представља чињеница да Смернице о договарању доноси Министарство правде, и такве смернице су обавезне код преговарања о казни.¹⁸⁴

Специфично је да за најтежа кривична дела споразум или нагодбу треба да одобри Министарство правде САД. Овакво одобрење потребно је за кривична дела отмице авиона, када кривично дело изврше чланови Конгреса, када се ради о кривичним делима из области организованог криминала и рекетирања, као и за све деликте за које је прописана смртна казна.¹⁸⁵

У неким државама чланицама суд и судија су потпуно искључени од учешћа у преговарању о закључењу споразума о признању кривице. Но, постоје и неке државе у САД где је не само дозвољено, него су судије и фактички иницијатори да се приступи преговарању између тужиоца и окривљеног ради постизања споразума. Наравно, у САД по својој природи, овај кривичнопроцесни институт искључује спровођење доказног поступка-суђења јер почива на сарадањи и консесуалности странака. Ради се о обостраном интересу и окривљеног и тужиоца. Споразум у свим државама подлеже оцени суда и мора бити прихваћен од суда да би на основу њега била донета пресуда.¹⁸⁶

9.2. Италија и Француска

Италијанско законодавство предвиђа доношење пресуде и изрицање казне по предлогу странака (*patteggiamento*). У питању је сагласан предлог странака о правној класификацији кривичног дела и о врсти и висини казне, на основу којег суд доноси одуђујућу пресуду уколико исти прихвати. Суд испитује да ли су странке поставиле исправну класификацију кривичног дела као и да ли је казна правилно одмерена. Суд може усвојити захтев који су поднеле странке, одбити захтев због тога што сматра да договорена казна није правилно одмерена и може донети ослобађајућу пресуду уколико

¹⁸⁴ Николић Д., *Споразум о признању кривице*, Ниш, 2007, стр.37.

¹⁸⁵ *Ibid.*, стр.38.

¹⁸⁶ *Ibid.*, стр.40.

су испуњени одређени законом предвиђени услови. Сличност са нашим законодавним решењима огледа се у томе да и у Италији осуђујућа пресуда по својим основним елементима-правној класификацији, висини казне и свему осталом мора бити сагласна са споразумом, а споразум се може закључити како у току истраге, тако и на прелиминарном рочишту, рочишту за главни претрес, али предлог не може бити поднет после отварања гласног претреса. Без обзира на то у ком стадијуму поступка се споразум закључује, када се доноси пресуда на основу истраге, нема држања главног претреса. У италијанском законодавству закључење споразума и доношење пресуде на основу истог ограничено је на лакша кривична дела¹⁸⁷.

Овакав вид споразума, споразум који је ограничен на лакша кривична дела, тачније за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година предвиђен је и француским законодавством. Наиме, јавни тужилац може осумњиченима за извршење лакших кривичних дела предложити да се закључи споразум о признању кривичног дела, као и врсту и висину казне. Као и по нашем Законнику о кривичном поступку, споразум се подноси на оцену суду који, уколико исти усвоји, доноси пресуду у складу са споразумом. Окривљени може да не прихвати предложену казну, а и судија може одбити одобрење тог предлога, у ком случају ће се наставити са редовним поступком. Одредбе о споразуму се не примењују на лица млађа од осамнаест година, на новинске преступе, убиство из нехата, политичке деликте и прекршаје чије је кривично гоњење предвиђено посебним законом.¹⁸⁸

9.3. Државе бивше СФРЈ

Реформе кривичног процесног законодавства како наше тако и држава региона трају дуже од десет година. Није мали број заједничких карактеристика, без обзира о којој држави је реч али једна од препознатљивих јесте и изузетно интензиван рад на њиховој реформи. Све ове државе добиле су не само нове Законике о кривичном поступку већ су неки од ових законских текстова претрпели једну, а понеки и по више измена и допуна (пре свега Србија и БиХ). Кључни циљ ових реформи кривично процесног законодавства

¹⁸⁷ Николић Д., Споразум о признању кривике као форма убрзања кривичног поступка, у: *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу „Реформа кривичног правосуђа“*, Ниш, 2010, стр.201.

¹⁸⁸ *Ibid.*, стр.202.

јесте стварање нормативне основе за ефикаснији кривични поступак, не само озакоњењем већ и сталним ширењем поља примене поједностављених форми поступања у кривичним стварима.

Босна и Херцеговина

Након што је то учинила Италија крајем XX века, почетком XXI века више држава континенталне Европе, међу које спада и Босна и Херцеговина, односно Република Српска, је радикално изменила кривичнопроцесно законодавство, под утицајем англосаксонског правног система. Овај кривичнопроцесни институт присутан је на нивоу Дистрикта Брчко, тако и на нивоу Републике Српске, Федерације, и на нивоу Босне и Херцеговине као државе. Значи, постоје 4 законика и сви су предвидели институт споразума о преговарању о кривњи. Ово је прво предвиђено у Дистрикту Брчко.¹⁸⁹ Практична искуства у примени споразума су позитивна и он је заступљен у око 20% процесуираних кривичних предмета. У 2008. години у БиХ предложено је 2.118 споразума, од чега су судови прихватили 1.863 споразума.¹⁹⁰

Црна Гора

Црногорски Законик о кривичном поступку донесен је 2009. године,¹⁹¹ али је, од његовог ступања на снагу, остављен рок од шест месеци за припрему практичне примене споразума о признању кривице. Разлог одуговлачења примене овог института једино се може претпоставити у неприпремљености, почетној несигурности и опрезу државног тужилаштва, као и неинформисаности адвокатуре.¹⁹² У току 2010. године, овај споразум је само једном нашао примену у пракси, да би наредне године био примењен у укупно 19 предмета, од којих је у пет закључење споразума покренуо тужилац, а у 14 оптужени и бранилац.¹⁹³ Оно што је веома спорно јесте што се, према овом законском решењу, споразум може закључити и пре подизања оптужнице, што значи да би лице могло бити

¹⁸⁹ *Ibid.*, стр.202.

¹⁹⁰ Годишњи извештај за 2008.годину Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине

¹⁹¹ Законик о кривичном поступку Црне Горе, „Службени лист Црне Горе“, бр. 57/09 и 49/10.

¹⁹² Вујановић С., Споразум о признању кривице у пракси правосудних органа Црне Горе, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Савремене тенденције кривичног процесног права у Србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012, стр.121

¹⁹³ *Ibid.*

осуђено и без подигнуте оптужнице чиме се дерогира једно од основних начела кривичног поступка, а то је начело акузаторности.¹⁹⁴

До скоро ЗКП је закључивање споразума дозвољавао само за кривична дела за која је прописана казна затвора у трајању од 10 година, а од измене ЗКП из 2015. године за сва кривична дела за која се гони по службеној дужности, осим за кривична дела тероризма и ратних злочина.¹⁹⁵ Иницијатива за закључење споразума може потећи од државног тужилаштва и од окривљеног и његовог браниоца. Сходно досадашњој пракси може се констатовати да иницијатива за закључење већином потиче од окривљеног и његовог браниоца. О споразуму пре подизања оптужнице одлучује председник ванрасправног већа, а након подигнуте оптужнице судија појединца, односно председник већа. Споразум се може предати суду најкасније на првом рочишту за одржавање главног претрес, што значи да се може закључити пре и након подигнуте оптужнице, док законом није прописана форма предлога. Након упућеног предлога за закључење споразума супротној страни, странке и бранилац могу преговарати о условима кривице за кривично дело тј. за кривична дела која се окривљеном стављају на терет. Након што се у поступку преговора утврдила садржина будућег споразума, на записнику пред државним тужиоцем, окривљени у присуству браниоца, уколико га има, признаје кривично дело или кривична дела која му се стављају на терет. Ово признаће биће предмет испитивања од стране суда на рочишту на коме ће се одлучивати о прихватању споразума. Одмах након потписивања записника о преговарању и записничког узимања признања окривљеног, државни тужилац, окривљени и бранилац приступају закључењу споразума о признању кривице. У већини предмета споразум је закључен истог дана када је сачињен и записник о преговарању и записник о признању окривљеног. Државни тужилац, након што заврши преговоре са окривљеним и његовим браниоцем, узме признање окривљеног на записнику и закључи споразум о признању кривице, записнике и споразум доставља надлежном суду ради заказивања рочишта на коме ће суд одлучити о споразуму. У свим предметима у којима је поступак окончан применом споразума о признању кривице, судије одмах на рочишту доносе решење којим усвајају споразум и то решење истовремено и јавно

¹⁹⁵Чл. 300 Законик о кривичном поступку Црне Горе, *Службени лист ЦГ*, бр.57/09.

објављују, у коме би суд требало детаљно да образложи испуњеност сваког услова за закључење споразума. На то решење странке и бранилац немају право жалбе, али има оштећени уколико није задовољан начином на који је решен његов имовинскоправни захтев, због чега читав споразум може доћи у питање. Након правноснажности решења о усвајању споразума о признању кривице, пресуда се доноси у року од 3 дана. Жалба је дозвољена на пресуду у случају када пресуда није у складу са закљученим споразумом.¹⁹⁶

Хрватска

Законом о казненом поступку Републике Хрватске предвиђена је могућност преговарања странака о условима признавања кривице и споразумевање о казни и другим мера.¹⁹⁷ Овај институт је регулисан на сличан начин као и у горе поменутих суседних земљама (приликом склапања истог је неопходно имати браниоца, садржај изјаве и др.). Странке могу преговарати о условима признавања кривице и споразумевању о казни и другим мерама, а веће може одложити седницу за највише 15 дана како би странке окончале преговоре. Ако је изјава за доношење пресуде на темељу споразума странака потписана пре почетка или током седнице оптужног већа она се предаје већу одмах након отварања седнице.¹⁹⁸ Након пријема изјаве веће утврђује да ли су странке сагласне са изјавом и то уноси у записник и након тога одлучити о потврђивању оптужнице. Ако потврди оптужницу, веће одлучује о прихватању изјаве о доношењу пресуде на темељу споразума странака, те ће оптуженом изрећи казну или другу меру. Веће не прихвата изјаву за доношење пресуде на основу споразума странака ако њено прихватање није у складу са одмеравањем казне прописаним законом или споразум иначе није законит. О овоме веће одлучује решењем на које није дозвољена жалба.

Ни хрватски ЗКП нема ограничења у погледу тежине кривичних дела, али у случају кривичних дела против живота и тела и против полне слободе за које је прописана казна затвора тежа од 5 година споразумевање је условљено сагласношћу жртве. Ту сагласност прибавља јавни тужилац, а ако је жртва умрла или је из другог разлога неспособна да се

¹⁹⁶ Вујановић С., *op. cit.*, стр.123-136.

¹⁹⁷ У хрватском законодавству у чланку 359. Закона о казненом поступку назив је Очитовање окривљеника о кривњи и споразумевање о казни и другим мјерама.

¹⁹⁸ Члан 360. Закона о казненом поступку републике Хрватске, *Народне новине*, бр.152/08, 76/09, 80/11, 91/12.

изјасни, тужилац ће сагласност тражити од његових сродника одређених у закону (члан 360 став 4 тачка 6 ЗКП-а).

И у кратком времену свог постојања споразум је показао своје пуно криминално-политичко оправдање. Показао се једним од важнијих инструмената ефикасности борбе против криминалитета и на овим нашим просторима. И у Републици Србији и у земљама у региону споразум, заједно са другим поједностављеним формама поступања у кривичним стварима треба да постане још значајнији инструмент борбе против криминалитета.

10. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ ПРИМЕНЕ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА У ПРАКСИ ОСНОВНОГ СУДА У НИШУ У ПЕРИОДУ ОД 2013. ДО 2015. ГОДИНЕ

10.1. Опис истраживања

Након што смо се најпре осврнули на законску регулативу споразума о признању кривичног дела, како у нашем ранијем и важећем законодавству тако и у упоредно-правном законодавству, објаснили начин закључења, његов садржај као и предности и недостатке ове врсте споразума можемо приступити анализи података добијених истраживањем које је спроведено у Основном суду у Нишу, и које обухвата период од 2013 до 2015 године.

Истраживање је спроведено у кривичној писарници Основног суда у Нишу где је омогућен електронски увид у базу Основног суда у Нишу као и увид у сваки од предмета, где се могло видети како гласи пресуда која је донета на основу споразума о признању кривичног дела као и која кривична санкција је истом изречена. У електронској бази се није налазило решење о одбијању споразума о признању кривичног дела, тако да истраживач није могао да изврши увид из којих разлога је решење донето, већ само број донетих решења.

10.2. Предмет истраживања

Предмет истраживања је примена споразума о признању кривичног дела у Основном суду у Нишу, на основу примене члана 313. ЗКП-а у периоду од 2013 до 2015

године. Истраживање треба да покаже све учесталију примену овог релативно новог института као начина за ефикасније и једноставније решавање спорова.

10.3. Циљ и задаци истраживања

Циљ овог истраживања је да испита тренд у пракси наших судова да изостане вођење дуготрајних и скувих кривичних поступка и да се исти решавају на ефикаснији начин, без трошкова које подразумева суђење, као и да се смањи преоптерећеност суда и омогући да у пракси остаје више времена за компликованије и обимније случајеве.

Задаци истраживања су утврдити у ком броју су закључени споразуми о признању кривичног дела на годишњем нивоу, за која кривична дела се најчешће закључује споразум, да ли и у ком броју жене закључују споразум, на које кривичне санкције су најчешће осуђени и да ли је и у колико предмета одбијен споразум о признању кривичног дела.

10.4. Хипотезе које су проверене истраживањем

1. Број предмета у којима је донета пресуда на основу споразума о признању кривичног дела је у порасту.
2. Жене у мањем броју закључују споразум о признању кривичног дела.
3. Највећи број пресуда донетих на основу споразума о признању кривичног дела у Основном суду донето је за кривична дела учињена против безбедности јавног саобраћаја, против имовине, као и за дела противу јавног реда и мира.
4. Најчешће кривично дело за чије извршење је донета пресуда на основу споразума а да су их извршиле жене је кривично дело противу безбедности јавног саобраћаја.
5. Најчешћа кривична санкција је казна затвора, како ефективног тако и условног са одређеном мером безбедности, као и новчана казна.

10.5. Узорак и метод истраживања

Узорак обраде чине предмети у којима је закључен споразум о признању кривице у Основном суду у Нишу у периоду од 01.01.2013 године до 31.12.2015 године у којима је исти усвојен и на основу споразума донета пресуда или је решењем одбијен.

Приликом спровођења теорисјке анализе законских текстова и стручне литературе у сиљу формулисања предмета, циља и хипотетичког оквира емпиријског истраживања, коришћени су правно-догматски метод и упоредно-правни метод.

Код самог емпиријског истраживања у циљу долажења до података о пркатишно примени споразума о признању кривичног дела коришћен је метод посредног посматрања и метод анализе садржаја као и статистички метод. Приликом оцене резултата коришћени су аналитички и логички метод.

10.6.Анализа резултата истраживања

Анализом добијених података на основу спроведеног истраживања, изведени су закључци у погледу постављених хипотеза и дат је статистички преглед на основу постојећег узорка. Анализа података добијених истраживањем спроведеним у Основном суду у Нишу за период од 01.01.2013 године до 31.12.2015 године:

Истраживање је спроведено у кривичној писарници Основног суда у Нишу, где је истраживачу омогућен увид у електронску базу података Основног суда. На основу задатих критеријума, компијутерски програм израдио је извештај који садржи број предмета у којима је закључен споразум о признању кривичног дела за предметни период. Истраживач је, потом, прегледом сваког од ових предмета појединачно установио у којима од њих је усвојен споразум (донета пресуда) а у којима је исти одбијен.

Табела 1. Статистички подаци за Основни суд у Нишу о закљученим споразумима о признању кривичног дела

Укупан број закључених споразума поднетих суду	
2013 година.	118
2014 година .	71
2015 година.	206

Табела 2. Статистички подаци за Основни суд у Нишу о донетим пресудама и решењима на основу споразума о признању кривичног дела.

Начин решавања		
Година	Број решења о одбијању спк	Број донетих пресуда на основу спк-а
2013 година	7	111
2014 година	/	71
2015 година	1	205

У горе приказаним табела се може видети да је у периоду који је обухваћен истраживањем, 2013-2015 године, укупан број споразума о признању кривичног дела износио 395 споразума о признању кривичног дела. Надаље увидом у табелу 1. можемо уочити да број закључених споразума није у константном порасту, већ да је 2013 тај број

износио 118, док је у 2014 години број опао за нешто мање од 50 споразума, док 2015 година бележи драстично већи број споразума у односу на претходне две године,(206).

У табели 2. је приказано на који начин је пресуђена кривична ствар након подношења суду споразума о признању кривичног дела. У 2013 од укупно 118 поднетих споразума у 7 је донето решење о одбијању споразума док је у преосталих 111 предмета донета пресуда на основу споразума, у 2014 години није било решења о одбијању споразума, док је у 2015 од укупно 206 предмета у само 1 донето решење о одбијању споразума, а у свим осталим пресуда на основу спк-а.

Табела 3. Статистички подаци за Основни суд у Нишу о броју жена које су закључиле спк

Број жена које су закључиле споразум о признању кривичног дела	
2013 година	19
2014 година	7
2015 година	16

Број закључених споразума од стране жена као учинилаца кривичних дела је у драстично мањем броју у односу на број где се као окривљено лице јавља мушкарац. У свакој години је постојало жена да су закључивале споразуме, а дела за која је то најчешће рађено су дела против безбедности јавног саобраћаја. Као и у укупном криминалитету и овде су жене углавном учиниоци лакших кривичних дела.

Табела 4. Преглед групе (како је дефинисана законом) кривичних дела за која је најчешће закључиван спк

Најчешће вршена кривична дела против:	Број извршених кривичних дела:
Безбедности јавног саобраћаја	127
Имовине	108
Јавног реда и мира	26
Брака и породице	21
Живота и тела	18

У горе наведеној табели број 4. су приказане групе кривичних дела које су прописане Кривичним закоником за које је најчешће закључиван спк. У истраживању се издвојило и једно дело које није прописано КЗ- ом а често је вршено. То је дело прописано чланом 23. Закона о јавном реду и миру .

Табела 5.Преглед најчешће вршених кривичних дела у предметима где је закључиван спк за 2013 годину.

Најчешће вршена кривична дела прописана КЗ-ом		
2013	Члан 297	27
	Члан 204	12
	Члан 289	8

Табела 6.Преглед најчешће вршених кривичних дела у предметима где је закључиван спк за 2014 годину.

Најчешће вршена кривична дела прописана КЗ-ом		
2014	Члан 297	22
	Члан 121	6
	Члан 289	5

Табела 7.Преглед најчешће вршених кривичних дела у предметима где је закључиван спк за 2015 годину.

Најчешће вршена кривична дела прописана КЗ-ом		
2015	Члан 204	51
	Члан 297	34
	Члан 289	24

Увидом у табеле 5,6 и 7 видимо да сва дела у предметима где је закључиван спк у поменутих годинама јесу дела из групе безбедности јавног саобраћаја (чл.297 и чл.289), док је дело прописано чланом 204. дело из групе кривичних дела противу имовине.

Табела 8. Преглед најчешће изрицаних кривичних санкција

Најчешће изрицана кривична санкција:
Условна казна затвора (најчешће на 6 месеци, условно 1 година)
Ефективна казна затвора која се издржава у стану окривљеног.
Новчана казна са мером безбедности

У пресудама донетима на основу споразума о признању кривице најчешће изрицана кривична санкција је на условну казну затвора најчешће у трајању од 6 месеци или 1 године у комбинацији са одговарајућом мером безбедности, док се на другом месту налази казна ефективног затвора, док је на трећем месту новчана казна. За најчешће вршено кривично дело прописано чланом 297. ЗКП-а приметно је да је најчешће изрицана казна, новчана казна у износу од 100.000,00 динара са мером безбедности одузимања возачке дозволе.

ЗАКЉУЧАК

Афирмацијом поједностављених форми кривичног поступка, као и формалним укидањем начела материјалне истине створен је пут преко којег првенствено споразум о признању кривичног дела, а са њим и споразум о сведочењу окривљеног, постепено проналазе своје место у пракси јавних тужилаштва и судова у Републици Србији.

Законик о кривичном поступку из 2011 године предвиђа могућност закључења споразума о признању кривичног дела између јавног тужиоца и окривљеног, на основу којег се доноси пресуда, чиме се редовни поступак у значајнијој мери поједностављује и убрзава. Од када је уведен код нас он не престаје да изазива пажњу јавности. На почетку, како то обично бива, био је критикован од стране јавности као још један „амерички институт“ неприлагођен нашој правној традицији, а како се одмицало у примени споразума и како су се појављивали први резултати и ефикасно решени предмети, тако се и став јавности мењао и споразум постаје нешто на шта се полако привикавамо.¹⁹⁹

Споразум о признању кривичног дела рађа погодности за обе стране. За окривљеног је далеко јефтинији, јефтинији је и за саму државу, у односу на редовни поступак, блажа казна или признање лакшег кривичног дела, емотивна вредност окончања спора са сигурношћу. Док се код јавних тужиоца то огледа у постојању извесности,

¹⁹⁹ Мајић М., „О кривичном праву и правосуђу отворено и без цензуре“, преузето 10 августа 2016, са <http://misamajic.com/2014/09/17/признање-туђег-кривичног-дела/>

ослобађању од дужности доказивања и скраћивању поступка. Потребно је имати на уму да свака страна има сопствени интерес, док се тужилац стара о јавном интересу и да ли ће исти бити оправдан уколико закључи споразум са окривљеним.

Овај институт свакако представља ефикасан начин решавања предмета без трошкова које подразумева суђење, обезбеђује сигурност јер странке имају контролу над оптужбом и казном која ће бити изречена, смањује преоптерећеност судова. Међутим, кривични поступак који је само брз а није истовремено и правичан не сме да буде идеал коме се тежи у демократској држави која се одликује владавином права.

Са друге стране стиче се утисак да невини људи осећају притисак да признају кривицу, јер се плаше још теже казне уколико дође до суђења. Примена споразума о признању кривичног дела окривљеном не пружа највише гаранције за одбрану од оптужби, нарочито оних неоснованих, када су у питању тешка кривична дела, прилично је проблематична. Заштита права окривљеног у пуном обиму може се пружити једино у редовном кривичном поступку, па је важеће законско решење по којем се споразум и признању кривичног дела може закључити за сва, па и најтежа кривична дела „корак уназад“ у односу на раније законско решење које је примену овог института ограничавало на кривична дела з акоја је била предвиђена казна затвора до 12 година. Мишљења смо да би неограничену примену споразума требало дозволити једино када је реч о организованом криминалу и ратним злочинима и то у виду споразума о сведочењу окривљеног и споразума о сведочењу оптуженог јер је откривање и процесуирање ових кривичних дела од изузетног значаја, док је у свему осталом неопхоно ограничити примену споразума о признању кривичног дела на лакша и кривична дела средње тежине. Важећом законском конструкцијом, окривљеном којем се на терет ставља извршење тешког кривичног дела, неоправдано је ограничено његово уставом гарантовано право на правично суђење, а разлози економичности и ефикасности никако не смеју ићи на уштрб окривљеног, па не представљају довољно снажно оправдање за важећу законску регулативу. Како би се смањила опасност од злоупотребе овог института, али и грешака које се праве у пракси, треба побољшати постојеће законско решење, уз истовремени осврт на упоредноправна решења овог института и нашу судску праксу.

У пракси домаћих судова, у овом случају конкретно Основног суда у Нишу, могу се срести како случајеви у којима је суд усвајао споразуме тако и они у којима је споразум

одбијен при чему се онда прелази на редовни кривични поступка. Анализа података добијених истраживањем указала је на све већи број случајева који се решавају применом споразума о признању кривичног дела као и на проблеме и недоумице са којима се сусреће наше судство приликом примене овог института имајући у виду да се ради о релативно новом институту. Број закључених споразума о признању кривичног дела у последњој години истраживања (2015 година) је већи у односу на претходне две године што се може објаснити све чешћим начином и тежњом да се предмети решавају на овај начин и применом овог института што доприноси растерећењу судова и свакако већој ефикасности истих. Иако релативно нов институт он има примену код нас, сматрамо да је тако и у другим градовима у Србији и да ће тај тренд наставити да расте и да ће лепеза кривичних дела за која се закључује бити све шира. Кривична дела за која је закључен споразум о признању кривичног дела а у којима се као извршилац јавља жена је мање него оних где се као учинилац јавља лице мушког пола. Ово се свакако може објаснити и генерално мањим процентом жена у укупном криминалитету. Очигледно је да је окривљеном изречена блажа казна од оне која би му била изречена у редовном поступку. Оваквим одмеравањем казне, такозвано уговарање од стране странака, даје једно сасвим ново одмеравање од оних који постоје у класичној подели на законско и судско.

Што се тиче споразума о сведочењу окривљеног и споразума о сведочењу осуђеног, решења кривичнопроцесног права Републике Србије, иако недовољно савршена, ипак напреднија у односу на земље региона. Прописивањем обавезне одбране у овим поступцима значајно штите права недовољно стручних окривљених, договарање и уговарање кључних питања које ће касније постати предмет споразума, али и део образложења осуђујуће пресуде подигнути су на вићи ниво у односу на раније решење предвиђено у ЗКП-у из 2001. године, а које је у одређеним варијантама још увек присутно у земљама региона.

Правилно је уочено од стране законодавца да лица која су правноснажно осуђена могу бити важан извор информација и потребног сведочења за јавног тужиоца у поступцима који се воде против организованих криминалних група и ратних злочина, међутим, ова врста споразумевања још увек није заживела у нашем кривичном процесном праву. Разлози за то могу бити многобројни, почев од лојалности лица које је осуђено за неко кривично дело из опуса кривичних дела организованог криминала према групи којој

припада, страх за безбедност како своју тако и чланова своје породице и друго. Ради лакше примене ова два вида споразумевања, неопходна је интервенција законодавца, првенствено у изменама одредби које се односе на јавност рочишта на којем се расправља о судбину два поменута споразума. Обзиром да се овде ради о осетљивим питањима како за само лице о чијем се статусу у поступку расправља тако и за саму борбу државе против организованих криминалних група.

На основу свега наведеног, а нарочито на основу резултата спроведеног емпиријског истраживања, долазимо до закључка да је закључење споразума, нарочито споразума о признању кривичног дела очигледно вишеструко корисно како за саму државу тако и за странке и суд. Неспорно је да овај споразум представља моћно средство у рукама јавног тужиоца, само га треба правилно користити и сигурно је да ће у будућности његова примена бити све учесталија.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бајовић Вања, *Споразум о признању кривице – упоредноправни приказ*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;
2. Бајовић Вања, *Споразум о признању кривице, Ревивија за криминологију и кривично право*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;
3. Бејатовић Станко, *Споразум о признању кривице: нови ЗКП РС и регионална компаративна анализа*, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Зборник Савремене тенденције кривичног процесног права у Србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012;
4. Бејатовић Станко, *Нови ЗКП и поједностављење форме поступања у кривичним стварима*, *Ревивија за криминологију и кривично право*, Београд, 2011, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
5. Бејатовић Станко, Шкулић Милан, Илић Горан, *Приручник за примену Закона о кривичном поступку*, Београд, 2013, Правни факултет у Београду;
6. Благојевић Горан, *Рефлексије споразума о признању кривице на јавну бјезбедност у Републици Српској – мастер рад*, јануар, 2014;
7. Бркић Снежана, *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, Нови Сад, 2004, Правни факултет у Новом Саду;
8. Васиљевић Тихомир, *Трансформација принципа кривичног процесног права*, Београд, 1969, *Анали Правног факултета*, бр.3-4;
9. Важић Синиша, *Улога суда у утврђивању чињеничног стања и нови Законик о кривичном поступку Сепублике Србије*, у: Јовановић Иван, Станисављевић Мирољуб, (ур.), *Савремене тенденције кривичног процесног права у Србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012, Мисија ОЕБС у Србији;
10. Вујановић Светлана, *Споразум о признању кривице у пракси правосудних органа Црне Горе*, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Савремене тенденције кривичног процесног права у србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012, Мисија ОЕБС у Србији;
11. Грубач Момчило, *Нове установе и нова решења Законика о кривичном поступку Србије од 26.09.2011 године*, Правни запис бр.2/2011;
12. Грубач Момчило, Вучковић Бранко, *Коментар Законика о кривичном поступку Црне Горе*, 2010, Тиват;

13. David Leimbach, Minimizing the risk of injustice in cooperation agreements, The Dartmouth Law Jurnal, Vol VII:2, 2009, p.177. преузето: 11.02.2017. године, <http://heinonline.org>;
14. Делибашић Вељко, Основне новине у законнику о кривичном поступку из 2011, у: *Подизање капацитета адвокатуре за поступање у кривичним поступцима*, 2016, Београд;
15. Делибашић Вељко, *Споразуми јавног тужиоца и окривљеног*, Нови Сад, 2015;
16. Delibašić Veljko, Plea Agreement, Archibald Reiss Days, Volume III, Belgrade, 2014;
17. Dehn J., *Убрзање поступка насупрот начела истине, Како је пропала реформа/Шта да се ради?*, Београд, 2012;
18. Делибашић Вељко, Споразум о сведочењу окривљеног, *Реформа кривичног права*, Копаоник, 2014;
19. Делибашић Вељко, Споразум о сведочењу окривљеног, у: *Реформа кривичног права, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије и Интермех*, Копаоник, 2014;
20. Ђурђић Војислав, Утицај јавног тужиоца на казнену политику у новом кривичном поступку Србије; у: Бејатовић С., Симовић М., Митровић Љ., (ур.), *Казнена политика као инструмент државне политике на криминалитет*, Бања Лука, 2014, „ЈУ Службени Гласник Републике Српске“;
21. Ђурђић Војислав, Страначки споразум о признању кривице у кривичном поступку, *Ревизија за криминологију и кривично право*, бр.3/2009, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;
22. Ђурђић Војислав, Пресуђење на основу споразума о признању кривице, у: *Инструменти за имплементацију Европских стандарда у правном систему РС*, Ниш, 2007;
23. Ђурђић Војислав, Ревизија основних процесних начела на којима је уређен нови кривични поступак Србије, *Правна ријеч*, бр.33/2012;
24. Ђурђић Војислав, Основна начела кривичног процесног права и поједностављене форме поступања у кривичним стварима, у: *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима-регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013;
25. Ђурђић Војислав, Споразум о признању кривичних дела-форма за изрицање правде или решавање спора странака?, *Тематски зборник радова Правног факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици „Људска права између идеала и изазова садашњости“*, Косовска Митровица, 2016;

26. Ђурђић Војислав, *Кривично процесно право-Општи део*, Ниш, 2014, Правни факултет Универзитета у Нишу;
27. Ђурђић Војислав, Поједностављене форме кривичног поступка у процесним кодексима транзиционих земаља, у: *Актуелне тенденције у развоју и примени европског континенталног права*, Ниш, 2010;
28. Илић Горан, Мајић Миодраг, Бељански Слободан, Трешњев Александар, *Коментар Закона о кривичном поступку*, Београд, 2013, „Службени гласник РС“;
29. Кандић Љубана, Споразум о признању кривице, *Годишњак студената*, година II, број 1/2014, Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву;
30. Крстајић Веско, Споразум о признању кривичног дела, *Билтен Врховног касационог суда*, бр.2/2012, Београд;
31. Кнежевић Саша, *Кривично процесно право - Општи део*, Ниш, 2015, Центар за публикације Правног факултета у Нишу;
32. Крапац Давор, *Казнено процесно право-Прва књига*, Загреб, 2003, Правни факултет Универзитета у Загребу;
33. Lochary R obert, Вештине заступања кривичним поступцима, у: Делибашић Вељко, Тинтор Југослав, Бељански Владимир, (ур.), *Вештине заступања у кривичним поступцима – приручник за адвокате*, Београд, 2013, American Bar Association Rule of Law Initiative и Партнери за демократске промене Србија;
34. Николић Данило, *Споразум о признању кривице*, Ниш, 2007;
35. Николић Данило, Споразум о признању кривице као форма убрзања кривичног поступка, у: *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу „Реформа кривичног правосуђа“*, Ниш, 2010;
36. Николић Данило, Споразуми о признавању кривичног дела као репрезентативна форма поједностављеног поступања у кривичним стварима, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени*, Београд, 2013, Мисија ОЕБС у Србији;
37. Приморац Д., Шарић С., Свједок под имунитетом у кривичном законодавству Босне и Херцеговине, *Зборник радова Правног факултета у Сплиту*, број 3/2013, Сплит, 2013;
38. Радисављевић Миљко, Ђетковић Предраг, Искуства Тужилаштва за организовани криминал у примени института споразума о признању кривичног дела, у: Јовановић Иван, Станисављевић Мирољуб, (ур.), *Поједностављене форме поступања у кривичним*

стварима - регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени, Београд, 2013, Мисија ОЕБС у Србији;

39. Симоновић Б., Турањанин Вељко, Споразум о признању кривице, криминалистички и кривично процесни аспект доказивања, Бања Лука, 2013;
40. Tak J. P. Peter, Deals with Criminals: Supergrass, Crown Witnesses and Pentiti;
41. Tassi A., Posebna postupanja, u „*Talijanski kazneni postupak*“, Rijeka, 2002;
42. Турањанин Вељко, Споразум о сведочењу окривљеног у кривичном процесном законодавству Србије, *Нова правна ревизија часописа за домаће, немачко и европско право*, број 2/2012, Сарајево, 2012;
43. Турањанин Вељко, *Споразум о признању кривичног дела – докторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016;
44. Шкулић Милан, *Кривично процесно право – Треће издање*, Београд, 2011, Правни факултет Универзитета у Београду;
45. Шкулић Милан, Главни претрес у новом ЗКП Србије, у: Јовановић И., Станисављевић М., (ур.), *Зборник Савремене тенденције кривичног процесног права у Србији и регионална кривичнопроцесна законодавства*, Београд, 2012;
46. Шкулић Милан, *Основне новине у кривичном процесном праву Србије – Измене и допуне Законика о кривичном поступку и одредбе Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;
47. Шкулић Милан, *Основне новине у кривичном процесном праву Србије, нови Законик о кривичном поступку из 2011.године*, Београд, 2013;
48. Шкулић Милан, Начело опортунитета кривичног гоњења и малолетничка делинквенција, *Опортунитет кривичног гоњења*, Београд, 2009, Правни факултет Универзитета у Београду;

ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА

1. Годишњи извештај за 2008.годину Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине;
2. Rule 11. Pleas of Federal Rules on Criminal Procedure, преузето: 20.12.2016. године, https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_11;
3. Eur. J. Crime Crim. L. And Crim. Just. 1, 1997, р.3., преузето: 12.02.2017. године, <http://heinonline.org.;>
4. Мајић Миодраг, „О кривичном праву и правосуђу отворено и без цензуре“, преузето; 10.08. 2016, са <http://misamajic.com/>;

ИНТЕРНЕТ АДРЕСЕ

1. https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_11;
2. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/397/742/case.html>

ЗАКОНСКИ ТЕКСТОВИ

1. Законик о кривичном поступку, „Службени гласник РС“ бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014;
2. Законик о кривичном поступку, „Службени лист СРЈ“ бр. 70/2001, 68/2002 и „Службени гласник РС“ бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 46/2006, 49/2007, 20/2009, 72/2009 и 76/2010;
3. Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, „Службени гласник РС“ бр. 32/2013 и 94/2016;
4. Закон о потврђивању конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола, „Службени лист СРЈ-Међународни уговори“ бр.6/2001;
5. Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против корупције, *Службени лист СЦГ-Међународни уговори*, бр.12/2005;
6. Закон о казненом поступку републике Хрватске, *Народне новине*, бр.152/08, 76/09, 80/11, 91/12;
7. Законик о кривичном поступку Црне Горе, *Службени лист ЦГ*, бр.57/09. 49/10;
8. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, *Службени гласник БиХ*, бр.3/03.

САЖЕТАК

Рад представља детаљну анализу споразума између јавног тужиоца и окривљеног како би се дошло до одговора на питање о оправданости увођења ових споразума у домаћи кривични поступак. Аутор најпре дефинише ове споразуме. Потом кроз призму важећих прописа сагледавају се и детаљно обрађују: законски услови за закључење споразума, њихова обавезна и факултативна садржина, поступак закључења споразума, затим судско одлучивање о закљученом споразуму као и врсте судских одлука и могућност изјављивања редовних и ванредних правних лекова против тих одлука.

Такође, део рада је посвећен историјско-правном развоју споразума између јавног тужиоца и окривљеног са освртом на решења која су прихваћена од стране земаља у окружењу и европских земаља које су Србији до сада биле узор у законодавној теорији и пракси. Емпиријски део рада посвећен је пракси Основног суда у Нишу у примени споразума о признању кривичног дела. Коначно, у раду се разматра успешност остваривања циљева које је законодавац имао у виду приликом увођења института споразума између јавног тужиоца и окривљеног, нарочито споразума о признању кривичног дела у право Републике Србије.

Кључне речи: споразуми јавног тужиоца и окривљеног, споразум о признању кривичног дела, споразум о сведочењу окривљеног, споразум о сведочењу осуђеног, законодавство Републике Србије, емпиријско истраживање

ABSTRACT

Agreements of the Public Prosecutor and the Defendant in Criminal Proceedings

The paper presents a detailed analysis of the agreement between the public prosecutor and the defendant in order to answer the question of the justification of introducing these agreements in domestic criminal proceedings. The author first defines these agreements. Afterwards, through the prism of the regulations in force, they are examined and thoroughly processed: the legal conditions for the conclusion of the agreement, their obligatory and optional content, the procedure for concluding the agreement, followed by the court decision on the concluded agreement, as well as the type of court decisions and the possibility of declaring regular and extraordinary legal remedies against such decisions.

In addition, part of the paper is devoted to the historical and legal development of the agreement between the public prosecutor and the defendant, with a view to the solutions accepted by the countries in the region and the European countries that have so far been a model for Serbia in legislative theory and practice. The empirical part of the paper is devoted to the practice of the Primary Court in Niš in the application of the agreement on pleading guilty to a criminal offense. Finally, the paper discusses the success of achieving the goals that the legislator had in mind when introducing the institute of agreements between the public prosecutor and the defendant into the law of the Republic of Serbia, especially the agreement on pleading guilty to a criminal offense.

Keywords: agreements between the public prosecutor and the defendant, plea bargain, agreement on the testimony of the defendant, agreement on the testimony of the convicted, legislation of the Republic of Serbia, empirical research

БИОГРАФИЈА

Зорана Топић рођена је 06.11.1990. године у Крушевцу. Основну школу „Јован Курсула“ у Варварину завршила је 2005. године.

Средњу школу „Гимназија“ у Варварину завршила је 2009. године као носилац дипломе „Вук Караџић“.

Основне академске студије права на Правном факултету Универзитета у Нишу уписала је школске 2009/2010 године. Дипломирала је дана 18.11.2014. године са просечном оценом 8,52. чиме је стекла стручно звање Дипломирани правник.

Мастер академске студије права-кривичноправни смер-уписала је на Правном факултету у Нишу 2015. године. Испите предвиђене студијским програмом положила је са просечном оценом 10,00.

Од марта 2015. године уписана је у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе у Нишу. Од тада волонтира у адвокатској канцеларији Александра Р. Јовановића у Нишу, где се претежно бави парничним, ванпарничним и извршним поступком. Тренутно припрема правосудни испит.

Течно говори енглески језик. Поседује возачку дозволу „Б“ категорије.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом „*Споразуми јавног тужиоца и окривљеног у кривичном поступку*“ пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Зорана Топић

У Нишу, 15.09.2017.

Потпис аутора

Топић

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Зорана Топић

Наслов мастер рада: *Споразуми јавног тужиоца и окривљеног у кривичном поступку*

Ментор: Проф. др Саша Кнежевић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 15.09.2017.

Потпис аутора

Топић